

UP AROS ASYL

SLUTRAPPORT

2007

Postadress: UP AROS ASYL
Landstingets kansli
Box 602
751 25 Uppsala
www.uparos.se
sis.foster@seca.c.se +46 (0)70 314 76 02
birgittafries@yahoo.se + 46 (0)70 253 11 84

UP AROS ASYL Verksamhet 2004 -2007

UP AROS ASYL Verksamhet 2004 -2007	1
1 Sammanfattning	4
2 Bakgrund	5
2.1 Övergripande målsättning	6
2.2 Verksamhetsmål	6
2.3 Arbetsmodell	7
3 Partnerskap och nätverk.....	7
3.1 Delmål.....	8
3.1.1 Regionalt nätverk.....	8
3.1.2 Tillvaratagande	9
3.1.3 Effektiv samarbetsmodell	9
3.1.4 Gemensamt förhållningssätt.....	9
3.2 Genomförande	10
3.2.1 Partnerskapets sammansättning och bildande.....	10
Organisation	11
Ledarskap och koordination.....	13
Ekonomi och administration.....	14
Underfinansiering	14
Inkompatibla system.....	15
Oförutsedda utgifter.....	15
Redovisning och rekvisition.....	16
Konklusioner	16
3.2.2 Partnerskapsmöten	17
3.2.3 Kompetensutveckling	17
Handledning av UP:s personal	18
3.3 Resultat.....	18
3.3.1 Partnerskapet	18
Delmål 1 a.....	18
Nätverksorganisation.....	18
Konklusioner	18
Delmål 1b.....	19
Tillvaratagande.....	19
Delmål 1c.....	19
Samarbete.....	19
Konklusioner	20
Delmål 1d.....	20
Kompetensutveckling	20
Konklusioner	21
Rekommendationer	21
3.4 Mervärden.....	22
3.4.1 Spontana nätverk	22
Vidareutveckling.....	22
3.4.2 Innovativa lösningar.....	22
Metod - och kompetensutveckling.....	23
Pedagogiskt utbildningsprogram för asylsökande.....	23
Busskort.....	24

3.4.3	Partnernas erfarenheter, kunskaps- och kompetensutveckling	24
	Uppsala kommun	24
	Röda Korset	25
	NybyVision	26
	Uppsala universitet	26
	Migrationsverket	26
	Asyl & Integrationshälsan	27
	Migrationshälsan Cosmos	27
	Uppsalahem	27
	Kunskapsbolaget Integra	27
3.5	Produkter	29
3.5.1	Från skapat till skapande	29
3.5.2	From must to lust	30
3.5.3	e-plattform	30
3.5.4	Kompetensutvecklingsmetodik	30
4	Asylsökandes egna röster behov & önskningsar	32
4.1	Delmål	32
4.2	Genomförande	32
4.3	Resultat	32
4.3.1	Ökad kunskap	32
	kartläggning	32
	Rapport	32
4.3.2	I väntan på asyl	33
	Väntan	33
	Hälsa	33
	Boende	34
	Meningsfull sysselsättning	Fel! Bokmärket är inte definierat.
	Föräldraskap/familj	35
	Barn & skola	35
	Fritid	36
4.4	Mervärde	36
4.4.1	ABO-ansökan	36
5	Mångfald av aktiviteter	37
5.1	Livskvalitetsområden	37
5.1.1	Asylprocessen	37
	Målsättning	37
5.1.2	Hälsa	37
	Delmål 2	38
	Delmål 3	39
	Delmål 6d	40
5.1.3	Boende	40
	Delmål 4	40
5.1.4	Föräldraskap/familj	41
	Delmål 5	41
5.1.5	Skola	42
	Delmål 5c	42
5.1.6	Utbildning	42
	Delmål 6	42
5.1.7	Arbete och praktik	43
	Delmål 7	43

5.1.8 Fritid	43
Delmål 8.....	43
5.2 Genomförande	43
5.2.1 Hälsa	44
Uppsala.....	44
Uppföljande hälsosamtal	44
Erfarenheter och reflektioner	45
Stödsamtal	45
Stresshantering	46
Västerås.....	46
Hälsoinformation	46
Asylsökande grundskolebarns hälsa i Västerås	47
5.2.2 Asylprocessen	48
5.2.3 Boende	49
5.2.4 Föräldraskap/familj	49
Förädraskola	49
5.2.5 Skola	50
5.2.6 Utbildning/sysslesättning	51
Utbildningsprogram för asylsökande.....	51
5.2.7 Arbete och praktik.....	52
5.2.8 Fritid	52
Sociala aktiviteter.....	52
5.3 Resultat.....	52
5.3.1 Delmål 2	52
Stödsamtal.....	52
Hälsoinformation	53
Stresshantering.....	53
5.3.2 Delmål 3	54
Hälsosamtal	54
Konklusion.....	55
5.3.3 Delmål 5	55
Barn och skola	55
Barn och föräldrar	56
5.3.4 Delmål 6	57
Utbildning.....	57
5.3.5 Delmål 7	59
Arbete och praktik.....	59
Företagarnätverk.....	60
5.3.6 Delmål 8	60
Fritid.....	60
5.4 Mervärden.....	60
5.4.1 Förslag till mottagandeprogram för asylsökande	60
5.4.2 Ny vårdenheter i Västmanland	61
5.4.3 Asylsökande grundskolebarns hälsa i Västerås	62
5.4.4 Enskild förädraskola	64
5.4.5 Meritportfölj.....	65
5.4.6 DET	65
6 Uppföljning och utvärdering	66
6.1 Rebeckas sammanfattning av utvärderingen	66
7 Spridning och påverkan.....	69

7.1 Delmål.....	69
7.1.1 Aros Asyl Kompetens	70
8 Transnationellt.....	71
8.1 TCP AVE.....	71
8.1.1 Sammanfattning slutrapport	71
8.1.2 Sammanställning SE studiebesök	75
8.1.3 Konklusioner.....	77
9 Framtid	80
9.1 Fortsatt utveckling	80
9.1.1 ABO kartläggning	80
9.1.2 SE,NL och HU ERF ansökan	81
10 Konklusioner.....	82
10.1 Rekommendationer.....	83

1 Sammanfattning

UP Aros Asyl är det enda partnerskapet i Sverige som under EQUAL II programmet har arbetat med målgruppen asylsökande. Många asylsökande har en bakgrund med krigsupplevelser och/eller andra trauman. En del har utsatts för fångenskap och tortyr. De flesta är präglade av sina flyktupplevelser. Det har länge varit känt att asylsökandes hälsa ofta försämras under den tid som deras asylärende handläggs och/eller överklagas. Särskilt har noterats att både den psykiska och fysiska hälsan försämras när asylprocessen blir långdragen. Utifrån problemformuleringen att asylsökandes hälsa påverkar asylprocessen samtidigt som asylprocessen i sig kan bidra till en ohälsa. UP Aros Asyl har därför valt att undersöka hur asylsökandes hälsa utvecklas under väntetiden, hur man arbetar med dem och vilken livskvalitet de upplever sig ha.

Den övergripande målsättningen var att förhindra en negativ hälsoutveckling hos asylsökande under tiden de väntat på beslut på sin asylansökan. UP AROS ASYL har arbetat för att väntetiden skulle upplevas som meningsfull och skapa framtidstro. I definitionen av livskvalitet har följande områden fokuserats: hälsa, boende, föräldraskap/familj, utbildning, sysselsättning och fritid.

För att uppnå målen har UP Aros Asyl arbetat med huvudsakligen tre parallella processer:

Att skapa ett partnerskap med en gemensam värdegrund och samsyn omkring asylmottagande. Med förmåga till samarbete, samordning och samverkan inbyggt i utvecklingsarbetet.

Att ta reda på hur de asylsökande själva upplever och uppfattar sin livskvalitet, samt höra med dem själva vad de har för önsknings och behov, som skulle kunna förbättra deras vardagssituation.

Att skapa en mångfald av aktiviteter som motsvarar asylsökandes önsknings och behov såväl som de krav samhället ställer på dem. Aktiviteterna rör alla av livets aspekter: hälsa, boende, föräldraskap/familj, utbildning, arbete, praktik och fritid.

Resultatet av detta arbete har visat att integrationsprocessen präglas starkt av det bemötande en individ får vid ankomsten till ett nytt samhälle. Ett respektfullt och värdigt bemötande underlättar omställningen till det nya. Möjligheter att delta i arbetsliv, sociala aktiviteter samt påverka det egna vardagslivet bidrar till att minimera de hälsorisker som uppstår på grund av de asylsökandes omständigheter. Att tänka integration från dag ett underlättar inte bara för enskilda asylsökande att

hantera vardagssituationen under väntetiden. En sammanhållen process kan tillföra individen nya resurser som kan underlätta hanteringen av ett eventuellt avslag och därmed återvändande eller vidareflykt. Ur ett samhällsperspektiv underlättas integration av nyanlända avsevärt om introduktion till det nya samhället kan ske vid verklig ankomst till landet snarare än vid den teoretiska gräns som dras vid PUT, som kan ske många år efter ankomst.

För att skapa ett värdigt mottagande av asylsökande krävs ett respektfullt bemötande, tillgänglighet och möjlighet till deltagande i det svenska samhället.

2 Bakgrund

UP AROS Asyl. Asylsökande i eget boende i Uppsala och Västmanlands län

En övergripande målsättning för UP Aros Asyl var att är att nå hela populationen asylsökande i eget boende (EBO) i Uppsala och Västmanlands län samt utveckla verksamheter för alla och knyta ihop dessa delar till en fungerande helhet för såväl EBOs som aktörer. Verksamheterna fokuserar på EBOs livskvalitet på variablerna hälsa, boende, föräldraskap, utbildning, sysselsättning och fritid.

Hälsoarbetet är utgångspunkten i arbetet då de asylmedicinska mottagningarna är de aktörer som har kontakt med de allra flesta EBOs i länen, och hypotesen är att partnerskapet genom asylmottagningarna ska kunna nå de flesta EBOs i de båda länen.

Vid tidpunkten för planeringen av UP Aros Asyl fick de flesta asylsökande avslag på sin asylansökan. Statistiken visade också att de flesta skulle överklaga avslaget, vilket gjorde att ett slutligt avgörande i ärendena fördröjdes ytterligare ett par år. Hypotesen som UP Aros Asyl arbetade med att asylprocessen hade en menlig inverkan på det allmänna hälsotillståndet hos asylsökande, och avsåg därför att dels undersöka om detta var sant, och om så var finna sätt att förhindra en hälsoförsämring under asyltiden.

En viktig del i utvecklingspartnerskapets verksamheter var att utarbeta meningsfulla program för EBOs som tog hänsyn till den då restriktiva handläggningen av asylansökningar och därför möjliggöra förberedelse för integration såväl som återvändande. En del av detta arbete innebar att undersöka möjligheten att utveckla e-hälsa både i den nationella verksamheten och i den transnationella.

Ytterligare en målsättning var att utveckla metodik för samarbete, samordning och samverkan bland samtliga aktörer som arbetade med asylsökande på olika sätt. Metodiken avsåg att säkerställa att vars och ens kompetens togs till vara, att partners var delaktiga och kunde påverka beslut i samarbetet, att rollfördelning var tydlig samt att jämställdhet kunde uppnås. Tanken var att en genomtänkt organisation med jämbördighet och jämställdhet i partnerskapet/nätverket skulle ge tids- och kostnadsvinster, undanröja konfliktytor samt dubbelarbete. Delverksamheterna ställdes i fokus och kontinuitet i partnerskapets arbete och verksamheter säkerställdes. Delverksamheterna planerades så att de bildade ett meningsfullt och begripligt sammanhang med en gemensam målsättning att skapa förutsättningar för bästa möjliga livskvalitet för asylsökande.

Till partnerskapet kopplades forskning och kartläggning av EBOs i Uppsala och Västmanlands län.

2.1 Övergripande målsättning

Övergripande mål/vision, långsiktiga målsättningar

En övergripande målsättning är att partnerskapet i sitt gemensamma arbete med asylsökande i eget boende ska utveckla en metodik som medför sammanhang, begriplighet och effektivitet i arbetet med målgruppen genom att

- **utveckla gränsöverskridande samarbetsformer**
- **ta tillvara på befintlig kompetens hos var och en av parterna**
- **synliggöra strukturella hinder för ett effektivt arbetssätt**
- **synliggöra strukturella hinder för asylsökandes integration/återvändande**
- **bibehålla och/eller förbättra asylsökandes hälsa under väntetiden som en konsekvens av det gemensamma utvecklingsarbetet**
- **öka förståelsen av hälsans betydelse i asylprocessen**
- **att vidareutveckla hälsofrämjande metoder och verksamhetsformer för en sammanhållen process för integration och återvändande för EBOs i Uppsala och Västmanlands län.**

Syftet med dessa verksamheter är inte enbart att vara tillfälligt avlastande för asylsökande utan också att i förlängningen kunna underlätta en framtida integration i vårt land, det forna hemlandet eller eventuellt ett tredje land.

Genom att främja EBOs fysiska och psykiska hälsa i en samtidig satsning på språk, kultur, samhälls- och arbetslivsorientering genom meningsfull sysselsättning och/eller utbildning avser verksamheterna inom utvecklingspartnerskapet att förkorta tiden för återgång till arbetslivet och självförsörjning oavsett i vilket land detta blir aktuellt. En samtidig ambition inom partnerskapet är att ha ett generationsperspektiv genom att främja, stödja och stärka EBOs föräldraidentitet, då det är väl känt att barn till utsatta föräldrar oproportionerligt ofta får svårigheter med hälsa, utveckling, utbildning och samhällsanpassning.

Genom detta arbete hoppas partnerskapet att kunna bidra till den samhällsutveckling som skisserats i Nationell samsyn kring hälsa den första tiden i Sverige, Integrationsverket, 2004.

2.2 Verksamhetsmål

Projekt mål/verksamhetsmål

UP AROS Asyls projekt mål är att finna metoder och samarbetsformer som ökar kunskaperna om och förståelsen för hälsans betydelse under asylprocessen.

En initial problemanalys gav vid handen att för att uppnå en hälsoförbättring inom målgruppen bör insatser göras inom flera olika områden: hälsa, boende, familj/föräldraskap, sysselsättning och fritid. Då det fanns ett antagande om orsakssamband dem emellan. En rimligt god hälsa är också den grundpelare som asylsökande behöver för att alls kunna delta i de verksamheter som anordnas för

framtida integration alternativt återvändande, liksom att det är en förutsättning för arbete och praktik.

2.3 Arbetsmodell

För att nå måloppfyllelse valde partnerskapet att arbeta med en samtidig utveckling på tre olika nivåer:

- Undersöka hur asylsökande själva upplever sin situation och vad de själva anser skulle förbättra den.
- Utveckla och effektivisera samordning, samarbete och samverkan mellan de aktörer som arbetar med asylfrågor
- Utveckla sysselsättning och aktiviteter för asylsökande som vilar på dels deras behov och önskemål, dels på ett nära samarbete mellan olika aktörer.

3 Partnerskap och nätverk

UP Aros Asyl historik - Från idé till ansökan

Upprinnelsen till samarbetet mellan det tänkta partnerskapets olika aktörer står att finna i ett tre terminer långt gemensamt genomfört projekt "Hälsoprojektet" år 2001 - vt 2002. Målgruppen i Hälsoprojektet var lågutbildade flykting/invandrarkvinnor som var flerbarnsmammor, och som bar med sig obearbetade traumatiska upplevelser uttryckta i somatiska och psykosomatiska lidanden. På grund av kvinnornas multipla behov kom det att bli ett samarbete mellan kommun, landsting, stat, en privat entreprenör samt en frivilligorganisation. Hälsoprojektet blev framgångsrikt - inte bara på grund av det nära samarbetet mellan flera aktörer, utan också den förståelse och respekt för varandras kunskaps- och kompetensområden som växte dem emellan. Ytterligare en tanke väcktes och den var att man borde arbeta fram en metodik i mottagande av asylsökande, flyktingar och invandrare, som förhindrade fysiska och psykiska hälsoförsämringar hos individen under de första tiden i landet. Fokus förändrades från behandling till prevention. Det utarbetade förslaget diskuterades mellan samtliga aktörer och UP RE-KOMP kom till stånd.

Aros Asyl - partnerskapsbygge

Idén till det nuvarande utvecklingspartnerskapet Aros Asyl uppstod under arbetet i RE- KOMP hösten 2003, utifrån två olika diskussioner som förts mellan olika aktörer inom RE-KOMP. Den ena gällde en diskussion som fördes mellan de båda delverksamheterna i Uppsala; Migrationshälsan Cosmos och Hälsospåret. Det stod då klart att RE-KOMP modellen inte nådde den avsedda målgruppen asylsökande i Uppsala och de båda projektledarna var eniga att en annorlunda modell fokuserad på asylsökande krävdes. Den andra pågående diskussionen gällde inrättandet av ett särskilt återvändarprogram för de asylsökande som fått avslag och fördes mellan Migrationsverket och Hälsospåret. Denna idé diskuterades också mellan Kunskapsbolaget Integra och Migrationsverket

I januari 2004 togs initiativ att ringa runt till Uppsalas olika operativa aktörer som arbetade med asylsökande för att höra om det fanns intresse att utarbeta ett gemensamt projekt gällande asylsökande. Idén gällde att skapa ett meningsfullt och begripligt sammanhang för såväl asylsökande som olika aktörer i arbetet med dem. Att få hela asylarbetsfältet att hänga ihop och att olika aktörer vet vilka de andra

är, känner varandra och vet vad de gör och kan, samt att en sådan organisation skulle underlätta asylprocessen för de asylsökande. Intresse fanns och den 6 februari samlades aktörerna för ett första möte. Mötesdeltagarna var med undantag av Kunskapsbolaget Integra alla tidigare partners i RE-KOMP. Att inbjuda Integra till det nya tänkta projektet och partnerskapet kändes viktigt, eftersom de stod för större delen av undervisning av asylsökande i Uppsala samt ägde en mycket större kunskap om, erfarenhet av och intresse för av asylsökande och deras förhållanden än man vad som gjordes inom den kommunala vuxenundervisningen.

Projektidéer diskuterades liksom samarbete samt möjligheter att eventuellt bilda ett partnerskap och söka medel från ESF-rådet. Mötet enades om att fortsätta diskussionen och att i den fortsatta diskussionen begränsa den tänkta målgruppen till endast asylsökande, och fokusera på integrations- och återvändarperspektiv samt opinionsbildning. Gruppen samlades regelbundet under hela våren 2004 och diskuterade och konkretiserade gemensamt olika förslag och projektdesign. En design som uppfyllde kravet för mottagande av EBOs såväl som tillvaratagandet av de olika aktörernas kunskaps- och kompetensområden tog form.

Denna design och en överslagsbudget presenterades för olika intressenter som hört av sig för att ev. delta i det gemensamma arbetet under senvåren och försommaren 2004. Beslut om gemensam ansökan fattades, men på grund av tidsbrist inför slutdatum på ansökningsomgången beslöts att - i fall av godkänd ansökan - skulle det slutgiltiga partnerskapet diskuteras och bildas under etableringsfasen. Designen innebar att asylhälsomottagningarna skulle ha en central roll i projektet, att vara så att säga spindeln i nätet. En diskussion om vem som skulle kunna vara stödmottagare fördes och mötet beslöt att Uppsala läns landsting kunde vara en lämplig kandidat.

Projektförslaget presenterades för politiker inom Uppsala läns landsting som fann det intressant och accepterade rollen som stödmottagare. Även ett möte med Etnologiska Institutionen på Uppsala universitet genomfördes och efter föredragningen av projektplaneringen uttrycktes intresse att följa och utvärdera ett projekt av det här slaget. Därutöver fanns flera intressanta forskningsuppslag i det planerade projektet. En tydlig och intressant forskningsdimension i projektet utkristalliserades.

Aros Asyl bestod vid ansökningstillfället av fjorton partners representerandes stat, kommun landsting näringsliv, kyrka och frivilligorganisationer. I genomförandefasen kvarstod elva partners då en valt att hoppa av på grund av tidsbrist och de båda koordinatörerna valt att ta anställning hos stödmottagaren.

3.1 Delmål

Delmål 1 hänför till arbete med skapandet av ett hållbart och dynamiskt partnerskap med ett tillvaratagande av partnernas tidigare vunna erfarenheter av samarbete, samordning och samverkan. Avsikten är att detta ska ske i en parallell process med vidareutveckling av nätverken mot en samsyn vad gäller asylmottagandet.

3.1.1 Regionalt nätverk

1 a Ett delmål/resultat är att bygga regionalt ett nätverk som erbjuder såväl aktörer som asylsökande sammanhang, hanterbarhet samt begriplighet.

Syftet är att öka graden av trygghet för samtliga i ett gräns- och organisationsöverskridande arbete. En ökad trygghet medför känsla av trivsel, som underlättar vardagen.

3.1.2 Tillvaratagande

1b Ett delmål/resultat är att nätverket mellan Uppsala och Västmanlands län tillvaratar och vidareutvecklar erfarenheter från UP RE-KOMP

Erfarenheterna av UP RE-KOMP har givit partnererna insikter i och förståelse för att partnerskap, nätverk och samarbete kräver utveckling av en metodik som

- * tillvaratar vars och ens kompetens
- * säkerställer varje partners delaktighet och möjlighet att påverka beslut
- * säkerställer en tydlig rollfördelning
- * säkerställer jämställdhet och mångfald
- * fördelar ansvarsområden mellan partnererna
- * planerar och utvecklar koordinatorsfunktionen
- * förmår ett "bottom –up perspektiv"

En genomtänkt platt organisation med jämbördighet och jämställdhet i partnerskap bör ge tidsvinster, undanröja konfliktytor samt dubbelarbete

3.1.3 Effektiv samarbetsmodell

1c Ett delmål/resultat är att finna effektiva samarbets- och samverkansmodeller mellan partnerskapets olika organisationer.

Syftet med detta är tvåfaldigt

- dels att finna metoder att i samarbete genomföra ett progressivt utvecklingsarbete som samtidigt samordnar arbetsrutinerna mellan organisationer
- att finna metoder för effektivisering inom den egna organisationen

3.1.4 Gemensamt förhållningssätt

1d Ett delmål/resultat är att skapa ett gemensamt förhållningssätt till asylsökande och asylprocessen samt utvecklandet av en fungerande metodik och modell för partnerskapet, nätverksarbetet och projektverksamheterna.

Ett partnerskap består av parter från olika organisationer, med olika arbetskulturer, förhållningssätt, intresseområden etc. Att besluta om att gemensamt verka för en given målgrupp eller målområde är i sig en lång process. I och med ett sådant beslut påbörjas nästa process som innebär att man ska finna former för det gemensamma arbetet. En omfattande metodutveckling baserad på analys av olika organisationers arbetssätt för att åstadkomma ett fritt informationsflöde, öppenhet och effektiv kommunikation kommer att genomföras. I ett gemensamt kompetensutvecklingsprogram kommer sedan olika lösningsförslag att diskuteras.

Genom metod och kompetensutvecklingsarbete inom partnerskapet förväntas att

- bredda vars och ens kunskaper om varandras erfarenheter och kompetenser
- finna vägar för tillvaratagandet av desamma
- att påverka förhållningssätt gentemot asylsökande

- effektivisera arbetet både tidsmässigt och ekonomiskt

3.2 Genomförande

Under arbetets gång har partnererna lärt känna varandra, varandras arbetsuppgifter och olika arbetssätt. Partnererna som delvis inte kände varandra eller hade haft anledning att tidigare ha kontakt med varandra kom nu att regelbundet delta i UP Aros Asyls olika aktiviteter och sammankomster. Alla partners har med en eller flera representanter deltagit i:

- Partnerskapsmöten

Sex förberedande utvecklingsmöten hölls 2004.

Två förberedande utvecklingsmöten hölls 2005

Fem partnerskapsmöten hölls 2005

Sju partnerskapsmöten hölls 2006

Sex partnerskapsmöten hölls 2007

Den ordinarie tiden för ett partnerskapsmöte har varit 10 – 15

- Transnationella konferenser och sammankomster

Partnerernas representanter har deltagit i

Tre transnationella studiebesök

Fem transnationella konferenser och sammankomster

- UP Aros Asyls kompetensutvecklingsprogram

Fem seminarier

Fem workshops

Tre internat

- Sociala sammankomster och middagar

Tre sociala sammankomster och middagar

3.2.1 Partnerskapets sammansättning och bildande

Under våren 2004 arbetade ett antal organisationer i Uppsala gemensamt fram en utvecklingsidé för asylsökande i kommunen. Sedan januari 2004 har de olika aktörerna i utvecklingspartnerskapet träffats c. en gång i månaden för att diskutera idé och verksamheter som presenterades i UP Aros Asyls genomförandeplan.

I partnerskapet ingår:

Uppsala läns landsting, Migrationshälsan Cosmos, Uppsala läns landsting,

Västmanlands läns landsting, AsylHälsan,

Migrationsverket Uppsala,

Migrationsverket, Västerås,

Uppsala kommun, Barn- och ungdomsnämnden, Kontoret för barn, ungdom och arbetsmarknad,

Västerås stad,

Uppsalahem AB,
Uppsala universitet, Etnologiska Institutionen,
Kunskapsbolaget Integra AB,
Röda korset center för torterade och krigsskadade flyktingar i Uppsala,
NybyVision, ideell förening bildad av Gamla Uppsala
missionsförsamling/Österledskyrkan, Uppsala missionsförsamling och Sociala
Missionen i Stockholm,

Partnerskapets sammansättning motiveras utifrån tanken att samla all kompetens gällande asylsökande i regionen i ett finmaskigt nätverk. Migrationsverkets deltagande motiveras utifrån deras övergripande ansvar för asylsökande och kunskaper om asylprocessen. Landstingens deltagande motiveras utifrån deras ansvar för asylsökandes sjuk- och hälsovård. Asylmottagningarnas kunskaper och kompetens gällande migrationshälsa men också höga sjukvårdskostnader för målgruppen. Kommunernas deltagande motiveras utifrån deras ansvar för och kunskaper om asylsökande barn och ungdomars skolgång. Uppsalahems deltagande motiveras av att de allra flesta asylsökande i eget boende bor i deras bostäder. Uppsala universitet, Etnologiska institutionen deltar i partnerskapet med expertkompetens och ansvar för uppföljning och utvärdering av partnerskapets verksamheter. Kunskapsbolaget Integra AB deltagande motiveras utifrån deras breda erfarenhet av och kunskaper om utbildningar för asylsökande i såväl Uppsala som Västmanlands län. Röda korset center för torterade och krigsskadade flyktingar i Uppsala deltagande motiveras utifrån deras erfarenhet av och kompetens i behandling av asylsökande som lider av psykisk ohälsa. NybyVisions deltagande motiveras av deras erfarenhet och kompetens gällande asylsökandes boende, föräldraskap och sociala kontakter.

Tre aktörer som deltagit i förberedelseprocessen deltar inte i partnerskapet; Svenska Kyrkan, Västerås Stift; SECA Projektledning KB och Con Notum.

Svenska Kyrkan, Västerås stift, flyktingkonsulent Michael Williams meddelade att den förväntade arbetsbördan skulle bli för tung för honom att bära men att han kvarstår i nätverket och deltar i det planerade utbildningsprogrammet.

SECA Projektledning KB, Sis Foster väljer att fungera som koordinator och transnationell koordinator för UP AROS Asyl. I egenskap av koordinator bedömdes det inte vara lämpligt att också vara medlem i partnerskapet. Con Notum, Birgitta Fries valde också att koordinera UP AROS Asyl med ansvar för ekonomi och administration.

Organisation

Erfarenheter av UP – uppbyggnad och rollfördelning

En av de viktigaste erfarenheterna under uppbyggnaden av partnerskapet var att tillsammans med partnerskapets olika aktörer föra en öppen och frank diskussion om partnerskapets inre arbete såväl som de planerade verksamheterna. Dessa öppna diskussioner mellan partnerskapets olika aktörer påbörjades redan sex månader före ansökan till etableringsfasen inlämnades. Formerna var strukturerade möten som kallades utvecklingskonferenser där alla intresserade parter var välkomna att delta. Roller, ansvarsfördelning såväl som verksamheternas innehåll och partnerskapets inre arbete diskuterades. Vid inledningen av etableringsfasen beslöts därför att

konstituerandet av partnerskapet skulle ske först vid etableringsfasens slut. Detta för att utnyttja etableringsfasen för vidare och mer detaljerade diskussioner om partnerskapets slutliga sammansättning, arbetsform, innehåll och ekonomi. Aktörerna som ingår i partnerskapet har som minsta gemensamma nämnare, att alla på ett eller annat sätt har direktkontakt med asylsökande och därigenom också har ett särskilt intresseområde. Rollfördelning har därför utgått ifrån de olika aktörernas intresseområden och diskuterades på de månatliga utvecklingskonferenser som UP Aros Asyl påbörjade i februari 2004 och som övergick i partnerskapsmöten i och med partnerskapets konstituerande i juni 2005 och som sedan pågått till oktober 2007.

Organisation av verksamheter

Asylsökande ska erbjudas en meningsfull och hälsofrämjande verksamhet som syftar sysselsättning som utbildning, praktik eller arbete. Arbetet sker i ett antal delprojekt som i nära samarbete med varandra utvecklar hälsofrämjande metodik. Vart och ett av delprojekten väljer att fokusera på en för projektet speciell målgrupp av asylsökande eller ett speciellt problemområde som berör målgruppen i fråga och därigenom utveckla expertkunskaper och spetskompetens. Sammansättningen av partnerskapet är avhängigt aktörernas direkta kontakter med asylsökande och kunskaper om målgruppen. Strävan har varit att få så stor bredd som möjligt samt så många infallsvinklar som möjligt. Utvecklingspartnerskapet har valt att fördela ansvarsområden enligt aktörernas olika kompetensområden och erfarenheter. Detta oavsett om man bedriver ett "eget" delprojekt eller ej.

Genom en sådan organisation

- blir vars och ens kompetensområden och erfarenheter kända för varandra
- ökar såväl formella som informella kontakter mellan de olika aktörerna
- effektiviserar samarbetet genom att direktkontakter tas aktörerna emellan.
- effektiviserar samverkan genom aktörernas kännedom om och förståelse för varandras kompetens - och erfarenhetsområden
- effektiviserar samordning genom att samma kunskapsinhämtningsmoment inte behöver upprepas av de olika aktörerna

Organisation av partnerskapets samarbete

Organisationen är ett nätverk sammanhållet av två koordinatörer.

Nätverksmodellen är viktig dels för att aktörernas formella och informella kontakter förväntas öka, liksom att ömsesidighet och respekt för allas kompetenser ökar.

Designen av nätverksarbetet är en öppen design med partnerskapets aktörer centralt samlade. På detta sätt avses att den samlade kompetensen inom sakområdet får en närhet till varandra och öppna diskussioner kan föras omkring olika sakfrågor inom nätverket. Det är viktigt att nätverket kontinuerligt och inbyggt i systemet har kontakter med andra verksamhetsområden både horisontellt och vertikalt samt aktivt deltar i samhällsdebatten lokalt, regionalt, nationellt och transnationellt. Deltagande i transnationellt arbete har vidgat perspektiven och motverkat slutenhet.

Detta arbetssätt ger hela verksamhetsområdet en hanterbarhet, ett sammanhang och begriplighet för alla parter. Detta i sig förväntas öka asylsökandes grad av trygghet och förståelse för de processer som pågår runtomkring dem. En annan aspekt som har beaktats är att nätverksmodellen underlättar och tidsbesparar så att inte alla aktörer samtidigt behöver dras samman till långrandiga möten där vissa redan har

djupa insikter i det som ska presenteras och förmedlas. Av partnerskapet utsedda koordinators ansvarar för nätverksarbetet, men inte verksamheterna som ansvarar för av partnerskapet gemensamt.

Vad gäller partnerskapets olika delverksamheter har varje delverksamhet en verksamhetsledare som tillsätts av den/de organisation/erna - med partnerskapets godkännande- som driver delverksamheten. Projektledaren ska företrädesvis ingå i organisationen för att säkra implementeringsmöjligheter. Projektledaren och organisationens projektansvarige ansvarar sedan för att projektet drivs enligt partnerskapets intentioner.

Ledarskap och koordination

Ledarskap

UP Aros Asyls ledarskap har skett genom val av ordförande. I det avtal som slöts mellan parterna i samband med att partnerskapet konstituerades överenskomms att val av ordförande skulle ske var sjätte månad. Till ordförande i UP Aros Asyl valdes en landstingspolitiker, vilket i sin tur innebar att stödmottagarens representant inte fungerade som partnerskapets ordförande. I planeringen av UP:ts ordförandeskap var det tänkt att det skulle växla mellan Uppsala och Västmanlands län liksom att det skulle växla mellan man och kvinna. Detta kom emellertid inte att ske då alla partners kände sig nöjda med den först valde ordförande, som blev omvald vid varje ordförandeval.

UP Aros Asyl har letts med en öppen och inlyssnande ledarstil som har givit utrymme för var och en av parterna att få ge en bild av sig och sin organisation och bli hörd, när något har behövts diskuteras. Ledarstilen har varit informell snarare än formell, men med ett fast grepp om mötestid, agenda och beslutsförfarande.

Koordinatorfunktionen

Koordinatorfunktionen utformas så att den håller samman nätverket. Det innebär att koordinators rör sig mellan de olika aktörerna förmedlar kontakter, agerar brobyggare, genom att lyssna, diskutera och analysera aktörernas olika synpunkter, intresseområden och se till att alla får sin plats och del i nätverkets utveckling. Detta brobyggande är av central betydelse i koordinatorfunktionen eftersom tanken är att broarna ska bli beständiga och bära när projektet är slut och koordinators försvinner till andra uppgifter. För att detta ska kunna implementeras krävs att koordinators kan tillgodose olika aktörers önskemål och behov genom kreativ problemlösningsförmåga och innovativt tänkande. I koordinatorfunktionen ligger också att strategiskt kunna samordna idéer, olika intressen och kanske motstridiga viljor till en funktionell helhet samt samordna tid, resurser och kostnader.

Inför ansökan till etableringsfasen tillfrågades deltagande aktörer vilka de önskade som koordinators i partnerskapet. Valet föll på de två personer som tagit initiativ att föra ansökningsprocessen framåt, anordna och förbereda utvecklingskonferenserna samt dokumentera detta. En rollfördelning gjordes mellan koordinators så att den ena hade huvudansvar för rapportskrivning och transnationella kontakter medan den andre hade huvudansvaret för ekonomiska och administrativa frågor. Inför partnerskapets bildande diskuterades åter igen koordinatorfrågan och det beslutades vid partnerskapets konstituerande att samma personer skulle

fortsättningsvis ha de koordinerade funktionerna. Samtidigt beslöts att koordinatorens roll fortlöpande öppet skulle diskuteras och utvecklas. Koordinatorernas roll beslöts vara - utöver samordnande - såväl uppföljande som stödjande för de olika partnererna. Det löpande administrativa arbetet sköts även det av koordinatorens. Koordinatorerna har inte rösträtt på partnerskapsmötena. Verksamheterna sköts av de olika partnererna, som tillsätter projektledare som godkänns av partnerskapet. Strävan var att partners i lika hög grad som koordinatorens skulle ges tillfälle att delta i olika seminarier, konferenser etc. samt i det löpande arbetet med UP.

Koordinatorerna har erhållit handledning under genomförandet av UP arbetet.

Ekonomi och administration

Det yttersta ansvaret för ekonomi och administration har vilat på stödmottagaren, Landstinget i Uppsala. En av koordinatorens har haft som sin uppgift att svara för UP Aros Asyls ekonomi och administration. Det var också koordinator som deltog i ESF- rådets utbildningar om projektekonomi. Koordinator har sedan tillsammans med representant för stödmottagaren genomfört intern utbildning för UP Aros Asyls partners om redovisning och rekvisitioner. Hon har också varit partnererna behjälplig vid såväl budgetering som redovisning och rekvisitioner. Det har också inneburit att koordinator, ibland tillsammans med representant för stödmottagaren har rapporterat om ekonomi och administration på partnerskapsmötena.

Underfinansiering

En initial oväntad svårighet var upptäckten att misstag hade begåtts i ansökningsförfarandet samt i granskningen av detsamma. UP Aros Asyl hade i ansökan gjort överslagsbudget för kostnaderna under ett år i stället för tre år. Varken UP Aros Asyl eller granskningsgruppen upptäckte misstaget, vilket fick till följd att det beviljade indikativa beloppet var beräknat på endast ett års verksamhet i stället för tre år. Detta misstag förde med sig att UP Aros Asyl initialt var underfinansierat med ca 6,5 milj. ESF- rådet underrättades omedelbart vid upptäckten av misstaget och ett möte mellan projektledning, partners och ESF- rådet kom snabbt till stånd. En konsekvensanalys utarbetades och alternativ finansiering diskuterades. Detta arbete fick till följd att Aros Asyls tänkta verksamheter noggrant nagelfors och upplägget effektiviserades.

Tilläggsansökningar

En ansökan om medel för UP Aros Asyls delverksamhet med kompetensutveckling sändes till Växtkraft Mål 3 och medel beviljades.

I samband med Fas II påbörjades, ansökte UP Aros Asyl om tilläggsmedel hos ESF- rådet för genomförandefasen. Dessa medel beviljades. Genom denna tilläggsfinansiering säkerställdes UP Aros Asyls utvecklingsarbete och delverksamheter. Däremot saknades medel för Fas III spridning och påverkan, som sedan ansöktes hos ESF-rådet och NTG Asyl. Endast en mindre summa gick då att få fram, vilket fört med sig att UP Aros Asyl avslutats ett par månader tidigare än ursprungligen beräknat.

Inkompatibla system

Landstingets ekonomisystem är uppbyggt på ett sådant sätt att kostnader för löner och arvoden inte kom att synas i sammanställningar av projektkostnader. Detta förde med sig att regelbunden kostnads- och budgetuppföljning avsevärt försvårades.

Landstinget konstaterade därför att de hade underskattat den kapacitet och kompetens som behövdes för att klara rollen som stödmottagare. Det fanns en tröghet i att kunna anpassa de administrativa systemen så att de svarade mot de krav som fanns på redovisning, uppföljning och rekvirering. Ekonomiansvarig koordinators uppgift begränsades till att bekräfta fakturor och reseräkningar. Landstinget har också konstaterat att ekonomihandläggaren hos såväl stödmottagaren som parterna måste ha en nära koppling till verksamheten.

Detta sammantaget medförde att UP Aros Asyls rekvisitioner av medel från Svenska ESF-rådet försenades mycket kraftigt. Detta resulterade i ett avsevärt merarbete för såväl UP Aros Asyls ekonomiansvariga som ESF-rådet under projektets slutfas

Det är naturligtvis önskvärt att det inom hanteringen av projektekonomin finns en flexibilitet i redovisningssystemen, så att de går att foga samman med ekonomisystem som används av stat, kommun och landsting, som är de vanligaste stödmottagarna.

Oförutsedda utgifter

Kunskapsbolaget Integra förlorade Migrationsverkets upphandling av SFI och återvändandeprogram hösten 2005. Detta fick till följd att UP Aros Asyl miste medfinansiering genom de deltagaravgifter som hade budgeterats för. Gemensamt i partnerskapet utarbetades dock en lösning som innebar att Integra skulle driva ett pilotprojekt för att utveckla återvändandeprogram. Ungefär samtidigt trädde den tillfälliga lagen för asylsökande i kraft. Lagen innebar att gömda asylsökande och asylsökande med verkställighetshinder fick möjlighet att söka på nytt. Många asylsökande dök upp men kunde inte erbjudas sysselsättning. Som en följd av att organiserad sysselsättning inte kunde erbjudas genom Migrationsverkets försorg, kunde denna grupp av asylsökande erbjudas sysselsättning på Kunskapsbolaget Integras utbildningsprogram. Då de asylsökande då inte deltog i Migrationsverkets sysselsättningsprogram, erhöll de en lägre dagpenning samt saknade rätt till att få busskort. Bussresorna till och från Kunskapsbolaget Integra skulle kosta enskilda asylsökande större delen av den dagpenning de hade rätt till, vilket omöjliggjorde deltagande av ekonomiska skäl. För att kunna genomföra det planerade utbildningsprogrammet för asylsökande fattades beslut av UP Aros Asyl att bekosta busskort för de asylsökande som deltog i partnerskapets verksamheter. Denna kostnad kom att uppgå till ca 200.000 SEK.

Den elektroniska informations- och kommunikationsplattformen hade ursprungligen planerats att ingå som en del av Kunskapsbolagets Integras utbildningsprogram. När den preliminära versionen sjösattes på hösten 2005, kom insikten i att detta verktyg med fördel skulle kunna utvecklas till hela partnerskapets informations- och kommunikationsverktyg. Den kom ett halvår senare att också bli det transnationella partnerskapets kommunikationsverktyg. Dessa förändringar innebar att UP Aros

Asyls budget reviderades och ca 200.000SEK kom att läggas på utvecklingen av informations-och kommunikationsplattformen.

Redovisning och rekvisition

Information och stöd

Vid start fick partnerskapet en ekonomihjälpreda. Den är bra men tämligen omfattande och kräver mycket tid för att läsa, tolka och förstå. Det hade varit positivt med fler utbildningsdagar under etableringsfasen och även när genomförandefasen är påbörjad. Sådana utbildningar borde vara obligatoriska för den ekonomiskt ansvarige hos stödmottagaren såväl som för koordinatörer. Det har visat sig att det är viktigt att i uppstarten av ett projekt få en bra utbildning i hur den ekonomiska delen ska hanteras.

Blanketter

Generellt kan sägas att blankettuppsättningen - ansökan, rekvirering från ESF, rekvirering från delprojekten, tidrapportering etc. har upplevts som krångliga, otydliga, oenhetliga. En förenkling och enhetligare blanketter vore välkommet. Det borde vara möjligt att rakt igenom skilja på faktiska kostnader och medfinansiering och ändå få en bild av totalkostnaden. Budgetposterna stämmer inte helt överens med den verklighet som partnerskapen lever i.

Partnerna har över lag tyckt att det varit svårt med redovisning och rekvisitioner. ESF-rådets mallar för rekvisition och redovisning har varit svårtolkade och upplevts som icke ändamålsenliga. Följaktligen har det varit en fördel för de partners som har arbetat i stora organisationer i motsats till de mindre partners som har varit beroende av att medel kommit ganska omgående.

Ett litet paket med en blankett, lika för alla, som delprojekten skulle använda för att rekquirera medel från stödmottagaren, med medföljande exempel på alla underlag, som följde såväl rekvirering som redovisning av medfinansiering, hade underlättat ekonomihanteringen.

Ett besök från ESF hos stödmottagaren för genomgång av rutiner och blanketter och för att försäkra sig om att man där har ett ekonomisystem som kan anpassas till den redovisning och rapportering som krävs i ett liknande projekt hade varit önskvärt.

Konklusioner

Att arbeta inom ett partnerskap är en arbetsmodell som kommer att bli allt vanligare i framtiden. Det är därför viktigt att stödmottagare ser över ekonomiska system och rutiner så att man kan svara upp mot de krav som ställs på redovisning, uppföljning och rekvirering. Detta bör ske under etableringsfasen.

Det är viktigt att Svenska ESF-rådet utifrån sina erfarenheter ger ett aktivare stöd för i upprättandet av de ekonomiska rutinerna.

- Svenska ESF-rådet ger aktivare stöd till projekten med besök hos stödmottagare och partners i inledningsskedet
- Förenkling av blanketter - blankettpaket
- Enkla och tydliga instruktioner
- Lista på tidigare erfarenheter som vägledning

3.2.2 Partnerskapsmöten

Partnerskapsmötena har fungerat som en gemensam mötesplats för samtliga partners och har varit en viktig del i metodiken att skapa och vidmakthålla partnernas intresse och engagemang i UP Aros Asyl.

Partnerskapet har hållit sina möten i snitt sju gånger per år. Platsen har växlat mellan Uppsala och Västerås dock med en övervikt av Uppsalamöten. Tiderna har normalt varit 10-15 med gemensam lunch. UP Aros Asyls partnerskapsmöten har varit välbesökta med i snitt 15-20 deltagare. Varje partner har en ordinarie ledamot och en ersättare. Varje organisation har en röst.

Att experimentera fram en mötesform som gör att mötena känns viktiga, trevliga och meningsfulla har varit en del av arbetet med partnerskapets organisation.

Under arbetets gång har UP Aros Asyl funnit en mötesform som har haft en informell ton trots det formella beslutande forum som partnerskapsmötet utgör.

Mötesatmosfären har varit öppen och tillåtande och många mötesdeltagare har spontant uttryckt att partnerskapsmötena givit dem energi, lust och ny kraft. Mötenas agenda har haft en standardutformning med återkommande punkter. En punkt på dagordningen som till att börja med förvånade en del, gjorde en del nervösa och roade andra var lägesrapportering. Varje partner fick då muntligt redogöra för hur de arbetade med sina delverksamheter eller på annat sätt bidrog till partnerskapets utvecklingsarbete. Med elva partners och ofta alla närvarande så drog denna lägesrapportering ut på tiden, samtidigt som insikterna i varandras arbetsfält vidgades och spontana frågeställningar och följande diskussioner uppstod. Ett annat återkommande inslag på partnerskapsmötena var att inför varje möte hade en av partnerna fått uppgiften att på mötet redogöra för hur de arbetade med jämställdhet och mångfald inom sin organisation.

Samtliga möten har protokollförts.

3.2.3 Kompetensutveckling

Det ursprungliga kompetensutvecklingsprogrammet som hade planerats som en av UP Aros Asyls delverksamhet kunde inte genomföras på grund av den underfinansiering som initialt uppstått. Partnerskapet beslutade då i samråd med ESF-rådet att ansöka om medel för genomförandet av denna delverksamhet hos Växtkraft Mål 3. En ansökan om sändes in och blev godkänd. Genom den annorlunda finansieringen av kompetensutvecklingsprogrammet så kom det att formellt bli ett eget projekt, med en egen projektkonometri och projektadministration. Programmet kunde sedan genomföras helt i samklang med den ursprungliga intentionen och planeringen. Hela delverksamheten är beskriven i Aros Asyl Kompetens, Slutrapport .2007.

Handledning av UP:s personal

- Handledning till personal i projektet som arbetar direkt med målgruppen.

All personal i UP Aros Asyls delverksamheter i Uppsala som arbetar direkt med asylsökande har erbjudits handledning genom psykolog. Hon har regelbundet träffat olika personalgrupper på Kunskapsbolaget Integra, NybyVision, Migrationsverket, Migrationshälsan Cosmos och lärare i Uppsala kommuns grundskolor.

Handledare har rekryterats från Röda Korset men även utifrån kommande handledare har rekryterats.

Genom handledning av personalgrupper och frivilliggrupper har kunskap om krisreaktioner och posttraumatisk stress i samband med exil och asylprocess spridits.

Flera av personalgrupperna har ej tidigare haft tillgång till professionell handledning utifrån och nu fått "pröva på" vad en grupphandledning kan tillföra dem som personer och hela arbetsgruppen. Utvärderingar visade på att man främst uppskattar:

- Få träffa andra med samma yrke och få ventilera problem, besvär och glädjeämnen...
- Att gemensamt försöka finna lösningar
- Bra med en utomstående handledare som har god kunskap om organisationen, men ändå kan stå lite "utanför"
- Ökad kunskap om och bättre samverkan mellan de olika organisationerna inom partnerskapet ger mer adekvat och individanpassat stöd till de asylsökande

3.3 Resultat

3.3.1 Partnerskapet

- Utvecklingspartnerskapet UP Aros Asyl har fungerat mycket väl.

Ett flitigt deltagande vid partnerskapets sammankomster partnerskapsmöten, transnationella möten och studiebesök, UP Aros Asyls kompetensutvecklingsprogram samt sociala sammankomster har länkat deltagarna samman till en upplevd helhet inom asylområdet i Uppsala och Västmanlands län.

Delmål 1 a

Nätverksorganisation

En regional nätverksorganisation omkring asylmottagande och asylfrågor har skapats i Uppsala och Västmanlands län. Deltagande organisationer är Migrationshälsan Cosmos i Uppsala, Asyl-och Integrationshälsan i Västerås. Migrationsverket i Uppsala och Västerås, Kunskapsbolaget Integra i Uppsala och Västerås, Röda Korsets behandlingscenter och Träffpunkten i Uppsala, Röda Korset i Västerås, NybyVision, Uppsala, Västerås skolhälsovård, Uppsala kommun, Uppsalahem och Uppsala universitet.

Delmål 1b

Tillvaratagande

UP Aros Asyl bildades av Uppsalapartnerna ur UP RE-KOMP vilket fick till följd att fem av UP Aros Asyls elva partners hade värdefulla erfarenheter av och kunskaper om arbete i ett utvecklingspartnerskap.

Partnerns ansvarsområden och rollfördelning tydliggjordes och var gemensamt överenskommet när partnerskapet konstituerades. Partnerskapets ordförande och koordinatörer valdes av partnererna.

Partnerns delaktighet och möjlighet att påverka beslut säkerställdes genom de regelbundna partnerskapsmötena och den öppna och tillåtande atmosfären som mötena genomfördes i. Tillvaratagandet av partnerskapets olika kompetenser nyttjades dels på partnerskapsmötena där partners fick tillfälle att delge de andra sina spetskunskaper genom en presentation av sitt arbetsfält, dels genom presentationer inom kompetensutvecklingsprogrammet. Jämställdhets- och mångfaldsmålet sökte UP Aros Asyl uppnå genom att låta varje partner redogöra för arbetet med jämställdhet och mångfald inom sin organisation. Ett "bottom up" perspektiv sökte UP Aros Asyl uppnå genom att bland partnererna inkludera så många som möjligt som arbetade direkt med asylsökande, samt att öppna vissa delar av kompetensutvecklingsprogrammet för asylsökande.

Konklusioner

Tillvaratagande av tidigare vunna erfarenheter är av stor vikt i allt utvecklingsarbete. Inom UP Aros Asyl säkerställdes detta genom att

- Partners som deltagit i tidigare projekt inom EQUAL I och även inom Employmentprogrammet deltagit i partnerskapets utvecklingsarbete
- Ett nära samarbete med den Nationella Temagruppen för Asyl (NTG Asyl)

Delmål 1c

Samarbete

En stor del av måluppfyllelse av delmål 1c har skett genom partnerskapsmötena och kompetensutvecklingsprogrammet. Ett resultat som UP Aros Asyl har nått är att kompetensutveckling parallellt med genomförandet av ett utvecklingsarbete ger en hög kompetenshöjande effekt samtidigt som samarbetsmodellen utformas. Överförandet av kunskaper till varandra har i UP Aros fall varit effektivast i samband med workshops, internat och andra gemensamma aktiviteter som exempelvis de transnationella studiebesöken.

Partnerskapsmötena har också varit en viktig del i utformandet av samarbetsmodellen. En analys av partnerskapets mötesform visar att viktiga förutsättningar för att partnerskapsmötena ska fungera som ett utvecklingsforum för samarbetsmetodik samtidigt som det fungerar som ett beslutande organ för hela utvecklingsarbetet. De av UP Aros Asyl identifierade förutsättningarna är:

Ledarskapet:

- ordförandes roll kunna skapa en öppen och tillåtande atmosfär med utrymme för samtliga partners. Kunna hålla en informell ton utan att ge avkall på mötesstrukturens formella krav. Genomföra mötet i enlighet med dagordning

och hålla tiden. Vara kunnig i och intresserad av det pågående arbetet och de olika parternas områden.

- koordinators roll - att vara partnerskapets samordnare och serva partnerskapet. Att ha överblick och vara insatt i partnerskapets alla delar såväl som helheten. Att kunna fungera som processledare utan att ta över processen. Att utarbeta strategier för utvecklingsarbetets måluppfyllelse samt att ha såväl överblick som inblick i partnerskapets ekonomi och administration. Att kunna redogöra för utvecklingspartnerskapets samtliga delar. En viktig markering av koordinators roll har varit att UP Aros Asyls koordinatörer inte haft rösträtt på partnerskapsmötena.

Kontinuitet:

- De regelbundet hållna mötena har varit en viktig förutsättning för utvecklingen av ett nära samarbete. Regelbundenheten för med sig att parterna i sin egen takt kan komma in i det gemensamma arbetet.

Lägesrapportering:

- Den muntliga lägesrapporteringen har varit en central metod i arbetet med att skapa förutsättningar för ett gynnsamt samarbetsklimat.

Konklusioner

Den samarbetsmodell som UP Aros Asyl arbetat fram vilar på följande metoder:

- kompetensutvecklingsprogram med regelbundet återkommande workshops, internat och studiebesök
- kontinuerliga partnerskaps/nätverksmöten med lägesrapportering, diskussion och gemensam problemlösning av aktuella frågeställningar.
- gemensamma sociala aktiviteter

Delmål 1d

Kompetensutveckling

Aros Asyl Kompetens är ett kompetensutvecklingsprojekt som riktat sig till nyckelpersoner inom utvecklingspartnerskapet UP Aros Asyls elva organisationer. De elva organisationer som ingår i partnerskapet är Landstinget i Uppsala som stödmottagare och Migrationshälsan Cosmos som delverksamhetsansvarig, Landstinget i Västmanland med Asyl & integrationshälsan som delverksamhetsansvarig, Migrationsverket i Uppsala, Migrationsverket i Västmanland, Uppsala kommun, Västerås stad, Uppsalahem, Kunskapsbolaget Integra, Röda Korset, NybyVision och Uppsala universitet, Etnologiska institutionen.

En övergripande målsättning för Aros Asyl Kompetens är att genom kompetenshöjande insatser för nyckelpersoner öka medvetenheten om samt sprida kunskaper och erfarenheter om asylmottagning, asylsökandes livsvillkor samt asylprocessen inom partnerskapets organisationer. Denna kompetenshöjning ska i sin tur leda till att partnerskapets organisationer aktivt söker rekrytera asylsökande vid nyanställningar och/eller till praktikplatser.

Inom ramen för projektet anordnades en seminariereserie omfattande fem seminarier och en teaterföreställning. Fem workshops och tre internat arrangerades också. Projektet har nått nyckelpersoner inom samtliga organisationer. Resultatet av

projektet visar på att särskilt metodiken med workshops och internat har en klart kompetenshöjande effekt medan seminarier fungerar bättre som spridnings -och- påverkansinstrument.

En elektronisk plattform har spelat en central roll som partnerskapets informations - och kommunikationskanal under hela kompetensutvecklingsprogrammet. Samarbete, samordning och samverkan har utvecklats i ett omfattande gränsöverskridande nätverksarbete.

Ett policydokument om mottagande av asylsökande för bibehållandet av god hälsa och därmed arbets- och försörjningsförmåga under asylprocessen har under internaten gemensamt tagits fram av partnerskapets nyckelpersoner.

Under projektperioden har ett stort antal asylsökande kontinuerligt varit i arbete eller praktik.

Konklusioner

För att förbättra möjligheterna för asylsökande på arbetsmarknaden har följande slutsatser dragits av Aros Asyl Kompetens.

- 1. Asylsökande måste ges en röst och möjlighet att påverka sin livssituation.**
- 2. Ett nära samarbete med samordning och samverkan bör ske mellan alla parter som kommer i kontakt med asylsökande.**
- 3. En mångfald av aktiviteter inklusive utbildningar, praktik och arbete måste kunna erbjudas asylsökande.**

Aros Asyl Kompetens har fokuserat på punkt 2 för att så möjliggöra punkt 3. Genom att UP Aros Asyl har i hög grad fokuserat på punkterna 1 och 3 så har synergieffekter uppstått och en kraftig kompetenshöjning har skett för samtliga deltagare.

Aros Asyl Kompetens har således varit en av framgångsfaktorerna bakom UP Aros Asyl och vice versa. En slutsats efter genomförandet av kompetensutvecklingsprogrammet är att Aros Asyl Kompetens med dess upplägg och aktiviteter inte bara bidragit till utan förmodligen varit en förutsättning för ett framgångsrikt partnerskap och nätverksarbete.

Resultatet av projektet visar på att särskilt metodiken med workshops och internat har en klart kompetenshöjande effekt medan seminarier fungerar bättre som spridnings -och- påverkansinstrument

E-plattformen är ett viktigt verktyg för ett framgångsrikt gränsöverskridande samarbete och kompetensutveckling.

Kompetensutvecklingsprogram bör ingå i allt gränsöverskridande samarbete.

Rekommendationer

Aros Asyl Kompetens rekommenderar att asylsökande ska kunna utnyttja sina resurser, sin arbets- och försörjningsförmåga första dagen i landet. Asylsökande är människor och behöver vad all människor behöver:

- **kontinuerlig och begriplig information om asylprocessen och vad som sker i hans/hennes eget ärende**
- **ett rimligt boende, som den enskilde själv haft möjlighet att påverka**
- **tillgång till hälso- och sjukvård på lika villkor som övrig befolkning**

- **daglig sysselsättning i form av utbildning, praktik eller arbete**
- **ett fungerande familjeliv, med barnen i skola eller dagis**
- **möjligheter till fritidsverksamhet**

För att möjliggöra ett mottagande som tillvaratar asylsökandes resurser och deras arbets- och försörjningsförmåga rekommenderar Aros Asyl Kompetens:

- **Att gränsöverskridande partnerskap och nätverk som inkluderar alla; målgrupp fältarbetare, beslutsfattare, verksamhetsansvariga och arbetsgivare skapas.**
- **Att kompetensutvecklingsprogram erbjuds partnerskapen och/eller nätverken för att göra dem engagerade och kreativa.**
- **Använd elektroniska informations - och kommunikationsmöjligheter**
- **Skapa en partnerskaps eller nätverksidentitet och en kommunikationsstrategi**
- **Betrakta kulturskillnader som en berikning och positiv utmaning!**

3.4 Mervärden

3.4.1 Spontana nätverk

Nätverksmöten i Uppsala och Västerås

Det nära samarbetet mellan UP Aros Asyls alla partners har lett till att spontana nätverk bildats i både Västerås och Uppsala. På dessa nätverksmöten har aktörerna i respektive stad gemensamt diskuterat och försökt lösa aktuella frågeställningar omkring olika asylfrågor.

Nätverksmötena genomförs nu regelbundet och förväntas bli permanenta för aktörerna i fråga.

Vidareutveckling

Nya allianser har uppstått bland aktörer som tidigare vare sig kände varandra eller insåg att deras olika arbetsfält så nära berörde varandra. Alla partners uttrycker en tydlig glädje över att genom UP Aros Asyls verksamhet ha fått insikter i och förståelse för Migrationsverkets arbetssätt, och värderar deras deltagande i nätverksmötena högt. Exempel på nya allianser är det nära samarbete som under partnerskapsarbetet utvecklats mellan Asyl & integrationshälsan i Västerås och Migrationshälsan Cosmos i Uppsala, två asylmottagningar i Sverige som för UP arbetet arbetade var och en för sig utan djupare kunskaper om varandras arbetsmetodik och speciella kompetensområden. Ett annat exempel är de tidigare nämnda spontana nätverken, där aktörer verksamma inom samma geografiska område med samma målgrupp men med olika fokusområden, ej tidigare känt till varandras arbetssätt eller kompetenser.

3.4.2 Innovativa lösningar

I experimentellt utvecklingsarbete av det slag som genomförts i UP Aros Asyl inträffar, trots riskanalyser, oförutsedda händelser. För UP Aros Asyl var den första överraskningen den tidigare omnämnda underfinansieringen, men också

Kunskapsbolaget Integra förlorade upphandling av sfi och återvändarprogram för asylsökande liksom den tillfälliga lagen som trädde i kraft 15 nov 2005. Alla dessa händelser påverkade partnerskapets planerade arbete och ställde stora krav på partnerskapets förmåga att vända problem till möjligheter.

Metod - och kompetensutveckling

Utifrån en konsekvensanalys som genomfördes när underfinansieringen upptäcktes kom den ursprungliga planeringen: Två delprojekt riktas mot partnerskapets aktörer, intressenter, deras organisationer samt mot en bredare allmänhet:

1. ett metod- och kompetensutvecklingsprojekt i syfte att utveckla metodik för samarbete, samordning och samverkan bland partnerskapets aktörer
2. ett spridnings – och opinionsbildningsprojekt i syfte att påverka attityder i jämställdhets och mångfaldsfrågor, sprida kunskap om asylsökandes (ebos) livssituation samt minska diskriminering.” (Konsekvensanalys, UP Aros Asyl. Dec 04)

att slås samman till ett mer stringent och effektivare program för metod och kompetensutveckling, som genom seminarieverksamhet också kunde fungera som ett spridnings- och påverkansprogram. Genom att sedan rikta detta program till nyckelpersoner inom partnerskapets organisationer öppnades möjligheten att söka medel för denna del av verksamheten inom Växtkraft Mål 3.

Pedagogiskt utbildningsprogram för asylsökande

Kunskapsbolaget Integra förlorade upphandlingen av sfi och återvändandeprogram vid Migrationsverkets centrala upphandlingsförfarande 2005. ”Partnerskapet hade då under ett års tid arbetat med att bygga upp partnerskapet, detaljplanera alla delverksamheter samt starta upp dem. Partnerskapets sammansättning, överenskommelser och uppgifter reglerades i ett avtal mellan Aros Asyls partners. Detta innebar för Kunskapsbolaget Integra del att de spelade en central roll i följande verksamheter:

- Återvändarprogram
- Sfi
- E-plattform
- Företagarnätverk och koppling till näringslivet
- Huvudpart i det planerade genomförandet av kvalitetssäkring med OCN metoden
- Transnationell aktiv partner med ansvar för transnationell e-plattform samt marknadsföringsfrågor i TCP AVE

Kunskapsbolaget Integra är den aktör inom partnerskapet som står närmast arbetsmarknaden och har störst möjligheter att slussa asylsökande till arbete eller praktikplatser. Det är också den aktör som sedan tidigt 2004 (då partnerskapsdiskussionerna påbörjades) aktivt har arbetat med utvecklandet av ett utbildningsprogram som tar hänsyn till såväl integrations som återvändarperspektivet. Till detta utbildningsprogram kopplas även ett företagarnätverk. För att ytterligare utveckla detta utbildningsprogram förs för närvarande diskussioner med aktörer utanför partnerskapet om att på Integra utbildningsprogram använda OCN metoden

för kvalitetssäkring. UP Aros Asyl utvecklar även en e-plattform för förbättrad kommunikation och information inom partnerskapet men även med en extern hemsida plus länkar för spridning och påverkan. Denna plattform ska vara bestående och är därför att betrakta som ett av UP:ts resultat/produkt. Ansvar för uppbyggnaden och tekniken när det gäller e-plattformen vilar på Integra och deras konsulter. Kunskapsbolaget Integra är också utsett till partnerskapets transnationella representant och deltar därför också aktivt i det transnationella arbetet.” (Konsekvensanalys Integra, UP Aros Asyl, november 2005)

En stor del av partnerskapets medfinansiering vilade också på deltagaravgifter. I och med den förlorade upphandlingen riskerade UP Aros Asyl att inte kunna genomföra en tung del av de planerade arbetet samt förlora det viktiga helhetsperspektivet. Därför stod UP inför övervägande om partnerskapets arbete skulle läggas ned. Den 15 november 2005 trädde den tillfälliga lagen för asylsökande i kraft och ett relativt stort antal asylsökande trädde fram. Migrationsverket saknade då möjligheter att anordna organiserad sysselsättning för den gruppen, som i stället kom att bli Kunskapsbolaget Integras nya målgrupp. I och med att dessa asylsökande frivilligt deltog i utbildningsprogrammet, gavs nya möjligheter att utforma form och innehåll i utbildningen i enlighet med asylsökandes önsknings och behov. UP Aros Asyl kom därigenom närmare empowermentmålet än vad som tidigare, på grund av Migrationsverkets krav på utbildningsinnehåll, varit möjligt.

Busskort

En svårighet kvarstod dock att lösa. Det gällde möjligheterna för Kunskapsbolaget Integras deltagare att kunna ta sig till och från utbildningslokalen. I både Uppsala och Västerås bodde de flesta så pass långt ifrån utbildningslokalerna att en bussresa krävdes. De asylsökande som deltar i Migrationsverkets organiserade sysselsättning har därför rätt att erhålla busskort, detta gällde dock inte asylsökande som frivilligt deltar i ett sysselsättningsprogram. Kostnaderna för dagliga bussresor sammanföll i stort sett med den (lägre) dagersättning som deltagarna fick, p.g.a. det frivilliga deltagandet. Partnerskapet beslutade därför enhälligt att stå för kostnaderna för busskort för frivilliga deltagare i UP Aros Asyls samtliga delverksamheter. Detta kom då inte bara att gälla Kunskapsbolaget Integra utan även Röda Korset och NybyVision som också kunde erbjuda sysselsättning för den här gruppen asylsökande. Genom det i förväg oplanerade ”busskortsprogrammet” möjliggjordes för en utsatt grupp asylsökande att delta i daglig verksamhet, samtidigt som UP Aros Asyl kunde genomföra uppfylla målen för sitt verksamhetsprogram

3.4.3 Partnernas erfarenheter, kunskaps- och kompetensutveckling

Att arbeta tillsammans i ett partnerskap har givit de elva ingående parterna nya erfarenheter såväl som en annorlunda kompetens och kunskapsutveckling. Alla partners har därför uttalat sig om hur partnerskapsarbetet påverkat deras verksamhet.

Uppsala kommun

Partnerskapet har inneburit många värdefulla insikter och idéer för vårt fortsatta arbete och också bidragit med fortbildning för vår personal.

Möjligheten som vi fått genom detta utvecklingspartnerskap till samarbete på flera olika plan har hjälpt oss att se flera möjligheter inför framtiden. Genom seminarier, workshops, föreläsningar och internat har den problematik som rör asylsökande

berörts på olika sätt. De har också erbjudit välkommen fortbildning om t.ex. empowerment. Särskilt intressant och hoppningivande har det varit att gemensamt reflektera över olika yrkesroller, över olika myndighetsfunktioner, liksom över frivilligorganisationers och privata företags olika roller och möjligheter. Dessa samtal har utmynnat i en mycket större insikt, kunskap och förståelse som varit utvecklande för alla parter och lovar gott för framtiden. Seminarierna och internaten har också inneburit en fruktbar gemensam kompetensutveckling. Den intressanta gemensamma plattformen borde vara en viktig bas för fortsatt nätverksarbete både mellan oss i Uppsala och Västerås och inte minst med det internationella nätverket

Vi har utbyte om projektidéer med t.ex. Kunskapsbolaget Integra om coaching av föräldrar i skolan. Uppsala universitets representanter har intressanta tankar om fortsatt forskning inom områden som rör barn, ungdomar och föräldrar. Fortsatt samverkan kommer att ske med Nyby Vision och deras särskilda stöttning av föräldrar. Vi vill också fördjupa kontakterna med Västerås stad, hälsovården där och vårt landstings mottagning Cosmos.

Det internationella partnerskapet, Added Value by Empowerment (AVE), som UP Aros Asyl ingår i, med verksamheter i Nederländerna, Ungern och Österrike, har varit och är berikande genom de nya insikter, kunskaper och utbyte av idéer som det innebär. Flera kontakter har knutits, som kommer att fortsätta, för vår del främst om barn och ungdomar men också generellt om frågor som rör introduktion och integration. (Ur Uppsala kommun slutrapport 2007)

Röda Korset

Medverkan i Utvecklingspartnerskapet AROS ASYL har givit ökad kunskap och fördjupat utbyte av erfarenheter och därmed kunnat bidra till en bättre livssituation för asylsökande.

Medverkan i UP Aros Asyl har inneburit:

- **Ökat kunskap om målgruppen**
- **Mera samarbete och utbyte av erfarenheter med de 11 olika organisationerna i partnerskapet vilket ger ökade möjligheter att möta asylsökandes individuella behov.**
- **Ökade insatser av frivilliga både vid behandlingscentret och på Internationella Träffpunkten**
- **Ökad erfarenhet av handledningsuppdrag, provat ut olika handledningsmetodik**
- **Möjlighet att lyfta upp och ventilera problem och frågeställningar som rör asylsökanden och deras livssituation**

(Ur Röda Korset slutrapport, 2007)

NybyVision

Erfarenheter

a) De **ekonomiska resurser** som följt med projektet har gjort det möjligt att planera och reflektera, få handledning och ägna mer tid åt de asylsökande som är en mycket utsatt grupp när det gäller liv, hälsa och boende. Vi har kunnat ge mer stöd i de enskilda fallen och genom samverkan med andra delprojekt förhindra mänskliga katastrofer som uppgivenhetssyndrom m.m.

Genom beslut i partnerskapet har även projektledning ingått och redovisats som direkta kostnader. Beslutet borde ha följts upp med en justering av NybyVisions budget, något som visat sig angeläget i och med ett litet överskridande av budgeten för vårt delprojekt.

b) **Tidsmässigt** har mer tid än beräknat, i den ursprungliga planen, ägnats åt deltagarna eftersom de blev flera, genom den tillfälliga lagen, och de var också mycket motiverade att delta i flera kurser och aktiviteter inom ramen för NybyVisions övriga verksamhet. Det gäller särskilt de vuxna med skolbarn.

c) **Kunskapsmässigt** har såväl kartläggningen som de workshops som har genomförts inom utvecklingspartnerskapet bidragit till att öka kunskapen om lagar som reglerar asylprocessen och om de asylsökandes speciella situation. Vikten av att ge de asylsökande makten över sina egna liv, "empowerment", har också varit ett uppskattat tema i kompetensutvecklingen. Denna insikt har både NybyVisions personal och frivilliga tillägnat sig liksom även aktiva i NybyVisions nätverk och medlemsorganisationer.

d) Inom ramen för **det transnationella partnerskapet AVE** har ett erfarenhetsutbyte ägt rum som har varit lärorikt och stimulerande för projektledare och andra personer som varit involverade i delprojekten. T.ex. har boende, hälsovård och omhändertagandet av barnen studerats och diskuterats i samband med erfarenhetsutbyten i Holland, Ungern och Österrike. Det gäller även yrkeskartläggning med hjälp av meritportfölj, som dessutom har utvecklats på olika sätt inom AVE, t.ex. i Holland och Sverige. (Ur NybyVision slutrapport, 2007)

Uppsala universitet

Samarbetet med Aros Asyl innebär ett utvecklande av praxisnära forskning, där teoretiska kunskaper kring mångfald, etnicitet och interkulturell kommunikation möter erfarenhetsbaserad kunskap genom det nätverk av organisationer som partnerskapet består av. (Ur Uppsala universitet, Informationsblad 2007)

Migrationsverket

Det finns i Migrationsverkets verksamhetsplan en uppmaning att vi skall samarbeta med andra myndigheter och organisationer. Ett projekt av det här slaget ger ett klart belägg för att alla parter tjänar på att samarbeta kring gemensamma frågor även om infallsvinklarna ibland skiljer sig ganska mycket. Det blir ett tydligare fokus på den asylsökande då resurserna samlas runt den asylsökande.

Det blev på ett tidigt stadium tydligt att parterna i projektet har olika roller. Främst skiljer sig Migrationsverkets roll från frivilligorganisationernas men den skiljer sig också från övriga myndigheters (kommun och landsting) roll. Eftersom Migrationsverket har den direkta myndighetsutövningen gentemot den asylsökande - beviljande och nedsättning av dagersättning, beslut i asylärendet m.m. – så framstår Migrationsverket lätt som den "elaka" myndigheten. Vi upplever att förståelsen för vår roll har ökat och att det är lättare att prata om och förklara vad Migrationsverket står för och skall göra.

Det känns också bra att ha kunnat förmedla kunskaper om asylprocessen till de andra parterna.

Åt andra hållet har vi naturligtvis också fått ökad förståelse för och insikt i de andra parternas villkor för sitt arbete. (Ur Migrationsverkets slutrapport, 2007)

Asyl & Integrationshälsan

Vårt deltagande i partnerskapet har bidragit till att vår verksamhet fått en helt ny inriktning. Redan före projektiden hade Västerås fått dåligt resultat i enkäter, som gjordes årligen av Integrationsverket. AsylHälsan blev Asyl- och Integrationshälsan och bedriver nu förutom hälso- och sjukvård för asylsökande även familjeläkarverksamhet med utökad psykiatrisk kompetens. Arbetet bedrivs familjeinriktat och efter principerna tilltro, tålmod, tillit, tid, tolk och tolerans. Förebyggande hälso- och sjukvård är självklart en av grundstenarna i verksamheten och gruppverksamheten från UP AROS ASYL finns med som en del i verksamhetsplanen. Vårt deltagande i UP AROS ASYL har inneburit ett synliggörande av målgruppen. Vi har mött stor tacksamhet från asylsökande som upplevt att någon lyssnar och bryr sig om vem man är och hur man mår. Man har fått redskap att hantera sin situation och sitt liv. Man har fått kunskaper som kan vara till nytta både här i Sverige och, om man måste återvända, även i hemlandet.

Härigenom har hälsan påverkats i positiv riktning.

Migrationshälsan Cosmos

Ett bra nätverksarbete har byggts upp där Migrationsverket, Röda Korset, NybyVision, kunskapsbolaget Integra och Cosmos har samverkat. Nätverket blir ett bestående samarbete efter avslutat projekt (Ur Migrationshälsan Cosmos, Informationsblad, 2007)

Uppsalahem

Vi har deltagit i UP AROS ASYL för att lära och utbyta erfarenheter och öka kunskaperna i företaget om frågor som rör mångfald och olika kulturer samt försöka förstå asylsökandes livssituation. (Ur Uppsalahem Informationsblad, 2007)

Kunskapsbolaget Integra

Vi har lärt oss mycket om värdet av samarbete mellan olika aktörer som möter asylsökande - såväl offentliga, som enskilda och privata.

a. Samarbete med Röda Korset

Representanter för Röda Korset träffade deltagarna Kunskapsbolaget Integras kurslokaler i Uppsala och Västerås, antingen i grupp eller individuellt. I Västerås fick deltagare vara med på Förstahjälpenkurs och belönades med certifikat efter kursen. Vid dessa tillfällen behandlades följande teman:

- Kultur, kulturmöten och kulturkrockar
- Migration och anpassning
- Stress och stresshantering (man gjorde också avslappningsövningar)
- Familjestrukturer
- Fördomar
- Konflikt och konflikthantering
- Genusperspektiv

Deltagarna hade även möjlighet att boka tid hos Röda Korsets representanter för individuella samtal. De träffades antingen på Integra eller i Röda Korsets lokaler i Uppsala eller Västerås.

b. Samarbete med Cosmos (Uppsala) och Asylhälsa (Västerås)

Personalen från Cosmos och Asylhälsan besökte Integra och träffade asylsökande för att upplysa dem om hälsa, motionens betydelse för hälsan och bearbetning av stress. De informerade också om sin verksamhet. Deltagarna besökte Cosmos och Asylhälsan med jämna mellanrum för att få medicinsk behandling på plats eller en remiss till sjukhuset i Uppsala eller Västerås vid akuta eller svårare sjukdomsproblem. Deltagarna var mycket nöjda med den formen av samhällelig omvårdnad. Kontakterna med Röda Korset, Asylhälsan och Cosmos betydde mycket för deras välbefinnande. De tyckte att personalen tog emot dem med värme, förstod deras situation och gav dem olika tips om hur man kan klara sig igenom svåra situationer.

c. Diakonicentrum i Uppsala

Under besöken till Diakonicentret fick de asylsökande tillfälle att samtala med chefen som även upplyste dem om den humanitärverksamhet som Diakonicentret bedriver. De beundrade deras ideella verksamhet och att man utan ersättning hjälpte gamlingar med olika behov. Tre av deltagarna gjorde praktik på centret och detta hjälpte dem att utveckla språket. De asylsökande fick träffa svenska seniorer, besöka sjukhuset och hämta medicin från apoteket. Att gå till olika människor och att uträtta schemalagda ärenden var i sig en värdefull träning i att lära sig ta ansvar, passa tider, respektera den svage.

Det är viktigt att en integrerad undervisning även poängterar vikten av att de asylsökande skriver på sitt eget språk. Två av kursdeltagare har uppmuntrats att skriva sina berättelser från hemlandet på deras respektive modersmål. Den ene av dem har redan gett ut en bok på sitt modersmål om det som han fick uppleva i hemlandet och som tvingade honom att fly till Sverige. Att få sina berättelser publicerade är en viktig bekräftelse på den egna förmågan och en inspiration för andra i samma situation.

d. Samarbete med Migrationsverket

Migrationsverket träffade asylsökande i Västerås och Uppsala och informerade om den gällande asyllagen. (Ur Kunskapsbolaget Integras slutrapport, 2007)

3.5 Produkter

3.5.1 Från skapat till skapande

Bildandet av ett utvecklingspartnerskap har varit en förutsättning för att erhålla medfinansiering inom EQUAL -programmet från Europeiska Socialfonden. Det har skapats för att man helt enkelt måste, eller därför att man "råkar" arbeta på samma arbetsplats eller inom samma arbetsfält. Utmaningen har då varit att få detta "utifrån" skapade partnerskap till ett med ett "inifrån" kommande engagemang och kreativitet. Att analysera vilka faktorer som krävs för att det kreativa utvecklingspartnerskapet skapas.

En analys har gjorts av bildandet och utvecklandet av UP Aros Asyl och vilka förutsättningar som har krävts för att partnerskapet skulle bli framgångsrikt i sitt samarbete.

En grundförutsättning är en vision konkretiserad i en handlingsplan. Ytterligare en grundförutsättning är att identifiera vilka aktörer som visionen och planen ska presenteras för. Vid en sådan presentation bör man gemensamt identifiera vilka uppgifter som måste lösas, vad det finns för värde i att göra det för de olika aktörerna, komma överens om gemensamma syften och mål och vara redo att starta processen.

När detta är gjort så skapas ändå inte partnerskapet/nätverket av sig självt utan det är nu arbetet med att skapa det börjar. För att lyckas med detta krävs att någon tilldelas och tar ansvaret för nätverksbyggandet. En dirigent, fotbollscoach eller koordinator som nu ska söka få alla att samspela så att det blir en samverkan i handlingsplanen.

Rollen för ledning/koordinator i det här skedet är att säkerställa att det finns ett värde för var och en av medaktörerna i att delta i aktiviteten. Alla behöver uppleva att de har något att vinna på det gemensamma åtagandet. Ledning/koordinator är också de som ska säkerställa att processen verkligen övergår från plan till handling, samt att handlingen är målinriktad. Också kontinuiteten i arbetet måste säkerställas.

När ledning/koordinator lyckas att

- konkretisera vision till handlingsplan
- identifiera nyckelaktörer
- visa på det gemensamma och individuella värdet
- föra processen från plan till handling
- säkerställa målinriktning och kontinuitet

vinna partnerskapet vidgade perspektiv, innovativa idéer och oförutsedda lösningar och en mycket ökad aktivitet sinsemellan.

Inom UP Aros Asyl har ett PowerPoint och föreläsningmaterial tagits fram som kan användas till workshops, seminarier och föreläsningar om skapandet av ett väl fungerande partnerskap.

3.5.2

3.5.3 From must to lust

Lustfyllt arbete – ett hållbart och livskraftigt partnerskap/nätverk.

När partnerskaps/nätverksbygget är genomfört och utvecklingsprocessen påbörjats, kvarstår arbetet med att vidmakthålla aktörernas entusiasm och engagemang för det gemensamma arbetet. Insikten att partnerskapets gemensamma utvecklingsarbete måste till för att genomföra handlingsplanen görs genom en analys av den problemformulering som ligger till grund för arbetet i UP Aros Asyls fall mottagande av asylsökande. Ett gott arbetsklimat skapades genom kontinuerlig tillförsel av *inspiration, kunskap* och *utveckling* i själva partnerskapsarbetet.

Inspiration gynnas genom skapandet av ett forum för diskussioner omkring nya idéer, nya perspektiv och insikter. I UP Aros Asyl har sådana forum skapats genom den elektroniska informations och kommunikationsplattformen, genom det experimentella upplägget av partnerskapsmötena samt vid de genomförda internaten.

Kunskap tillförs kontinuerligt genom att tillföra expertkunskaper, genom informellt lärande samt kontinuerlig kompetensutveckling. Expertkunskap har tillförts genom att nyttja partnerskapets egen expertis inom olika aspekter av asylområdet dels på partnerskapsmöten, dels i samband med workshops. Det informella lärandet har gynnats genom gemensamma studiebesök hos varandra, hos de transnationella samarbetspartnerna samt i samband med sociala aktiviteter. Den kontinuerliga kompetensutvecklingen har skett genom kompetensutvecklingsprogrammet Aros Asyl Kompetens. (se Aros Asyl Kompetens Slutrapport 2007)

Utveckling gynnas av experimentella lösningar, innovationer och otraditionella lösningar, vilka har kommit till stånd genom att olika partners haft olika infallsvinklar och perspektiv på aktuell problemlösning.

Genom detta arbetssätt sker ett ständigt ökande av kunskap och kompetens i partnerskapet samtidigt som förtroendet för varandra och varandras kompetenser ökar. Detta påverkar i sin tur attityder och förhållningssätt och över tid växer en samsyn omkring fokusområdet fram och mervärden skapas.

Inom UP Aros Asyl har en Powerpoint-presentation och ett föreläsningasmaterial om utvecklingen av ett hållbart partnerskap tagits fram. Materialet lämpar sig väl för workshops, seminarier eller föreläsningar om partnerskapsutveckling.

3.5.4 e-plattform

See document: www.uparos.se

3.5.5 Kompetensutvecklingsmetodik

UP Aros Asyl kommer att till årsskiftet ge ut en särskild skrift i om pedagogik och metodik för kompetensutvecklingsprogram.

Metodutveckling

De pedagogiska uppläggen på de genomförda aktiviteterna har fungerat i den önskade riktningen, dvs. hög deltagaraktivitet, entusiasm, trivsel, kunskaps- och

kompetensbreddning, vilket innebär att ett arbetssätt som engagerar deltagare är under utveckling.

Introduktion av ett elektroniskt informations- och kommunikationsverktyg

Att skapa en engagerande, tillgänglig och användbar workshop, som också visade på nyttan och mervärde av verktyget krävde därför både innehållsmässigt, pedagogiskt och metodologiskt en stor arbetsinsats i förberedelse och planering. Lokal valdes noggrant så att förutsättningarna var så gynnsamma som möjligt och inte stördes av tekniska problem, uppkopplingsproblem etc. I genomförandet varvades teori och praktik, som leddes av tre ledande experter på området. De praktiska momenten knöts i möjligaste mån till deltagarnas professionella eller yrkesmässiga behov av kommunikations- och informationsflöde. För att denna kompetenshöjande datautbildning inte bara skulle vara en engångsföreteelse, så lades det in i programmet uppföljningsuppgifter, som skulle lämnas in på e-plattformen i efterhand. En annan inbyggd faktor i detta var att aktivitetsplanens samtliga workshops och internat krävde användandet av e-plattformen för att lösa uppgifter. Att sedan bygga in detta moment i den pedagogiska planeringen av följande internat och workshops blev ytterligare en metodologisk utmaning. I planering och förberedelse av internaten måste därför kravet på att integrera användningen av e-plattformen som arbetsverktyg, också smälta samman med kravet på att en uppföljning av tidigare genomförda workshops och seminarier och slutligen byggas ihop med kommande workshop/internats sakinhåll, som också det låg på två plan, ett underliggande som gällde kommunikation och ett övergripande men också konkret som gällde Asylprocessen och asylsökande.

Workshops

Workshops visade på ett framgångsrikt pedagogiskt och metodologiskt angreppssätt, som entusiasmerade deltagarna och önskemål om ytterligare uppföljningar av workshoppen framställdes. Alldeles särskilt väl föll Västerås workshoppen ut då föreläsaren var av ypperlig kvalitet och tidsberäkningen korrekt. Uppsala workshoppen led av tidsnöd mot slutet. Också under dessa workshops användes e-plattformen som verktyg och denna gång för ett bredare auditorium än de som har tillgång till www.uparos.se 's intranät.

Internat

På internaten kunde man börja skönja att det arbete som lagts ner på de tidigare workshoppen och internatet givit goda pedagogiska resultat, samt att deltagarnas kompetens har breddats både inom sakområdena och de underliggande gränsöverskridande samarbets- och kommunikativa målområdena. Detta medför nu ett starkt fokus på det gemensamma arbetet att finna ett gränsöverskridande professionellt förhållningssätt i bemötandet av asylsökande,.

Att ständigt arbeta med e-plattformen som verktyg har också fört med sig att innehåll snarare än teknik fokuseras under arbetets gång.

4 Asylsökandes egna röster behov & önskingar

4.1 Delmål

2a Delmål/resultat är att öka kunskapen om asylsökande i eget boende samt få en så god bild som möjligt över deras livssituation i Uppsala och Västmanlands län

Syftet med detta är att öka kunskaperna om EBO, ett eftersatt område när det gäller studier och forskning. Kartläggning av samtliga EBOs i en region har aldrig genomförts tidigare i Sverige och tillför därför ny kunskap om EBOs. Därutöver skapas också en utgångspunkt för kvalitativ bedömning av verksamheternas resultat. Ett annat syfte med kartläggningen är att identifiera systemhinder både på organisationsnivå och på samhällsnivå samt få till stånd förändringar som eliminerar dessa. Kartläggningen kommer också att kunna fungera som en verifikationskälla för partnerskapets utvecklingsarbete.

4.2 Genomförande

58 strukturerade intervjuer med asylsökande män och kvinnor och elva intervjuer med barn har genomförts med hjälp av enkäter. Därutöver har femton djupintervjuer genomförts med vuxna personer ur målgruppen, samt tio intervjuer med vårdgivare eller representanter för andra yrkesgrupper som arbetar med och har kunskap om målgruppen. Materialinsamlingen har skett mellan november 2005 och mars 2006.

I Uppsala län fanns den sista mars 2006 433 asylsökande inskrivna hos Migrationsverket. 426 av dem bodde i eget boende. Männerna var ungefär två gånger fler än kvinnorna, och 79 av dem var barn under 18 år.

I Västmanland hade man vid utgången av mars 2006 sammanlagt 690 asylsökande inskrivna hos Migrationsverket. Av dem tillhörde 411 partnerskapets målgrupp asylsökande i eget boende. Även här dominerade männen, som var ungefär dubbelt så många som kvinnorna. 138 var barn under 18 år.

4.3 Resultat

4.3.1 Ökad kunskap

Kartläggning

Kartläggning av asylsökande i Uppsala och Västmanlands län uppdrogs åt Fil.dr Rebecka Lennartsson på Etnologiska institutionen vid Uppsala universitet. Rebecka Lennartsson genomförde studien under perioden november 2005 till mars 2006.

Rapport

See (s): [Asyl4070503\[1\].pdf](#)

Rebecka Lennartsson: Mellan Hopp och Förtvivlan. Erfarenheter och strategier i väntan på asyl. Publicerad i Asylmottagande i fokus. En skriftserie från NTG Asyl & integration, No 4, 2007

4.3.2 I väntan på asyl

Resultatrapporteringen I väntan på asyl är hämtad från Rebecka Lennartssons rapport Mellan Hopp och förtvivlan, Asylmottagande i fokus, En skriftserie från NTG Asyl & integration. No 4 2007

Väntan

Behovet av klara och tydliga besked kring väntetiden i sitt asylärende.

En lång väntetid är alltid nedbrytande, oavsett mottagningssystem eller asylfallets utgång. Men genom att lämna information om när och hur besked kommer att lämnas och vad det kommer att innebära, kan väntan i ovisshet minimeras. Flera betonar i intervjuerna vikten av klara besked om vad som gäller och vägledning i hur man går till väga med ansökningar, vilka möjligheter man har och hur förutsättningarna ser ut. Här gäller naturligtvis också att tiderna hålls, och att informationen man får är samstämmig och inte motsägelsefull. (Asylsökandes egna förslag till förbättring, R. Lennartsson, Mellan Hopp och förtvivlan, Asylmottagande i fokus, En skriftserie från NTG Asyl & integration. No 4 2007)

Hälsa

Hoten mot hälsan är många hos den som befinner sig på flykt: förlusten av hemlandet, traumatiska upplevelser i samband med flykten, väntetiden i Sverige och integrationen. I genomsnitt har de asylsökande i Sverige betydligt högre sjukvårdskonsumtion än den bosatta befolkningen (Wintzer 2005:2). Under 2005 beräknas asylsökande i genomsnitt för hela landet bruka 1,47 vårddagar per individ inom slutna somatisk och psykiatrisk vård, som är den vårdform som nyttjas mest. Motsvarande siffra för den bosatta befolkningen är 0,6 vårddagar per individ. I Uppsala län gavs under 2005 i genomsnitt 0,61 dagar inom slutna somatisk vård till asylsökande. I Västmanland var siffran 0,63. Inom slutna psykiatrisk vård var siffrorna likartade för Västmanland; 0,59 vårddagar för asylsökande, medan Uppsala län gav i genomsnitt 3,56 vårddagar. Asylsökande erbjuds en första hälsokontroll när de anländer till Sverige. Antal genomförda kontroller minskade under 2005 från 60 % till under 40 % i landet i genomsnitt. Andelen genomförda hälsokontroller i förhållande till nyanlända asylsökande varierar dock mycket mellan olika landsting. I Västmanland genomfördes under 2005 145 hälsokontroller. I Uppsala län genomfördes under samma period 143 hälsokontroller.

Vårdgivare och målgruppen ger en likartad bild. Värk i leder, rygg, axlar och huvud, sömnproblem, koncentrationssvårigheter och tryck över bröstet och andnöd är vanligt förekommande problem. Rastlöshet, aggressioner och trötthet är andra återkommande beskrivningar. Många är beroende av mediciner för att fungera i vardagen. Diabetes, högt blodtryck och magkatarr, hudsjukdomar och allergier förekommer i hög grad. Ett antal lider också i sviterna efter tortyr eller svåra krigsupplevelser. Men asylsökandes vårdbehov kan ofta härledas också till den osäkerhet och oro man lever med i väntan på asyl. Enligt både vårdgivare och asylsökande jag intervjuat ökar antalet symptom generellt sett i takt med att tiden går. Inom psykiatrin vittnar man om att de problem asylsökande drabbas av ofta är en effekt av de långa väntetiderna. Flera informanter berättar om hur de upplever att de bryts ned både fysiskt och mentalt av den långa väntan. Livet stagnerar och förlorar sin mening när man inte kan påverka sin situation. Den långa väntan upplevs som tärande i sig, men blir än svårare att leva med när man inte har möjlighet att se ett slut på den. Ovissheten *både* över utgången i asylärendet, och över hur länge man

kommer att bli tvungen att vänta på besked påverkar individens upplevda hälsa (jfr Brekke 2004:22).

(R. Lennartsson, Mellan Hopp och förtvivlan, Asylmottagande i fokus, En skriftserie från NTG Asyl & integration. No 4 2007)

Boende

Asylsökandes boende anordnas av Migrationsverket, som tillhandahåller bostäder på förläggning eller anläggning runt om i landet (abo). Den asylsökande har dock även möjlighet att själv anordna sitt boende. Det kallas då Eget boende (ebo). Omkring hälften av alla asylsökande i Sverige ordnar egen bostad. De allra flesta väljer att flytta till städerna, och boendet anordnas i regel genom kontakter med landsmän eller andra asylsökande. Inneboendesystem och andrahandsuthyrningar är vanligt. Det egna boendet i undersökningen karakteriseras med få undantag av trångboddhet, frekventa flyttar och provisoriska lösningar.

Det egna boendet karakteriseras med några undantag av trångboddhet, frekventa flyttar och provisoriska lösningar i inneboendesystem eller andrahandsuthyrningar. Att bo med släktingar eller landsmän framstår dock snarare som ett medel än som ett mål. Alla anger i intervjuerna att de mest önskar sig ett eget boende för sig och sin familj, helst i ett mindre segregerat område. Vidare föredrar man städerna framför små orter, där förläggningarna ofta är placerade. Andra vanliga skäl är att man upplever sig som friare, mer självständig och mindre övervakad i det egna boendet. Möjligheten att arbeta väger tungt. Flera anger att det egna boendet är en bättre väg in i det svenska samhället. Det banar väg för fler möten med andra människor, både infödda och invandrade svenskar, och skapar förutsättningar för den normalitet i tillvaron man eftersträvar. Det egna boendet upplevs i högre grad som ett hem, och där kan man uppnå en vardag där man inte ständigt påminns om asyltillvarons obeständighet och ovisshet. Det står i kontrast asylhanteringsens begäran att den asylsökande ständigt ska vara beredd på uppbrott.

Att ha en plats att råda över.

Rätten till sitt privatliv och sin integritet är något som kommer upp både direkt och indirekt i samtalen. Förläggningsboende fungerar enligt flera i min undersökning väl under en kort första introduktionsperiod. Där kan man få samlad information inför asyltiden. På sikt menar alla att det egna boendet är att föredra, då det främjar kontakten med samhället och bidrar till en känsla av normalitet. I synnerhet om väntetiden blir lång, är det viktigt att få möjlighet att skapa en förhållandevis fast punkt i tillvaron.

.(Asylsökandes egna förslag till förbättring, R. Lennartsson, Mellan Hopp och förtvivlan, Asylmottagande i fokus, En skriftserie från NTG Asyl & integration. No 4 2007)

Meningsfull sysselsättning under väntetiden.

Att få möjlighet att arbeta under hela väntetiden är något som alla informanter utan undantag tryckt på som det viktigaste för bibehållen hälsa. Med meningsfull sysselsättning menas i allmänhet arbete eller studier, och för barnen avses

skolan. Även då ett avslag kommit men man söker igen eller är kvar på grund av verkställighetshinder, behöver man sysselsättning. Arbete och studier ger inte bara möjlighet att fördriva tiden under väntan, skapa rutiner och fylla dagarna. Det kan också bidra till en känsla av att livet inte "stannar upp", man kan fortsätta utvecklas och skaffa erfarenheter som man har nytta av i framtiden. Genom att skapa bättre förutsättningar för asylsökande att arbeta eller studera, kan man bidra till att väntetiden, oavsett utgång, inte känns som bortkastad för den asylsökande.

.(Asylsökandes egna förslag till förbättring, R. Lennartsson, Mellan Hopp och förtvivlan, Asylmottagande i fokus, En skriftserie från NTG Asyl & integration. No 4 2007)

Möjlighet till egen försörjning.

Flera uttrycker en önskan om att "göra rätt för sig". Den ekonomiskt trängda situationen tär på förhållanden och familjeliv i en redan pressad situation. Oavsett om man får stanna, eller om man blir skickad tillbaka eller vidare, är förutsättningarna för det fortsatta livet naturligtvis bättre om man har en ekonomiskt starkare ställning. Det kan också öka valmöjligheterna när det gäller boende, bidra till en större känsla av kontroll och självbestämmande, och i förlängningen motverka den segregering som det egna boendet bidrar till i storstadsregionerna.

.(Asylsökandes egna förslag till förbättring, R. Lennartsson, Mellan Hopp och förtvivlan, Asylmottagande i fokus, En skriftserie från NTG Asyl & integration. No 4 2007)

Föräldraskap/familj

Av de 58 som intervjuats med enkätens hjälp är 18 ensamstående. Övriga har familj med barn eller lever i en fast relation utan barn. De allra flesta har föräldrar, syskon, kusiner, vänner eller mer avlägsna släktingar kvar i ursprungslandet. Livet i väntan på asyl skapar stora påfrestningar på förhållanden och familjeliv, oavsett familjens sammansättning och huruvida familjen är splittrad eller sammanhållen. Oro över familjemedlemmar i ursprungslandet framkallar ångest, och i kärnfamiljer som inte splittrats kan ansvaret för andra familjemedlemmarna ytterligare bidra till en redan stressad situation. Flera vittnar om en känsla av att inte räcka till för sina barn, och de föräldrar som har mindre barn menar att deras egen oro påverkar barnen på ett mycket påtagligt sätt. Det är svårt att inte kunna förklara situationen för barnen eller ge besked om framtiden när de frågar om vad som ska hända och varför de inte får stanna. Endast sju personer i enkätintervjuerna bedömer att de har ett bra familjeliv i Sverige. De flesta uppger något av mittalternativen – ganska bra eller ganska dåligt – med tonvikt på det senare alternativet. Tio personer anser att deras familjeliv fungerar mycket dåligt. Skäl som anges särskilt är ekonomiska problem, ohälsa och stress.

R. Lennartsson, Mellan Hopp och förtvivlan, Asylmottagande i fokus, En skriftserie från NTG Asyl & integration. No 4 2007)

Barn & skola

Av de 58 som intervjuats med enkätens hjälp är 18 ensamstående. Övriga har familj med barn eller lever i en fast relation utan barn. De allra flesta har föräldrar, syskon, kusiner, vänner eller mer avlägsna släktingar kvar i ursprungslandet. Livet i väntan på asyl skapar stora påfrestningar på förhållanden och familjeliv, oavsett familjens sammansättning och huruvida familjen är splittrad eller sammanhållen. Oro över

familjemedlemmar i ursprungslandet framkallar ångest, och i kärnfamiljer som inte splittrats kan ansvaret för andra familjemedlemmarna ytterligare bidra till en redan stressad situation. Flera vittnar om en känsla av att inte räkna till för sina barn, och de föräldrar som har mindre barn menar att deras egen oro påverkar barnen på ett mycket påtagligt sätt. Det är svårt att inte kunna förklara situationen för barnen eller ge besked om framtiden när de frågar om vad som ska hända och varför de inte får stanna. Endast sju personer i enkätintervjuerna bedömer att de har ett bra familjeliv i Sverige. De flesta uppger något av mittalternativen – ganska bra eller ganska dåligt – med tonvikt på det senare alternativet. Tio personer anser att deras familjeliv fungerar mycket dåligt. Skäl som anges särskilt är ekonomiska problem, ohälsa och stress.

(R. Lennartsson, Mellan Hopp och förtvivlan, Asylmottagande i fokus, En skriftserie från NTG Asyl & integration. No 4 2007)

Fritid

Att få tillträde till mötesplatser och finna nya sammanhang.

Möten både med andra i samma situation för att utbyta erfarenheter och ge varandra stöd och tröst, och med etniska eller invandrade svenskar bidrar till ett högre välmående. Att vara del av ett "vi" är centralt för människan som kulturvarelse. För en del informanter fanns emellertid inte möjligheten eller viljan att relatera sin etniska tillhörighet. Tvärtom kunde det präglas av en aktiv strävan att ta avstånd från sitt ursprung. Erkännandet av en kulturell identitet, bejakandet av kulturellt och etniskt ursprung kommer för många som flytt i skräck och ryckts upp med rötterna i andra hand. I första hand kommer snarare en rättvis fördelning av resurser, erkännande och likvärdiga rättigheter (de los Reyes & Muliniari 2005:22). Genom möjlighet att finna nya sammanhang, kan man emellertid bygga sin identitet igen och finna en plattform för sin tillvaro som skänker stabilitet och trygghet.

I djupintervjuerna uttrycker många informanter uppskattning över de tillfällen till strukturerande och givande aktiviteter som anordnas av organisationer och företag som Nyby vision, Röda korset och Kunskapsbolaget Integra. Inte bara svenskundervisningen, utan all verksamhet som ger vardagen innehåll och mening, där man har möjlighet att lära sig saker, träffa andra människor och utvecklas eller utöva någon stimulerande verksamhet är välkommen.

.(Asylsökandes egna förslag till förbättring, R. Lennartsson, Mellan Hopp och förtvivlan, Asylmottagande i fokus, En skriftserie från NTG Asyl & integration. No 4 2007)

4.4 Mervärde

4.4.1 ABO-ansökan

Resultatet av kartläggningen av asylsökande i eget boende gav ökade kunskaper om asylsökandes egna upplevelser av sin situation i väntan på asyl. Detta gav upphov till en önskan om att göra en motsvarande studie över asylsökande i Migrationsverkets anläggningsboende, för att öka kunskaperna om hur den gruppen asylsökande ser på sin situation och livskvalitet i väntan på asyl. UP Aros Asyl ansökte därför i juni 2007 hos Europeiska Flyktingfonden om medel för en sådan studie. Medel beviljades i början av september under förutsättning att medfinansiering kunde ordnas.

5 Mångfald av aktiviteter

5.1 Livskvalitetsområden

UP Aros Asyl har valt att fokusera följande områden: Väntan och asylprocessen, hälsa, boende, föräldraskap och familj, barn och skola, utbildning, arbete och praktik samt fritid.

5.1.1 Asylprocessen

Att ansöka om asyl i Sverige innebär att den asylsökande anträder en väg som kantas av ovisshet. Man vet inte hur lång tid behandlingen av ärendet kommer att ta och man vet inte heller vad beslutet i asylärendet kommer att bli, om det blir avslag eller beviljat. Att leva i ovisshet innebär, generellt sett, att man inte kan planera sin framtid, eftersom man inte vet vad den rymmer, var man kommer att vara eller göra. Man ser inte heller bakåt eftersom det hos många finns en stark fruktan både över vad som har hänt före flykten och för ett avslag på asylansökan och ett påtvingat återvändande. Man befinner sig fångad i ett av oro och ovisshet präglad *nu*. Det finns också hos många orealistiska förhoppningar om att få sin asylansökan beviljad, ofta grundade på rykten, information från andra asylsökande och flyktingar. Sådant hopp kan näras under lång tid och grundar sig ibland på ringa eller inga kunskaper om den svenska asylprocessen. (Brekke 2004)

Den asylsökande individens oro, stress och ovisshet förvärras till en del av det mottagningssystem som finns i Sverige.

Målsättning

6c. Asylprocessen

Delmål/resultat är att öka asylsökandes kunskaper om asylprocessen och dess regelverk

6g. Utvecklandet av återvändarprogram för de som fått avslag på sin asylansökan.

Delmål/resultat är att frivilligåtervändandet ska öka

5.1.2 Hälsa

Den 1 januari 1997 tog Landstingen över ansvaret för hälso-och sjukvården för asylsökande. Den drivs av Primärvården, men ser olika ut i olika delar av landet. En del är helt integrerade i övrig primärvård medan andra har särskilda asylmottagningar. Asylsökande har enbart rätt till akut sjukvård och vård som inte kan anstå och i den ingår ej trauma-och kris behandling

Alla asylsökande (EBO) i Uppsala län erbjuds ett hälsosamtal på Migrationshälsan Cosmos.

90 % av dem som får detta erbjudande accepterar det och får en kontakt med Cosmos. Också i Västmanlands län finns en asylmottagning Asyl & Integrationshälsan som har ansvar för de asylsökandes hälsosamtal. Också i Västmanland accepterar de flesta asylsökande erbjudandet att komma dit.

För de som får avslag och blir avvisade har dels väntetidens hälsoförsämring skett, dels medför avslaget i sig ytterligare allvarliga hälsorisker där bl.a. suicid, suicidförsök och depressioner kan iakttagas. Oavsett till vilket land den asylsökande avvisas så är han/hon i regel sämre ställd än vid ankomsten till vårt land. Förutom risken detta medför för individen själv utsätts dennes familj och inte minst barnen för stora lidanden. Hela asyltillvaron kan beskrivas som ett trauma-och krisförlopp som ej kan komma till ett avslut så länge slutgiltigt besked i asylfrågan ej fattats eller accepterats.

Vid tidpunkten då ett tillstånd att stanna i vårt land och därmed förflyttas från den teoretiskt indelade gruppen asylsökande till gruppen nyanlända har individens hälsotillstånd både fysiskt och psykiskt i allmänhet kraftigt försämrats sedan den verkliga ankomsten till landet.

Delmål 2

Hälsa

2a Ett delmål/resultat är utvecklandet av ett effektivt instrument för hälsoscreening av asylsökande i eget boende.

Syftet med detta är att så tidigt som möjligt fånga upp asylsökande och deras familjer som befinner sig i en riskzon för hälsoförsämring under asylprocessen. Därigenom ska man tidigt kunna sätta in stödåtgärder men också behandling om nödvändigt.

3a. Utvidga hälsoundersökning och hälsosamtal i samband med att asylansökan görs. Delmål/resultat är att minska antal besök på akutmottagningar, sjukskrivningar och sluten vård, samt att motivera till sysselsättning och aktiviteter

Ett angeläget förändringsområde är att förbättra hälsoundersökning för asylsökande och

- *att säkerställa att alla som har erbjudits hälsoundersökning har uppfattat den som en möjlighet*
- *att resultatet av hälsoundersökningen leder till att adekvata åtgärder genomförs*

(min kurs. Nationell samsyn kring hälsa den första tiden i Sverige, Integrationsverket 2004)

Syftet med detta delmål/resultat är även detta att öka kunskaperna om asylsökandes hälsotillstånd vid ankomsten till landet samt i möjligaste mån underlätta en positiv hälsoutveckling, samt uppmärksamma de fall där stöd och stresshantering behövs.

3b. Hälsoinformation och hälsofrämjande insatser för asylsökande

Delmål/resultat är ökad kunskap om och förståelse för hälsans betydelse för känslan av välbefinnande.

Syftet med hälsoinformation och hälsofrämjande insatser är genom att vidareutveckla och bredda metodik som utarbetats och prövats i tidigare projekt såsom Hälsoprojektet, Uppsala, RE-KOMP Uppsala-Malmö, Hälsokultur för invandrarkvinnor, Uppsala, SALVEO-projektet, Västmanland hos asylsökande:

- Öka kunskaper om hälsa hos asylsökande
- Öka delaktigheten hos de asylsökande

- Utveckla dialogen i möten med vårdpersonal
- * Tillföra teoretiska kunskaper som kan omsättas i praktiken
- Vara identitetsstärkande

Genom hälsoarbetet förväntas att

- antalet besök på akutmottagningar och vårdcentraler blir färre
- antalet inläggningar på psykiatrisk klinik minskas

6d. Hälsöfrämjande inslag, stresshantering och utbildning i hälso- och sjukvårdens regelverk.

Delmål/resultat är att minska stressnivån och öka känslan av välbefinnande hos asylsökande

Delmål 3

3a. Utvidga hälsoundersökning och hälsosamtal i samband med att asylansökan görs. Delmål/resultat är att minska antal besök på akutmottagningar, sjukskrivningar och slutna vård, samt att motivera till sysselsättning och aktiviteter

Ett angeläget förändringsområde är att förbättra hälsoundersökning för asylsökande och

- *att säkerställa att alla som har erbjudits hälsoundersökning har uppfattat den som en möjlighet*
- *att resultatet av hälsoundersökningen leder till att adekvata åtgärder genomförs*

(min kurs. Nationell samsyn kring hälsa den första tiden i Sverige, Integrationsverket 2004)

Syftet med detta delmål/resultat är även detta att öka kunskaperna om asylsökandes hälsotillstånd vid ankomsten till landet samt i möjligaste mån underlätta en positiv hälsoutveckling, samt uppmärksamma de fall där stöd och stresshantering behövs.

3b. Hälsöinformation och hälsöfrämjande insatser för asylsökande

Delmål/resultat är ökad kunskap om och förståelse för hälsans betydelse för känslan av välbefinnande.

Syftet med hälsöinformation och hälsöfrämjande insatser är genom att vidareutveckla och bredda metodik som utarbetats och prövats i tidigare projekt såsom Hälsoprojektet, Uppsala, RE-KOMP Uppsala-Malmö, Hälsokultur för invandrarkvinnor, Uppsala, SALVEO-projektet, Västmanland hos asylsökande:

- Öka kunskaper om hälsa hos asylsökande
- Öka delaktigheten hos de asylsökande
- Utveckla dialogen i möten med vårdpersonal
- Tillföra teoretiska kunskaper som kan omsättas i praktiken
- Vara identitetsstärkande

Genom hälsoarbetet förväntas att

- antalet besök på akutmottagningar och vårdcentraler blir färre
- antalet inläggningar på psykiatrisk klinik minskas

3c. Utvecklande av uppsökande verksamhet, stödsamtal och självhjälpgrupper Delmål/resultat är att genom samtalsstöd motverka psykisk ohälsa samt att skapa meningsfulla kunskaper, motivera EBOs till ytterligare aktiviteter eller återvändarprogram.

Syftet med detta delmål/resultat är att finna och stödja asylsökande i eget boende som är isolerade i hemmet. Särskilt viktigt är det att aktivera föräldrar och uppmuntra dem och barn till sysselsättning och aktiviteter.

3d. E-hälsa

Delmål/resultat är att undersöka möjligheter att använda e-hälsa som verktyg för asylsökande.

I Uppsala har Centrum för e-hälsa nyligen etablerats. Det är ett samarbete mellan Uppsala läns landsting, universitetssjukhuset Akademiska Sjukhuset, Uppsala universitet m.fl. Ett intensivt utvecklingsarbete pågår och man har ambitioner att utveckla spjutspetskunskaper i ämnet.

Indikator: Beslut om pilotprojekt. En slutrapport som tar ställning för eller emot ett pilotprojekt om e-hälsa som verktyg för arbete med asylsökande som målgrupp

Delmål 6d

6d. Hälsöfrämjande inslag, stresshantering och utbildning i hälso- och sjukvårdens regelverk.

Delmål/resultat är att minska stressnivån och öka känslan av välbefinnande hos asylsökande.

5.1.3 Boende

Asylsökande i eget boende bor inte i egen bostad utan flyttar normalt sett in hos en släkting eller vän som har en bostad. I många fall innebär detta bostadsinnehavaren själv helt nyligen har fått tillstånd att stanna i Sverige och har påbörjat sin integrationsprocess och befinner sig i kommunal introduktionsverksamhet. Bostaden har i de flesta fall tilldelats innehavaren genom kommunens försorg och är anpassad till bostadsinnehavarens behov.

Delmål 4

4a. Utvecklande av grannsamverkan i segregerade bostadsområden med många asylsökande boende.

Delmål/resultat är att vidmakthålla och tillvarata asylsökandes, kvinnors och mäns, medförda kompetenser samt utvecklande av nya kompetenser

Både kvinnor och män för med sig många kompetenser vad gäller skötsel av hus och hem. Det är tänkt att sådana kunskaper ska tas tillvara och värderas i boendemiljön.

Syftet med grannskapsgrupper är att öka sämjan grannar emellan, minska slitaget i gemensamma utrymmen samt öka trivseln i området genom gemensam skötsel av området.

Genom bostadsarbetet förväntas att

- er hålla kunskaper om bostadssituationens inverkan på hälsa, studier och umgängesliv
- skapa ett intresse för det egna boendet - och närmiljön samt att "fastighetsskötselkunniga" EBOs ses som en tillgång av alla närboende

5.1.4 Föräldraskap/familj

Barn till asylsökande (EBO) har under långa tidsperioder utsatts för svåra psykiska och sociala påfrestningar och bär ofta obearbetade känslor av rädsla, sorg och maktlöshet vid ankomsten till Sverige. Asylsökande barn har samma rätt till sjukvård som svenska barn. Under senare år har det uppmärksammats att när barnen "mister" sina föräldrar genom föräldrars djupa depression med förlorad framtidstro i kombination med tidigare traumata och övrig psykisk och fysisk ohälsa kan barn försvinna in i apati, som kan vara livshotande. Barns hälsotillstånd under asyltiden påverkas i mycket hög grad av hur de vuxna mår. Fångar man inte upp asylsökande (EBO) föräldrar tidigt helst direkt efter ankomsten och ger adekvat stöd och hjälp till självhjälp så är barnen alltid i riskzon vad gäller deras hälsa.

Delmål 5

5a. Föräldrastöd och stärkande av föräldraskapet

Delmål/resultat är utveckla en metod att stärka EBOs föräldraskap, att erbjuda strukturerad barnverksamhet för de yngsta samt skapa en social mötesplats präglad av mångfald

Syftet med föräldrastöd och stärkande av föräldraskapet är att utveckla metodik att snabbt förmedla till asylsökande föräldrar normer och värderingar som är gängse i Sverige. Med detta avses INTE att asylsökande föräldrar okritisk ska anamma en svensk "föräldrastil", utan det underliggande syftet är att de ej ska vara hänvisade till rykten, hörsägen eller barnens egna uppgifter om vad svenska barn får och inte får göra, liksom vad svenska föräldrar gör eller inte gör. Att stärka EBOs i sitt föräldraskap är en viktig del i de planerade projektverksamheterna och lika viktigt är det att se till att fäderna får del av detta.

Genom arbete med föräldraskap och barn förväntas att

- minska klyftor mellan generationerna i de fall där barnen genom skolan snabbt tar till sig svenska normer och värderingar
- stärka föräldraskapet
- öka barnens trygghet och tilltro till vuxna
- förbättra barnens hälsosituation

5b. Utveckla stöd och behandlingsmetodik för utsatta asylsökande mödrar

Delmål/resultat att öka kunskaperna om och förståelsen för djupa depressioner under asyltiden.

Syftet med detta delmål/resultat är att färre asylsökande kvinnor och barn ska utveckla djupa depressioner.

5.1.5 Skola

Ett annat mycket väsentligt område är familj och skola. Det finns auktoritära skolsystem och mer demokratiska. Många deltagare kommer från en sådan kulturbakgrund att såväl samhälle som skola är uppbyggt i auktoritära system. Mötet med det svenska demokratiska skolsystemet är för många obegripligt och inte bara för egen del när de deltar i sfi-undervisning, utan också när deras barn införlivas i det svenska skolsystemet. Uppfattningen om skola och kunskapsinhämtande som de flesta bär med sig bygger på att läraren "vet" och eleven ska lära sig det som läraren säger. Utantill lärande är vanligt. Följaktligen har många svårt att förstå att samtal, diskussioner, sökande efter kunskaper i böcker eller på Internet är "riktigt" lärande. Det är vanligt att undervisning som bedrivs på ett sådant sätt missuppfattas; man tror att läraren inte "vet" och lärarens kompetens kan komma att ifrågasättas. Man förstår inte heller alltid varför man överhuvudtaget ska gå till skolan om inte läraren "lärt", dvs. talar om vad man ska veta. Invandrar/flyktingföräldrars uppfattningar och missuppfattningar beträffande det svenska demokratiska skolsystemet gör dem lätt frågande och kritiska, något som i sin tur förmedlas till barnen och undergräver deras respekt för skolsystemet. Det är därför av stor vikt att man inom projektets ram ägnar tid till att förmedla kunskaper om det svenska skolsystemet och aktivt involvera föräldrarna så mycket som möjligt.

Delmål 5c

5c Familj och skola

Delmål/resultat är utveckla ett mottagningssystembaserat på individuella behov för asylsökande barn i grundskolan.

Syftet med detta delmål/resultat är att öka tryggheten hos enskilda barn såväl som i klassrummet som helhet, och därmed skapa förutsättningar för inläring.

5.1.6 Utbildning

Asylsökande har rätt till svenskundervisning fyra/timmar per dag innan man har fått sitt beslut i asylfrågan. Vad som ännu inte har utvecklats i någon högre grad är innehåll och pedagogisk metodik för integration av annan utbildning inom svenskundervisningens ram något som skulle underlätta såväl integrationsprocessen som återvändande. Undervisningsinslag såväl som diskussioner inom områdena asylprocess, hälsa, sex och samlevnad, föräldraskap, boende, skola, demokrati och mänskliga rättigheter är temaområden som ska tas upp i anslutning till det sfi-undervisning i det tänkta projektet och som också ska göras tillgängligt för dem som arbetar eller har praktikplatser

Delmål 6

6a. Förbättrat utbildningsinnehåll och metodik

Delmål/resultat är att skapa ett utbildningsinnehåll i asylsökandes utbildningsprogram som tar hänsyn till såväl integrations som återvändarperspektivet

6b. Tillvaratagande av medförda kompetenser

Delmål/resultat är att skapa ett utbildningsprogram som tillvaratar medförda kompetenser

6e. IT-hantering

Delmål/resultat är att asylsökande ska introduceras till ”Micro Office paketet”

6f. Starta eget kurs

Delmål/resultat är att asylsökande ska introduceras till grunderna för eget företagande

5.1.7 Arbete och praktik

Asylsökande får arbeta om prövningen av deras ärende på Migrationsverket beräknas ta mer än fyra månader. Att kunna arbeta och försörja sig själv även under svåra förhållanden är en av de mest hälsofrämjande insatserna för asylsökande. Att arbeta, försörja sig och sin familj är alltid identitetsstärkande och hälsofrämjande och stärker föräldraskap och föräldraauktoritet. Det ger också en snabbare förståelse för det omgivande samhället och kulturen.

Att erhålla arbete i vårt land kräver dock utbildning, kunskaper i svenska språket samt ofta erfarenhet inom arbetsområdet. Paradoxalt nog bortser man ofta från den utbildning eller de erfarenheter som asylsökande för med sig och de arbeten som står att få för asylsökande är sällan relaterade till deras utbildnings, erfarenhets eller yrkesbakgrund. Detta är ett resursslöseri för såväl den enskilde individen som det omgivande samhället. Ett särskilt eftersatt område är att finna sysselsättnings - eller försörjningsmöjligheter för kvinnor som ägnat sig åt hem och familj i hemlandet. Ofta har de en bakgrund med stora familjestrukturer och har därför i allmänhet förutom traditionella hemsysslor erfarenhet av att organisera, koordinera och delegera.

Delmål 7

7a. Praktik

7b. Utvecklandet av ett företagarnätverk

5.1.8 Fritid

Fritiden präglas för många asylsökande i hög grad av isolering i bostaden i tankar, grubblerier och väntan. De bor så gott som alltid hos släktingar och vänner som ännu inte etablerat sig i det svenska samhället och det finns få kontaktytor med majoritetssamhället. Genom att kontaktytorna med majoritetsbefolkningen oftast är mycket små är det ovanligt att man får sin information om företeelser och skeenden runt omkring ifrån andra. Samma sak gäller majoritetsbefolkningens kunskaper om asylsökande och flyktingar. Det uppstår lätt missförstånd och ogrundad ryktesspridning. Möjligheterna att delta i föreningsliv, fritidsaktiviteter, bio eller teaterbesök etc. begränsas också av att asylsökande saknar ekonomiskt utrymme för detta.

Delmål 8

8a. Diskussionsgrupper för asylsökande

8b. Månadsblad av och för asylsökande

5.2 Genomförande

Inga större avvikelser har skett gällande innehåll/inriktning under etableringsfasen, dock har vissa förändringar skett.

UP AROS Asyls olika verksamheter planerades i samråd med koordinatörerna som då besökte de olika parterna. Vid besök i Västmanlands läns landsting framkom att personalen vid AsylHälsan inte hade känt sig delaktiga, när projektbeskrivningen hade gjorts och ställde sig frågande till en utifrån kommande projektledare. Detta togs upp till diskussion med de inblandade och med partnerskapet och fick till följd att personalen i stället fick utforma det utvecklingsarbete som önskades och som de kände behov av. En intern projektledare kom att tillfrågas i stället för en utifrån kommande liksom att Migrationshälsan Cosmos gick in med ett erbjudande om mentorskap. Skolhälsovården i Västmanland knöts närmare AsylHälsan. Resultatet av denna förändring blev ett mer sammanhållet och integrerat verksamhetsfält liksom ett närmare samarbete mellan asylhälsomottagningarna i Uppsala och Västmanland. Personalen blev entusiastisk, kände att de var delaktiga, kunde påverka och fick en utmaning.

En större förändring gäller då beslutet att ansöka om Mål 3 medel för verksamheterna som berör partnerskapets metod- och kompetensutvecklingsprogram samt återvändarprogrammet för asylsökande. Dessa program blir då avhängiga att ansökan om medel blir godkänd, annars riskerar UP AROS Asyl att få skära ned på verksamhetsfältet. Vid etableringsfasens slut var då detta fortfarande osäkert hur det skulle gå.

5.2.1 Hälsa

Uppsala

UP Aros Asyls hälsoarbete har i Uppsala genomförts av Migrationshälsan Cosmos och Röda Korset. En delverksamhet har varit att införa uppföljande hälsosamtal samt att förfina screeninginstrumenten för att snabbt hitta asylsökande som behöver stöd och/eller vård för att bibehålla sin förmåga till sysselsättning.

Röda Korset har arbetat med stödsamtal för asylsökande samt behandling av kris- och trauma patienter.

Uppföljande hälsosamtal

Arbetet med uppföljande hälsosamtal har genomförts på Migrationshälsan Cosmos i Uppsala. Under hösten -2005 utprovades en modell och metodik för samtalen som sedan startades upp den första januari 1006 och pågick fram till och med den sista juni 2006. De uppföljande hälsosamtalen skedde efter tre och sex månader.

Under utvecklandet av hälsosamtalen visade det sig att information om migrationsstress vid hälsosamtalet var viktigt. Det gav målgruppen en ökad kunskap om sin egen hälsa samtidigt som de fick en bättre förståelse vad som händer med kroppen. Det var emellertid tydligt att deras symtom förstärktes under väntetiden. Ambitionen har varit att i möjligaste mån arbeta förebyggande för att asylsökande så långt som möjligt ska behålla sin hälsa och därmed förhindra rundgång i sjukvården. En annan viktig del av hälsosamtalen har varit att öka målgruppens kunskaper om sin hälsa samt att stärka föräldrar i sin föräldraroll.

Migrationshälsan Cosmos har haft tillgång till barnpsykolog ca fyra timmar per måna samt en vuxenpsykiater från ETP (Enheten för transkulturell psykiatri), också det ca fyra timmar per månad. Det har varit en viktig förstärkning som underlättat för personalen att finna bra sätt att arbeta i team runt barnfamiljer men också övriga asylsökande. Teamarbete är en förutsättning att klara av arbetet kring denna

målgrupp. För att kunna fortsätta arbeta målinriktat med bibehållen empati både på det individuella planet och i teamet har Cosmos personal handledning av en psykolog gång i månaden med egen erfarenhet av målgruppen asylsökande. Ett bra samarbete med Migrationsverket har varit en viktig faktor i att nå så många som möjligt av målgruppen. Det har varit viktigt att handläggarna på Migrationsverket har haft god kunskap om Cosmos verksamhet. Det har då visat sig att det är lättare att få de asylsökande att förstå vikten av ett hälsosamtal. Detta att inte bara "kolla sjukdomar" utan att det är en information om svensk sjukvård under asyltiden. Regelbundna möten har därför hållits mellan personalen på Cosmos och handläggarna på Migrationsverket. Vanligtvis två gånger per termin.

Under våren 2007 öppnades det ett boende för 14 ensamkommande asylsökande barn V har fått en större erfarenhet hur man kan arbeta i team kring barnen och föräldrar och förhoppningsvis kan fortsätta att hitta en bra modell att bara arbeta med barnen utifrån det de erfarenheter vi gjort i projektet.

Erfarenheter och reflektioner

- Att stärka målgruppen att ta ansvar för sin egen hälsa. Sjukvården måste ibland ha ett nytt tänkande kring denna målgrupp så vi inte blir för omhändertagande, utan att vi ska stärka deras självförtroende.
- Att vi arbetar professionellt med sjukvård.
- Att målgruppen förstår att vi inte tar ställning för eller emot i olika frågor, ex beslut från Migrationsverket. Professionell attityd i att vi ej styr över lagar och förordningar.
- Att kombinationen av stödsamtal och organiserad verksamhet är bra. Men med minskad organiserad verksamhet kommer trycket på sjukvården att öka

Stödsamtal

Stödsamtal har i Uppsala genomförts av UP Aros Asyls partners Migrationshälsan Cosmos och Röda Korset. De som har erhållit stödsamtal på Cosmos har undantagits från sammanställningen om uppföljande hälsosamtal eftersom de i och med stödsamtalen haft extra stöd. För de som bedömts behöva ytterligare behandling utöver vad Cosmos kunnat erbjuda har remiss till Röda Korsets behandlingscenter utfärdats.

Röda Korsets behandlingscenter för torterade och krigsskadade har sett behov av att hitta och utveckla nya metoder i att stödja och behandla traumatiserade asylsökande samt att utveckla psykosociala stödinsatser i asylprocessen. Behov av att i det arbetet stärka samarbetet med andra aktörer inom området fanns också.

På behandlingscentret finns anställda behandlare, men även här finns en frivillig psykosocial grupp som stödjer många av de asylsökande som går i behandling på centret.

Aktiviteterna har bestått i:

- Att avsätta tid för samtalsstöd varje vecka.
- Att förmedla kunskaper om krisreaktioner och uppkomsten av psykiska symtom i samband med trauma och exil/asylprocess.
- Avsätta frivilligtimmar (Röda Korsets psykosociala stödgrupp) för psykosocialt stöd.

Röda Korset har under partnerskapets verksamhetstid genomfört stödsamtal med asylsökande ute i partnerskapets delverksamheter i Uppsala. Stödsamtalen har dels skett i grupp på regelbunden basis, dels erbjudits enskilda asylsökande vid behov.

Stresshantering

Arbete med stresshantering har genomförts på Kunskapsbolaget Integra i samarbete med Migrationshälsan Cosmos i Uppsala och Röda Korset i Västerås.

Representanter för Röda Korset träffade deltagarna i Integras kurslokaler i Uppsala och Västerås, antingen i grupp eller individuellt. Under dessa tillfällen behandlades bl.a. stress och stresshantering inklusive avslappningsövningar

Västerås

UP Aros Asyls hälsoarbete i Västmanlands län har bedrivits av Asyl-och integrationshälsan i Västerås samt Västerås stads skolhälsovård.

En delverksamhet med dialoggrupper med invandrarkvinnor har genomförts. Grupperna har letts av sjuksköterska och tolk,

En medicine studerande har också genomfört en studie över asylsökande barns hälsa i Västerås stad.

Hälsoinformation

Asyl-och Integrationshälsan i Västerås

Det är ofullständigt klarlagt hur mycket och på vilket sätt asylsökande familjer och ungdomar kan ta till sig och förstå den information som ges av vårdpersonal.

Det fanns anledning att tro, att det skulle vara värdefullt att föra en "dialog över tid" mellan vårdpersonal och asylsökande d.v.s. låta asylsökande, tidigt i asylprocessen, få chans och tillgång till kunskaper och dialog med vårdpersonal. Utgångspunkten skulle vara de asylsökandes egna behov och grundläggande kunskaper om vård.

Målsättningen med delverksamheten på AsylHälsan var att förmedla kunskaper om egenvård och hälsa och därmed göra det möjligt för de asylsökande att kunna ta ansvar för och påverka sitt eget liv och sin egen hälsa. Naturligtvis med tanke på att förhindra att hälsan försämras under väntetiden. Den dialog skulle ske i grupp med sjuksköterska som samtalsledare.

Genomförandet av verksamheten

Målgruppen inventerades under hösten 2005. Avsikten var att först genomföra intervjuer för att utröna behov och önskemål hos målgruppen. Detta visade sig inte vara möjligt. Vi deltog i stället i en enkätundersökning, som ingick i en unik kartläggning av asylsökande i eget boende i Västmanlands och Uppsala län. Härmed fick vi en bild av hur målgruppen lever i Sverige med avseende på hälsa, sysselsättning, fritid, bostad, skola, arbete och praktik. Detta visade sig vara en bra utgångspunkt inför gruppverksamheten.

I början av februari 2006 skickades inbjudan till alla arabisktalande asylsökande kvinnor i eget boende i Västerås och Köping. Dessa var vid tillfället 32 kvinnor. Sex kvinnor anmälde sitt intresse och två sjuksköterskor kunde starta en grupp tillsammans med dem och en arabisktalande tolk. Tolken visade sig vara en stor tillgång i gruppen. Hon fungerade både som översättare och samtalspartner och byggde broar mellan deltagare och oss ledare. Vid utvärderingen kunde vi

konstatera, att alla i gruppen fått permanent uppehållstillstånd under vår tid tillsammans. Det framkom att man funnit det värdefullt att få träffas och samtala med andra i ungefär samma situation. "När man själv har problem känns det skönt att se att man inte är ensam om detta."

Gruppen hade fyllt en social funktion och man hade samtidigt fått med sig kunskaper om egenvård att ta med i framtiden. Blandningen mellan samtal och information upplevdes som bra. Deltagarna hade funnit en glädje i att delta och prioriterat gruppen framför annat.

Asylsökande grundskolebarns hälsa i Västerås

En delverksamhet gällande en studie om grundskolebarns hälsa i Västerås genomfördes av medicine studerande Ella Hallberg Handledare: Anne-Liis von Knorring, Institutionen för neurovetenskap barn och ungdomspsykiatri, vid Akademiska sjukhuset i Uppsala

Texten nedan är hämtad från med.stud. Ella Hallbergs uppsats:

Projektet

År 2004 startade projektet UP AROS ASYL. Dess övergripande målsättning är att nå alla asylsökande i eget boende i Uppsala och Västmanlands län och undersöka deras livskvalité vad gäller hälsa, boende, föräldraskap, utbildning, sysselsättning och fritid för att balansera behov och utbud samt öka samarbetet mellan berörda aktörer. En viktig del är att utarbeta meningsfulla program som förbereder de asylsökande för integration i samhälle och arbetsliv såväl som återvändande samt att skapa meningsfulla aktiviteter under väntetiden.

Ur detta initiativ föddes idén att inom skolhälsovården i Västerås kartlägga elevhälsan hos asylsökande barn och ungdomar i eget boende. Projektet finansieras till största delen av kommunen och nyttjar skolhälsovårdens befintliga resurser. De professionella tolkarna finansieras av EU: s "European social fund", genom projektet Equal (8).

Att skolan är viktig för de asylsökande barnen råder det ingen tvekan om. Det visar tidigare forskning och det genomsyrar omhändertagandet av de nyanlända asylsökande barnen i Sverige. Frågan är då hur det praktiskt fungerar med skolstarten och hur de asylsökande barnen i eget boende mår väl på plats i svenska skolan. Hur är deras psykiska, fysiska och tandhälsa inom gruppen och hur skiljer den sig alternativt liknar den elevhälsan hos de övriga skolbarnen? För att få svar på dessa frågeställningar gällande de asylsökande barnen i eget boende i Västerås stads skolor gjordes denna undersökning.

Metod och material

Population

Inom grundskolan och gymnasiet i Västerås stad fanns mellan 060801 och 070120 tjugo asylsökande barn och ungdomar i familjer i eget boende. Gruppen bestod av nio flickor och elva pojkar. De var i åldrarna sju-sexton år och kom ursprungligen från Irak, Iran, Syrien och Ryssland. Fortsättningsvis kommer denna grupp benämnas asylbarnen, eller de asylsökande barnen.

Som jämförelse grupp valdes barn i samma skolor och samma åldrar, som inte var asylsökande, (N = 437-441). De svarade på nedanstående hälsoenkät under samma period 060801 till 070120 och kallas fortsättningsvis övriga barn eller övriga.

Metod

En strukturerad intervju efter skolhälsans riktlinjer gjordes, där de asylsökande barnen fick specifika frågor om när barnet kom till Sverige, datum för skolstart och befintligt vaccinationsskydd etc. Dessa intervjuer benämns i studien som hälsosamtal då dessa har fungerat som en dialog mellan skolsyster och barn och i vissa fall medföljande förälder.

Dessutom har svar från enkäter innehållande frågor om studieresultat, kroppslig och själslig hälsa, skolans arbetsmiljö samt befintligt stöd från skolpersonal och kamrater använts. Förlagan till denna hälsoenkät togs fram i Västernorrlands läns landsting och har omarbetats för Västerås läns landsting för att underlätta databearbetning. Enkäten för de äldsta barnen (Åk 8 och Gymnasiet) är mer omfattande än enkäterna för de yngre...

Föräldrarna informerades och har medverkat vid ifyllandet av hälsoenkäten. Då hälsoenkäten är utformad för något äldre barn har föräldrarna till de yngsta asylsökande barnen, d.v.s. i förskolan och de första två skolåren, istället fyllt i formulär som används vid skolstart. Förskolebarnens enkätsvar har ej kunnat ligga till grund för några jämförelser då dessa enkäter ej fyllts i av övriga barn på motsvarande skolor.

Fr.o.m. 3:e årskursen (Åk) användes för asylbarnen 4:e klass formuläret och fr.o.m. 5:e klass användes sjätteklass formuläret. För asylsökande elever i högstadiet användes åttondeklass formuläret och gymnasieversionen användes för gymnasieelever. Dessa enkäter har fyllts i av de asylsökande barnen hos respektive skolsköterska. Kvalificerade tolkar har bistått sjuksköterskorna då enkäterna besvarades.

Övriga barn i 4:e, 6:e och 8:e klass i Västerås stads skolor har svarat på samma hälsoenkät.

Endast en gymnasieskola, Rubeckianska gymnasiet, är representerad i studien eftersom det ej fanns asylsökande barn i eget boende på övriga gymnasieskolor.

Dokumentationen skedde i skolhälsovårdens datajournal med sedvanlig sekretess. Skoljournalen var kopplad till ett statistikprogram. Den asylsökande gruppens svar på hälsoenkäten kunde via detta program jämföras med svaren från övriga barn i skolan.

Skillnader mellan asyl och övriga barn har beräknats med chi²-test. En statistiskt signifikant skillnad har angetts vid $p < 0,05$. (Hallberg, E., Elevhälsan hos asylsökande barn i eget boende i Västerås stads skolor, Inst. för neurovetenskap barn och ungdomspsykiatri, Akademiska sjukhuset, Uppsala, 2007)

5.2.2 Asylprocessen

- Röda Korset har genom sin verksamhet på Träffpunkten kunnat erbjuda professionell rådgivning och stöd i asylprocessen.

5.2.3 Boende

Boendet har kartlagts av Rebecka Lennartsson i studien Mellan hopp och förtvivlan. ” Boendet präglas av trångboddhet och frekventa flyttar. (se s.33)

5.2.4 Föräldraskap/familj

Delverksamhet för asylsökande föräldrar och barn har genomförts på NybyVision i Uppsala. NybyVision är en ideell förening, bildad av två missionsförsamlingar, Gamla Uppsala och Uppsala Missionsförsamlingar samt Sociala Missionen, Stockholm. NybyVision är en verksamhet som vill främja integration och underlätta återinträdet på arbetsmarknaden för arbetslösa och långtidssjukskrivna personer med såväl svensk som annan etnisk, religiös eller kulturell bakgrund.

Förädraskola

Mål för delverksamheten

NybyVisions mål har varit att erbjuda:

- Öppen förskola med strukturerad barnverksamhet under ledning av kompetenta lärare/ledare.
- Föräldrautbildning med betoning på att vara förälder i ett nytt land utan det stöd som familj och släkt vanligen utgör.
- Kurser för föräldrarna i svenska, datakunskap samt med samhällsinformation
- Personligt stöd i asylprocessen.
- Sociala aktiviteter för hela familjen tillsammans med frivilliga personer i NybyVisions nätverk och medlemsorganisationer.

Förändringar

Ursprungligen tänkte vi oss även en föräldrautbildning för föräldrar till skolbarn. Tillsammans med lärare i förberedelseklass gjorde vi en plan för en sådan grupp. Pga. den tillfälliga lagen (med möjlighet för personer med icke verkställda avvisningsbeslut att göra en ny ansökan om uppehållstillstånd) blev gruppen föräldrar med förskolebarn större än vi förutsett och vi bestämde oss för att erbjuda alla föräldrar fler kurser för att underlätta deras integration, t.ex. svenska inför det nationella SFI-provet.

Genomförande

Föräldrar med förskolebarn har kommit tillsammans med sina barn, tre förmiddagar i veckan, tills barnen har fått en plats i en kommunal förskola eller skola. Barnen har haft musik och lek och pedagogiskt arbete under ledning av ledare och lärare med

socialpedagogisk, förskolläro- och barnskötarutbildning samt kunskaper i arabiska och persiska. I nära anslutning till barnens lekrum har föräldrarna tränat svenska utifrån sina speciella behov två förmiddagar i veckan.

En förmiddag har fokus i föräldragruppen varit på föräldraskapet i ett nytt land, med den oro och otrygghet som finns hos barnen efter uppbrott och i allmänhet stora förändringar i barnets närmiljö. Exempel på teman som har behandlats under en termin: att vara mamma/förälder, barns beteende, om barnen blir sjuka, när barnen gråter, att sätta gränser, hur föräldrarollen formas av samhället, skillnader mellan nu och på våra föräldrars tid.

Efter ett besök i Pelle Svanslös hus, inför sommarlovet, rörde samtalet vad man kan göra tillsammans med barnen under sommaren i Uppsala.

En annan termin har samtalet rört svartsjuka mellan syskon, barnens ansvar hemma, första hjälpen-kurs i samarbetet med Röda korset, inskolning på förskola, att "släppa" sina barn, samtal med psykolog om oron för barnen, besök av barnmorska från Migrationshälsan Cosmos, barnböcker och sagor från hela världen.

Den senaste terminen kom att handla om Astrid Lindgren och hennes sagofigurer, t.ex. Pippi Långstrump, och deras egenskaper.

Därefter var det dags att samtala om föräldraskapet igen. Tankar om föräldraskapet, ansvar, att förlora sin gamla kultur eller att vinna en ny, vem fostrar våra barn, föräldrar, skolan, kompisar ...? Samtal om nedstämdhet och depression med sjuksköterska från Cosmos och barns frågor om krig, terror etc.

5.2.5 Skola

En kommun har, när det gäller asylsökande, främst ansvar gentemot barn och ungdomar. Vi, som direkt deltagit som Uppsala kommuns representanter i utvecklingspartnerskapet, finns i två olika kommunala funktioner, dels i en övergripande uppdrags- och uppföljningsfunktion och dels som mottagare och kurator för nyanlända familjer och deras barn, inklusive asylsökande.

Kurators roll är ta emot familjer med barn i skolåldern (främst 6 – 16 år). Familjen inbjuds till ett eller flera samtal rörande barnens skolgång och familjens situation i övrigt. Behov av särskilt stöd både för barn och föräldrar uppmärksammas. Barnens skolplacering förbereds och behov av skolintroduktion planeras. En snar skolplacering, oftast till förberedelseklass, är av största vikt. Att barnen får gå i skola kan bidra till bättre struktur i familjens liv, som annars kan vara präglad av stor osäkerhet. Det innebär ofta en trygghet för föräldrarna och medverkar till att de på ett bättre sätt kan delta i studier/praktik, om de vet att barnen har det bra.

Som en del i UP Aros Asyls kartläggning av asylsökande i eget boende kartlades också asylsökande barn och ungdomar i syfte att tydliggöra deras tankar om sin situation.

Flera studier har visat på hur mycket skolan betyder för barn och ungdomar, som lever i en flyktingsituation. Skolan blir en fristad och utgör en mycket viktig bas för deras fortsatta utveckling och framtid. För mindre barn får förskolan en liknande roll.

Inom ramen för utvecklingspartnerskapet fick lärarna i de s.k. förberedelseklasserna genom samverkan med Röda Korset möjlighet till Reflekterande yrkessamtal under vårterminen 2007. Genom dessa samtal fick lärarna möjlighet att reflektera över sitt arbete och dela med sig av sina erfarenheter. Samtalen leddes av Olga Klauber, leg. psykolog och leg. psykoterapeut, Röda korset. Samtalen har varit uppskattade och gett mersmak. Här följer några citat:

1. Att vara lärare i förberedelseklass är ett annorlunda lärarjobb. Bra att få träffa andra med samma erfarenheter.
2. Varit bra att få lyfta "svåra saker".
3. Bra att få ventilera problem, besvär och glädjeämnen.
4. Det var ett bra sätt att reflektera över sitt arbete och få råd, det behövs.
5. Första gången som jag fick någon handlednin...har jobbat som lärare sedan 1975.
6. Intressant och givande att lyssna på tankar och idéer från andra.
7. Bra ledare som lyssnat, lett och låtit oss se framåt.

5.2.6 Utbildning/sysselsättning

Utbildning av asylsökande har genomförts av Kunskapsbolaget Integra i Uppsala och i Västerås samt av NybyVision i Uppsala.

Utbildningsprogram för asylsökande

Olika forskningsstudierna påvisar förekomst av stress under migrationsprocessen och vikten av professionellt socialt stöd. De tar dock inte upp betydelsen av utbildning och personlig utveckling för att förebygga och lindra stress hos de asylsökande under denna process. Vi menar att ett utbildningsprogram för asylsökande måste integrera övning i svenska med annan samhällsinriktad kunskap för att upplevas som meningsfull. Vi menar också att en meningsfull utbildning förebygger uppkomst av stress och annan ohälsa och är därför oerhört viktigt, inte minst för personer som i många år väntat på beslut från Migrationsverket. Under denna projektperiod har vi därför utvecklat ett utbildningsprogram som innehåller olika moment. Här presenterar vi en kortfattad beskrivning av kombinerad och integrerad undervisning i svenska med studier i olika ämnen, anordning av praktikplatser och förberedelse av individen för arbetslivet och det svenska samhället, kunskaper och kompetenser som de asylsökande även kan använda om de återvänder till hemlandet. I Tabell 1 redovisas vilka ämnen som ingick i programmet.

Tabell 1. Utbildningsprogram för asylsökande^a

Del I. (Tema 1-18)		
Undervisning i svenska.	Grundläggande datorkunskap	Internet och informationssökning.
Grundläggande matematik.	Människokroppen	Samhällskunskap.
Historia.	Skolan.	Kultur och kulturmöten.

Familjen.	Ekonomi.	Starta eget.
Arbetsmarknadskunskap.	Kost och livsmedelshygien.	Körkortsteori.
Skapa intresse för utbildning och vetenskapligt tänkande.	Läsa dagstidningen varje dag.	Litteraturläsning och skrivträning.
Del II. Samarbete inom projektet		
Med Röda Korset.	Med Cosmos i Uppsala, och Asylhälsan i Västerås.	Med Diakonicentrum i Uppsala.
Med Migrationsverket.		
Del III. Praktik		

^a Övning i svenska, inklusive grammatik ingick i alla ovan angivna tema.

5.2.7 Arbete och praktik

Praktik

Under projektets gång deltog totalt 84 asylsökande i Integras undervisningen (31 i Uppsala och 53 i Västerås). Praktikplatser har anordnats på olika typer av arbetsplatser (Tabell 10). Praktiken har gett de asylsökande erfarenhet av arbetslivet i Sverige och har även bidragit till ökade färdigheter i svenska. Några deltagare har fått jobb efter det att de beviljats uppehållstillstånd. Fyra deltagare har återvänt. Den ena, en tandläkare har återvänt hem och har med Integras hjälp fått med sig en begagnad tandläkarutrustning, den andre har en klädaffär i hemlandet och den tredje skall jobba med jordbruk. En fjärde deltagare, en sjuksköterska har just lämnat Sverige (den 13 juni 2007) med sin 2-åriga dotter.

5.2.8 Fritid

Fritidsaktiviteter för asylsökande har arrangerats av NybyVision och Röda Korset

Sociala aktiviteter

- Erbjuder daglig verksamhet på Internationella Träffpunkten genom språkträning, social verksamhet, café, kulturella aktiviteter och studiecirkel
- Aktiviteter för hela familjen tillsammans med NybyVisions nätverk och medlemsorganisationer.

5.3 Resultat

5.3.1 Delmål 2

Stödsamtal

Stödsamtal med asylsökande har genomförts i partnerskapets samtliga delverksamheter i Uppsala. Resultaten visar på att det finns ett mycket stort behov av stödsamtal för asylsökande. Det visar också på ett samband mellan god hälsa och möjlighet att dryfta sin situation med andra asylsökande under en pedagogisk samtalsledning.

Modellen som UP Aros Asyl utvecklat innebär att en samtalsledare med pedagog och/eller psykologbakgrund med bred erfarenhet av arbete med asylsökande och kunskaper om migrationsstress, kris- och traumareaktioner är lämplig att leda samtalsgrupperna. Samtalsledaren behöver också vara kunnig i asyllagar och förordningar. I praxis i asylärenden och hur hela systemet fungerar. Antalet deltagare i en samtalsgrupp bör inte överstiga åtta.

Sammankomsterna sker helst där de asylsökande har sin dagliga sysselsättning eller på annan för de asylsökande välkänd och trygg plats. I UP Aros Asyls verksamhet har det varit på NybyVision, Kunskapsbolaget Integra och Röda Korsets Träffpunkt.

Sammankomsterna sker minst en gång i veckan i anslutning till början eller slutet av dagens sysselsättning.

För målgruppen har detta inneburit:

- Flera asylsökande med traumatiska upplevelser har kunnat erbjudas professionellt samtalsstöd både individuellt och i grupp inom Integras verksamhet.
- Flera asylsökande har fått en frivillig kontaktperson genom psykosociala stödgruppen vid centret samt stöd vid Internationella Träffpunkten.
- De frivilliga har utbildats och handledts av psykologen vid centret.
- Genom samverkan och kunskapsutbyte inom projektet så har det varit lättare att kunna informera asylsökanden om vilket stöd de kan få och ge mer individanpassad hjälp och verksamhet t ex vad gäller studier och sjukvård.
- Asylsökande utan rätt till busskortersättning har genom projektet kunna fortsätta med studier och daglig verksamhet

Hälsoinformation

AsylHälsan i Västerås har under projekttiden samarbetat med Kunskapsbolaget Integra. Projektledaren har besökt verksamheten för att ge information om hälso- och sjukvården samt egenvårdsinformation.

Ur detta har ytterligare utåtriktad informationsverksamhet sprungit under projekttiden. Kontakter har knutits med Sfi och Arbetslinjen vid Västerås kommun där samarbete har inletts kring hälso- och sjukvårdsinformation och egenvårdsutbildning.

Detta kommer att innebära att personer med utländsk bakgrund får lättare att anpassa sig till och förstå vårt sjukvårdssystem. Dessutom får de, som väljer att lista sig, möjlighet att, efter tre år hos Asyl och Integrationshälsan, slussas ut i familjeläkarverksamheten med bibehållen eller förbättrad hälsa samt förmåga att ta hand om sig själv på ett bra sätt. Under tiden avlastas primärvården och man kan ägna tid åt andra angelägna uppgifter. I förlängningen blir det även ekonomiska besparingar i minskade sjukvårdskostnader och lägre sjukskrivningstal.

Stresshantering

Deltagarna på Kunskapsbolaget Integra har varit mycket nöjda med besöken från Röda Korset, Asyl och Integrationshälsan, Migrationshälsan Cosmos i deras kurslokaler. Kontakterna har betytt mycket för deras välbefinnande. De tyckte att personalen tog emot dem med värme, förstod deras situation och gav dem olika tips om hur man kan klara sig i svåra situationer.

5.3.2 Delmål 3

Hälsosamtal

Rapport om uppföljande hälsosamtal Migrationshälsan Cosmos, sjuksköterska Solveig Backlund.

18 personer intervjuades efter 3 månader och 10 personer efter 6 månader.

10 personer uteblev till uppföljningen efter 3 månader och 2 till uppföljningen 6 månader.

6 brev kom i retur 1 person fanns inte kvar i landet och avbokades via telefon.

Har ej gjort någon jämförelse mellan kvinnor och män utan svaren är från båda könen.

Vanliga symtom:

- sömnsvårigheter ofta med mardrömmar
- koncentrationssvårigheter
- glömska
- tankarna cirkulerar
- huvudvärk
- ångest
- irritation/ilska
- rädsla för utvisning och återvändandet
- värk i muskulaturen.
- förändrad aptit

Jämförelse mellan 3 och 6 månader:

Huvudvärken har ökat.

Muskelvärken har ökat

Ångest har ökat

Hjärtklappningen har ökat

Koncentrationssvårigheter markant ökning

Glömska markant ökning

Rädsla markant ökning

Irritation och ilska går ej att jämföra. Men frågan ställs i 6 månaders uppföljningen och flera säger att de känner sig mer lättirriterade.

Många lever med skuld känslor för familjen som är kvar i hemlandet pga. det hot som de har av olika instanser som vill komma åt den asylsökande. Är även rädda för att "förövarna" ska få vet var de befinner sig och vågar pga. detta inte kontakta familjen i hemlandet.

Bäst mår de som har förenats med sin familj efter många år. Eller de som kom tillsammans med familjen.

En röd tråd är att om personen har en sysselsättning ex. skola så mår hon/han bättre psykiskt. Går de dessutom till träffpunkten ex. på Röda Korset för läxhjälp så hålls tankarna i stressen bättre på plats.

Många använder promenader, gym., och annan idrott ex fotboll för att må bättre.

Ensamkommande har svårt att etablera ett nätverk, har fått bekanta men ingen de kan prata med kring sin stress och problem.

Egna slutsatser:

I början av asylprocessen är det en lättnad att ha överlevt och kommit till ett annat land. Sedan kommer alla tankar på hur tillvaron har utvecklats. Skuld känslor och vad de har genomgått och framtiden uppehåller deras tankar. Rädsla inför framtiden smyger sig in. Sömnproblem och mardrömmar tilltar under bearbetningen av upplevda händelser.

Muskelnerna blir spända av att hela dagarna gå och spänna sig så ingen annan ser att de mår dåligt.

Att flytta till och från olika lägenheter och att ligga andra till last och vara beroende av andras godhet, upplevs mycket störande av äldre personer.

På frågan hur de mår idag blir det fluktuerande svar beroende på hur de ligger i asylprocessen. Väntar de på besked, eller har fått kallelse från Migrationsverket mår de dåligt.

Ett flertal har kommit till mottagningen efter projektet har avslutats och önskat en uppföljning. De har tyckt att det har varit viktigt att få berätta hur de mår i asylprocessen.

Många asylsökande blev uppfångade redan vid första hälsosamtalen och gick på mottagningen för stödsamtal och de är ej med i denna uppföljning.

Konklusion

De uppföljande hälsosamtalen visar att det sker en gradvis hälsoförsämring under asylprocessen. Ett samtidigt observandum från Migrationshälsan Cosmos är att de som saknar sysselsättning och som inte kan erbjudas uppföljande hälsosamtal har en snabbare hälsoförsämringstakt i jämförelse med dem som har sysselsättning och uppföljande hälsosamtal.

5.3.3 Delmål 5

Verksamheter gällande delmål 5 som behandlar familj, föräldraskap och barn har främst genomförts av NybyVision och Uppsala kommun. Uppsala kommun har då arbetat med mottagandet av asylsökande barn i grundskolan medan NybyVision främst har arbetat med förskolebarn och deras föräldrar.

Barn och skola

Delmål 5 c

Hur nyanlända barn och ungdomar tas emot i skolan, vilka arbetssätt och metoder som används har avgörande betydelse för deras fortsatta kunskapsutveckling. I

kommunen pågår därför ett utvecklingsarbete bl.a. kompetensutveckling för skollära och lärare i syfte att förbättra villkoren för kunskapsutvecklingen för barn och ungdomar med utländsk bakgrund. Utvecklingsarbetet, som påbörjades 2006 och fortsätter 2007/2008 sker bl.a. i samverkan med Myndigheten för skolutveckling. En del i arbetet har särskild fokus på mottagning av nyanlända elever och alltså också för asylsökande barn och ungdomar.

Barn och föräldrar

Resultat

Mot bakgrund av våra erfarenheter förbereder NybyVision en ansökan till Uppsala kommun om tillstånd att driva en förskola i enskild regi för nyanlända barn där barnens föräldrar samtidigt har möjlighet att studera svenska, data, samhällskunskap och att upprätta en meritportfölj. Vi menar oss ha en alldeles speciell kompetens för att möta dessa barns oro och otrygghet. Vi vill erbjuda barnen en trygg plats i en mångkulturell miljö där de kan stanna under den tid som familjen befinner sig i asylprocessen eller i den begynnande integrationsprocessen. För att på ett mera professionellt sätt möta föräldrar och barn kommer vi att fortsätta handledningen med psykolog från Röda korsets Behandlingscenter.

När det gäller målgruppen asylsökande föräldrar har vi genom Aros Asyl fått en ökad medvetenhet om behovet av strukturerade aktiviteter och av en mötesplats som NybyVisions där de på ett naturligt sätt även möter vuxna ur sina föräldrars generation. I föräldrautbildningen får de verktyg att vara kompetenta föräldrar i ett nytt land och i en ny situation, så att inte barnen, som snabbare tar till sig allt nytt, tar över ansvar och kommando i familjen.

Under den tid som vi har deltagit som delprojekt inom Aros Asyl förändrades ramarna för asylprocessen dels genom den tillfälliga lagen, dels genom den nya lagen. Det har blivit uppenbart för NybyVisions personal och för frivilliga från medlemsorganisationerna hur nödvändigt det är att ha en öppen och tätare kontakt med företrädare för politiska partier, föreningar och andra organisationer som är aktiva inom området asyl och migration.

Slutsatser

- I en ansökan om enskild förskola för nyanlända barn enligt ovan, kommer NybyVision att följa upp de asylsökande barnens behov.
- I erfarenhetsutbytet mellan delprojekten inom Aros Asyl har vi kunnat konstatera att ett "behovsbaserat lärande" snabbare leder till ett aktivt språk som underlättar integrationsprocessen. Genom att t.ex. behandla teman som hälsa, föräldraskap, barns beteende och behov, information om förhållanden och institutioner i samhället i svenskundervisningen, underlättas inläringen av det nya språket. 10 vuxna i föräldraskolan har under projektperioden tagit det nationella provet i SFI. Ytterligare 7 deltagare är nästan i mål när delprojektet avslutas. Denna form av språkinläring vill vi utveckla.
- Att kartlägga erfarenheter och yrkeskunskaper i en personlig meritportfölj, till en början i samarbete med handledare från Valideringscentrum i Malmö, kommer vi även efter projekttidens slut att erbjuda de asylsökande. Vi har erfarenhet att de som arbetat med kartläggningen har stärkts i sin självkänsla

samtidigt som de skaffat sig de ord de behöver för att beskriva sina yrkeskunskaper och erfarenheter i övrigt. 10 deltagare i delprojektet Föräldraskolan samt ytterligare 10 av NybyVisions övriga deltagare har påbörjat arbetet med yrkeskartläggning i en personlig meritportfölj.

- NybyVision behöver en grupp med stödpersoner som frivilligt engagerar sig i de asylsökande familjernas situation, människor som ser utsattheten och samtidigt ser behovet av att livet blir så normalt som möjligt för både barn och vuxna.
- Vi hoppas att det goda erfarenhetsutbyte som vi fått i nätverken omkring de asylsökande blir något som vi kommer att kunna fortsätta med. Med insatser från de olika organisationerna med sina respektive kompetensområden kan vi förhoppningsvis förhindra personliga katastrofer som uppgivenhet och apati hos de asylsökande.

5.3.4 Delmål 6

Utbildning

En generellt viktig slutsats vi har dragit utifrån våra erfarenheter av utbildning för asylsökande är att de undervisningsinsatser som denna grupp ges tillgång till inte utgår från dessa individers behov och möjligheter. Tydligast visar sig detta då asylsökande som fått ett första avslag på sin asylansökan inte längre ges tillgång till svenskundervisning (sfi) utan hänvisas till s.k. återvändarprogram. Denna uppdelning av asylsökande i termer av A- och B-lag skapar bland dessa individer en känsla av misstro, uppgivenhet och stimulerar inte personen till att helhjärtat satsa på en framtid, vare sig i Sverige eller på ett återvändande till hemland/tredje land.

Inom ramen för UP AROS har vi sett som en överordnad uppgift att utveckla ett sammanhållet utbildningskoncept för asylsökande oavsett var i processen asylansökan befinner sig.

Utbildningen hade ett dubbelt syfte, nämligen:

- att förmedla kunskaper som öka kursdeltagarnas möjligheter att hitta och få praktik/arbete, starta eget eller skaffa sig exempelvis en gymnasieutbildning.
- att skapa en meningsfull och stimulerande tillvaro som förebygga stress.

I utbildningen ingick också coaching, bland annat i samband med deltagarnas praktik på någon arbetsplats. Programmet involverade även ideella organisationer som Röda Korset och Diakoni Centrum, vilka hjälpte till att vidga kursdeltagarnas sociala kontaktnät och ökade möjligheten att använda och fördjupa de kunskaper i svenska som de skaffat sig under utbildningens gång.

Kombinerad och integrerad undervisningen i svenska, inklusive grammatikinlärning, integrerades med arbetsmarknadsrelaterade och andra kursmoment, bland annat följande:

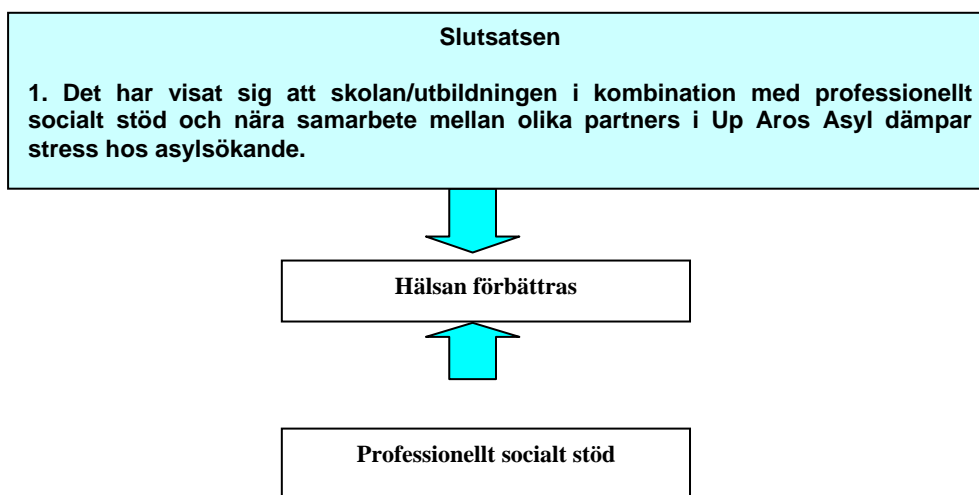
- arbetsmarknadsutbildning • starta eget • körkortsteori • datakunskap • matematik
- ekonomi • biologi

Elever som genomgått detta integrerade utbildningsprogram har klarat sig bra i språktest som de genomgått i kommunala skolor efter det att de fått uppehållstillstånd. De elever som fick börja SFI på nivå C eller D på kommunala skolor sparade åtminstone 1½ år studietiden och sammantaget kan sägas att kommunen i Uppsala sparade studiepengar på det viset.

En deltagare har även skrivit egna dikter på svenska och arbetar som sommarvikarie vid Sveriges Radio i Stockholm. En annan deltagare har publicerat en bok på sitt modersmål om de erfarenheter i hemlandet som drev honom på flykt.

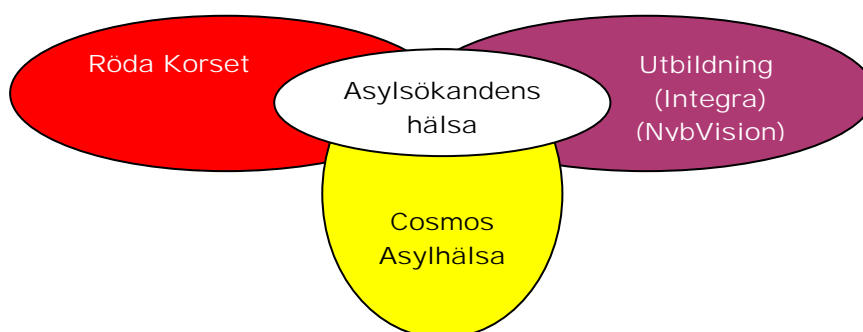
Det bör också nämnas att utbildningen haft positiv inverkan på motivationen för vidare studier, sökande efter sysselsättning och att starta eget. Utbildningspaketet, som utarbetades inom Up Aros projektet i samarbete med olika partners i Up Aros Asyl partnerskapet har hjälpt till att dämpa stressen hos de asylsökande som deltog i utbildningsprogrammet (Figur 2).

Figur 2. Skolans och utbildningens roll vid individuell stresshantering

Det är viktigt att asylsökande, oavsett livserfarenheter och utbildning, får möjlighet att delta i kurser och andra i sociala sammanhang. Utbildningsaktiviteter, coaching och mentorskap på Integra under Up Aros Asylprojekt har visat att meningsfull utbildning förebygger och lindrar stress hos människor som är i behov av skydd. Möjligheten att få komma till Cosmos, Asylhälsa och Röda Korset, där personalen är beredda att lyssna, har också betytt mycket för kursdeltagarna. När någon lyssnar blir man sedd. Att bli sedd och bekräftad kan förebygga dålig psykisk hälsa och låg motivation trots en pressad situation, i synnerhet om flera aktörer engagera sig. Up Aros Asylpartnerskap har därför inkluderat olika aktörer (Figur3).

Figur 3. Vaggan som dämpar stress under migrationsprocessen

Stödjande organisationer/institution 1. Diakoni Centrum 2. Västerås 3. Uppsalalandssting 4. kommuner

Delmål 7

Arbete och praktik

Tabell 10. Praktikplatser för asylsökande som deltog i Aros Asylprojektet

Typer av praktikplatser	Antal deltagare på praktik	Nuvarande sysselsättning	Nuvarande M-statusb
Dagis	1	Läser på gymnasiet	Ej svar från migrationsverket
Kafé	1	Jobbar	Ej svar från migrationsverket
Bilvård	1	Jobbar	PUT
Äldreboende	1	Läser SFI	PUT
Röda Korset	2	Praktik	PUT
Restaurang	1	Jobbar och läser SFI	PUT
Pizzeria	1	Jobbar och läser	PUT
Diakonicentrum	1 ^a	-	Ej svar från migrationsverket
1. Diakonicentrum 2. Godsmottagning på ett forskningscentrum	1	Läser elektronik på komvux	PUT
Restaurang	1	Jobbar	PUT
Pizzeria	1	Läser (SFI)	PUT
Frisörsalong	1	Läser SFI	PUT
Pizzeria	1		Återvänt
Reklamutdelning	1	Läser SFI	PUT
Reklamutdelning	1	Läser SFI	PUT
Restaurang	1	Läser SFI	PUT
Sortering av varor	1	SFI	PUT
Sortering av varor	1	Jobbar	PUT

fortsättning **Tabell 10.** Praktikplatser för asylsökande som deltog i Aros Asylprojektet

Blomförsäljning	1	SFI	PUT
Forskning	1	Forskare	PUT
Forskning	1	SFI	PUT
Sveriges Radio	1	SFI/Sommarjobb på Sveriges Radio	PUT
Starta eget	1	Pizzeria ägare	PUT

^a Samma person praktiserade under två olika perioder

^b Migrationsstatus: individen har fått PUT (permanent eller tillfälligt uppehållstillstånd) eller väntar på beslut från Migrationsverket

^c Denna deltagare har köpt pizzerian där han gjorde praktik

Företagarnätverk

Ett Företagarnätverk "Företagare som bryr sig" har bildats. Detta nätverk fungerar fristående från UP Aros Asyl.

- Företagare som bryr sig vill skapa ett lärande nätverk av företagare som vill:
- Upptäcka och utveckla affärsmöjligheterna i ett allt mer internationaliserat och mångkulturellt samhälle.
- Utöka sitt nätverk och dela med sig av erfarenheter och kunskaper
- Få stöd när man väljer att göra en otraditionell rekrytering
- Ta del av kompetensutveckling och få tillgång till verktyg/metoder som stärker företagets förmåga att dra fördel av mångfaldens olika dimensioner
- Ta vara på den dolda arbetskraftsreserven
- Synliggöra Dig som Företagare som värdeskapare i samhället

5.3.5 Delmål 8

Delmål 8 avser fritidsverksamheter och har genomförts dels av NybyVision dels av Röda Korsets Träffpunkt.

Fritid

Social verksamhet för hela familjen har genomförts av NybyVision som varje termin har genomfört, en eller två utflykter tillsammans med familjerna och barnen.

Diskussionsgrupper har anordnats av Röda Korset i samarbete med övriga partners inom UP Aros Asyl.

5.4 Mervärden

5.4.1 Förslag till mottagandeprogram för asylsökande

En gemensam analys av partnerskapsarbetet visade att för att åstadkomma ett värdigt asylmottagande som tar hänsyn till dels den enskilde asylsökande och dennes livssituation, den personal som arbetar direkt med asylsökande och deras arbetsmiljö och arbetsförhållande samt att samhället i stort ska vara öppet för och antidiskriminerande i mottagandet av asylsökande krävs tre parallella processer:

- **Skapandet av starka partnerskap och nätverk**

Ett effektivt partnerskap eller nätverk bör omfatta så många aktörer som möjligt som arbetar direkt med asylsökande, som har att fatta beslut gällande asylsökande och som representerar asylsökandes möjligheter till sysselsättning, arbete, praktik, bostad etc., företagare, bostadsbolag etc. För att lyckas med skapandet av starka partnerskap krävs en väl genomtänkt ledning och koordination. Förslag till en sådan metodik är ett av UP Aros Asyls resultat. (se Resultat, Partnerskapet).

Partnerskaps och/eller nätverksarbete länkar aktörer på alla nivåer till en sammanhållen och överblickbar helhet av asylområdet, bringar aktörer med helt olika arbetsfält samman och skapar såväl meningsfulla strukturer som övergripande förståelse för andras roller, kompetenser, arbetsuppgifter och synpunkter.

För att vidmakthålla engagemang och få en hållbar utveckling är det UP Aros Asyls erfarenhet att ett gemensamt kompetensutvecklingsprogram innehållande workshops och internat inte bara ökar kompetenserna utan ger en berikning i det professionella livet. (se Resultat, Kompetensutveckling)

- **Ge asylsökande möjlighet att påverka sin livssituation.**

Genom att ge asylsökande möjlighet att själva påverka sin situation vad gäller boende, sysselsättning, utbildningsinnehåll samt sin familjesituation minskar stress och det allmänna välbefinnandet ökar.

- **Möjlighet till en mångfald av olika aktiviteter under väntetiden.**

Det är också viktigt att det finns ett tillräckligt stort utbud av sysselsättningsmöjligheter för asylsökande. De allra flesta vill ha ett arbete så att de kan försörja sig men utbildnings- och praktikplatser är också värdefulla, när de kan erbjuda vidareutveckling och/eller nya möjligheter för asylsökande.

•

5.4.2 Ny vårdenhet i Västmanland

AsylHälsans deltagande i partnerskapet har bidragit till att verksamheten fått en helt ny inriktning. Propåer kom från flera håll med önskemål om en samlad flyktingverksamhet i Landstinget Västmanland. En projektplan arbetades fram och i september 2006 togs beslut i landstingsstyrelsen om att pröva en sådan verksamhet som skulle utgöra grunden för Landstinget Västmanlands flyktingsjukvård.

AsylHälsan blev Asyl- och Integrationshälsan och bedriver nu förutom hälso- och sjukvård för asylsökande även familjeläkarverksamhet med utökad psykiatrisk kompetens. Förebyggande hälso- och sjukvård är självklart en av grundstenarna i verksamheten och gruppverksamheten från UP AROS ASYL finns med som en del i verksamhetsplanen. Den nya verksamhetsinriktningen innebär, förutom en obruten vårdkedja för asylsökande som får uppehållstillstånd, även minskad belastning på övrig primärvård. I förlängningen förväntas också ekonomiska besparingar i minskade sjukvårdskostnader och lägre sjukskrivningstal.

Vår medverkan i Utvecklingspartnerskapet Aros Asyl har lärt oss hur man i samverkan mellan olika myndigheter, privata företag och frivilligorganisationer kan arbeta mot ett gemensamt mål som kommer de asylsökande tillgodo.

5.4.3 Asylsökande grundskolebarns hälsa i Västerås

Resultat

Tiden mellan ankomst i Sverige och skolstart var i medeltal 3,1 mån med en spridning på 1 - 9 månader. Sommarlovet, motsvarande tre månader, har exkluderats i förekommande fall.

Av de 21 asylsökande fanns bara 2 barn som kan anses ha fått den hjälp som kommunen är skyldig att ge inom lagstadgad tid. Det ena barnet ankom i dec 2005 och kom igång i skolan i jan 2006. Det andra anlände till Sverige vid 5 års ålder och började skolan liksom alla övriga svenska barn det året hon fyllde 7.

Kroppslig, psykisk och tandhälsa

Skolsköterskornas uppfattning av den övergripande bilden av barnens, kroppsliga-, psykiska- och tandhälsa beskrevs utefter hälsosamtalen som att tandhälsan var god hos alla de asylsökande barnen.

Den kroppsliga hälsan var hos majoriteten god med undantag för 7 av 20 barn där två klagade på magont, ett på återkommande huvudvärk, ett på aptitlöshet och två på enures (nattväta).

Den psykiska hälsan var mer utförligt besvarad, hos 11 av barnen har skolsköterskan uppfattat den som störd på ett eller annat sätt. Bland dessa barn beskrevs oro över familjens framtid, allmän oro och ängslan, sorg över att en eller flera familjemedlemmar finns kvar i hemlandet, dålig sömn och mardrömmar om traumatiska händelser i hemlandet. Angående ett av barnen skrev skolsköterskan; "Hon vaknar om nätterna rädd att någon ska skada henne" Om en 16-årig flicka förklarades; "Efter 3 utvisningsbeslut, rädd och ledsen över familjens framtid" En 12-årig flicka beskrev för skolsköterskan att hon mår dåligt för att hon "längtar efter att få börja skolan".

Hälsoenkäterna

På grund av det lilla antal barn som de asylsökande barnen i eget boende utgör i Västerås stad har jämförandet med övriga elever inte visat några statistiskt signifikanta skillnader. Jämförelser med övriga barn får därför tolkas som tendenser eller fingervisningar. Resultaten från hälsoenkäten har i stort snarast används för att beskriva elevhälsan i asylgruppen och parallellt förstärka de kvalitativa resultaten ur hälsosamtalet.

Samtliga asylsökande barn uppgav i hälsoenkäten att de klarade skolarbetet, bra eller mycket bra. Två av barnen var helt utan stödundervisning och övriga asylbarn hade stöd i ett, två eller flera ämnen. Det fanns ingen korrelation mellan antalet månader i Sverige och behovet av stödundervisning. Samband saknades även mellan variablerna stödundervisning och ursprungsland eller stödundervisningsgrad och skola.

För att kartlägga elevernas upplevelse av prestation, skoltrivsel och skolmiljö valdes följande frågor under rubriken arbetsmiljö i hälsoenkäten; 10, 11, 12 och 14.

Svarsalternativen dikotomiserades i bra samt ganska bra, jämfört med dåligt och mycket dåligt. På liknande sätt har i fråga 10, 11 och 13 svarsalternativen alltid och ofta slagits samman, liksom ibland och aldrig. Resultaten, där inga signifikanta skillnader fanns, presenteras i tabell 1 nedan.

Tabell 1. Trivsel i skolarbetet

	Asylbarn Åk 4-6	Övriga Åk 4-6	Asylbarn Åk 8-Gy	Övriga Åk 8-Gy
Jag klarar skolarbetet, mycket bra/bra	12/12	256/261	4/4	175/180
Jag trivs med skolarbetet, bra/ganska bra	12/12	247/259	6/6	171/178
Jag har arbetsro, alltid/ofta	10/12	201/261	6/6	130/178
Jag kan koncentrera mig alltid/ofta	10/11	220/261	5/6	151/179
Jag känner mig stressad, alltid/ofta	0/12	11/261	1/6	22/179

Figur 1.

Skolmiljö och trivsel i procent

Asylbarnens upplevelser av skolmiljö och trivsel liknade de övriga barnens. Så gott som alla tillfrågade barn oavsett grupptillhörighet och ålder uppgav att de trivdes med skolarbetet. Detta till trots att ett antal barn upplevde att de ej hade arbetsro på lektionen samt att många hade koncentrationssvårigheter.

Under lektionsfri tid hade drygt en fjärdedel (5/18) i asylbarnsgruppen svarat att de hade kompisar som brydde sig om dem ibland eller aldrig. Dessa 5 barn hade varit i Sverige mellan 9 månader och 1,5 år vid frågetillfället. Två svarade att de själva blivit retade av andra elever. Däremellan fanns ett spann av elever som inte hade nära vänner i skolan men som ej heller kände sig retade. Alla asylbarn utom 1 uppgav att de trivs bra på raster och håltimmar i övrigt.

Information om kroppsliga symtom på ohälsa (fråga 43, 44, 45 och 46) fanns hos sammanlagt 17 asylbarn. Fyra uppgav att de ofta eller alltid hade något psykosomatiskt symtom såsom huvudvärk, magont eller värk i nacke/rygg (tabell 2).

Tabell 2.

Psykosomatisk hälsa hos asylbarnen i alla åldrar

	Aldrig/ibland	Ofta/alltid	Totalt
Huvudvärk	16	1	17
Magont	15	2	17
Värk i nacke/rygg	16	1	17
Använder värktabletter	17	0	17

Vid jämförelse med övriga barn var andelen med ohälsa/hälsa likartade för asylbarnen. Magont var det vanligaste problemet hos övriga (32/436, 7 %) liksom i asylgruppen (2/15, 13 %).

Som mått på generell hälsoupplevelse valdes fråga 41 "Så här mår jag" samt fråga 47 och 49 "jag känner mig ledsen och nedstämd" och "jag är nöjd med mig själv". Endast två av barnen uppgav att de ofta var ledsna trots att sex utav barnen beskrevs som rädda, ängsliga och ledsna utefter hälsosamtalen. Elva av sjutton asylbarn uppgav att de mådde bra, resterande 6 att de mådde ganska bra och 13 att de alltid eller oftast var nöjda med sig själva.

Fritiden präglades för asylbarnen, liksom för en stor del av övriga barn, av många timmar framför teven. Åtta av 17 valde alternativet 2-3 timmar/dag och ytterligare två barn spenderade 4 timmar eller mer dagligen. Hälften av asylbarnen motionerade ofta på fritiden, d v s dagligen eller \geq 3ggr per vecka. Två tredjedelar av flickorna d v s 6 av 9 motionerade aldrig på fritiden. Detta gällde bara en av 8 pojkar. Om dessa könsskillnader även gäller övriga har tyvärr ej kunnat besvaras utefter denna studie.

Samtliga asylbarn angav att de trivdes bra eller mycket bra hemma.

Ingen av de asylsökande barnen kunde simma vid ankomsten i Sverige.

(Hallberg, E., Elevhälsan hos asylsökande barn i eget boende i Västerås stads skolor,

Inst. för neurovetenskap barn och ungdomspsykiatri, Akademiska sjukhuset, Uppsala, 2007)

5.4.4 Enskild föräldraskola

NybyVision förbereder en ansökan till Uppsala kommun om tillstånd att godkännas som en förskola i enskild regi för nyanlända barn där även barnens föräldrar har

möjlighet att studera svenska, data, samhällskunskap och att upprätta en meritportfölj. Vi menar att vi har en alldeles speciell kompetens för att möta de behov t.ex. den oro och otrygghet som dessa barn har och vill erbjuda barnen en plats i en mångkulturell miljö där de kan stanna under den tid familjen befinner sig i under asylprocessen eller den första tiden i integrationsprocessen.

5.4.5 Meritportfölj

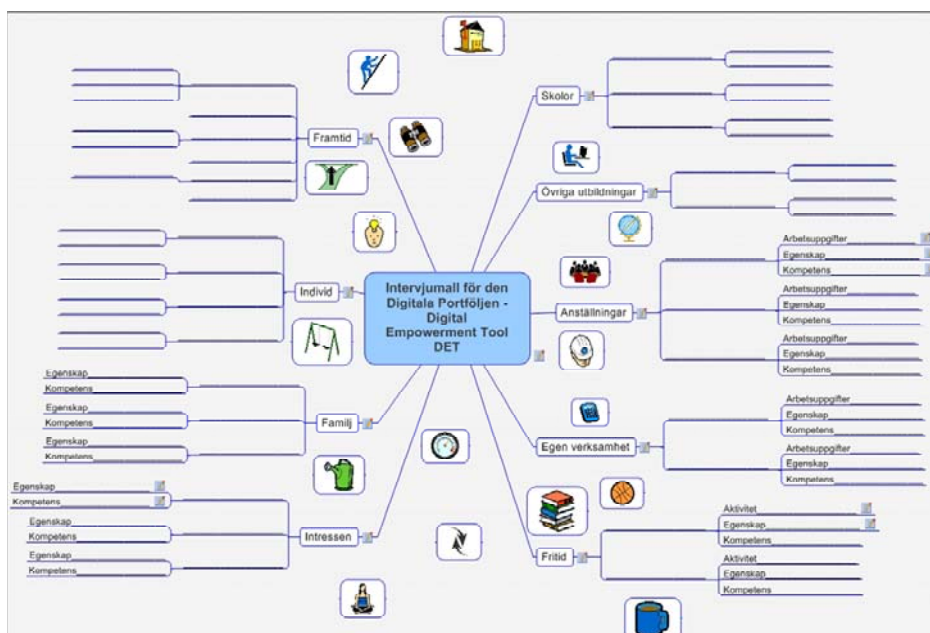
Under det senaste verksamhetsåret har vi även kunnat erbjuda föräldrarna att göra en personlig yrkeskartläggning och upprätta en "meritportfölj", Inom ramen för delprojektet "Meritportfölj för asylsökande och andra" inom NTG- asyl har fyra av NybyVisions lärare deltagit i handledarutbildning och tjugotalet deltagare påbörjat en yrkeskartläggning i meritportfölj i samarbete med Malmö Valideringscentrum.

5.4.6 DET

See also: [Delmål 6](#)

Digital Empowerment Tool

- Ett digitalt program för yrkeskartläggning har tagits fram i samarbete med Kunskapsbolaget Integra. Programmet fokuserar på hela individen och hans/eller hennes olika kompetenser, formella såväl som informella. Programmet bygger på en intervjumetodik som tillåter ett att den intervjuade själv kan styra delar av samtalet. Detta instrument kan användas av såväl migrationsverkets handläggare, hälsovårdens personal, av personal inom olika verksamheter liksom av arbetsgivare. Den digitala dokumentationen tillhör den asylsökande som själv styr över dess användning.

6 Uppföljning och utvärdering

Extern utvärderare av UP Aros Asyl har varit Fil.dr. Rebecka Lennartsson vid Institutionen för Kulturanthropologi och etnologi vid Uppsala universitet.

Partnerskapets egen uppföljning av det gemensamma arbetet samt delverksamheterna har skett genom skriftlig rapportering inför varje partnerskapsmöte. Även en kortfattad muntlig rapportering har gjorts av varje partner på partnerskapsmötena.

6.1 Sammanfattning av utvärderingen

Det nyskapande arbetet i Aros Asyl har bland annat bestått i en unik helhetssatsning på målgruppen ebo, med verksamheter, forskning och kartläggning. Här finns också en fokus på de asylsökandes egna upplevelser, erfarenheter och röster som sällan gjorts hörda.

Erfarenheter och lärdomar

Utvecklingspartnerskapet Aros Asyl måste betecknas som ett gott exempel på partnerskapsarbete. Men vad har gjort det framgångsrikt? Vilka framgångsfaktorer kan man urskilja i samarbetet? I det följande ska jag försöka att redogöra för de goda erfarenheter partnerskapet gjort genom att punktviss - och utan inbördes ordning - omnämna de positiva egenskaper som utmärker partnerskapsarbetet. Därefter vill jag lyfta fram de problem man mött och de lärdomar man dragit som kan vara användbara för framtida partnerskap.

Framgångsfaktorer hos UP Aros Asyl

Utvecklingspartnerskapet Aros Asyl

- ◆ Bygger vidare på tidigare erfarenheter och redan påbörjade nätverk.
- ◆ Innefattar en bred och kompletterande kompetens hos parterna.
- ◆ Utmärks av närhet till målgruppen.
- ◆ Besitter ett gemensamt vokabulär.
- ◆ Koordineras av två koordinatörer med kompletterande roller.
- ◆ Utmärks av sakkunskap hos koordinatörerna.
- ◆ Präglas av ett starkt engagemang hos parternas representanter.
- ◆ Har nått samstämmighet kring målen.
- ◆ Utmärks av en målmedveten strävan att skapa "vi-känsla".
- ◆ Präglas av såväl formella möten som sociala tillställningar, vilket skapar goda förutsättningar för idéarbete och nätverksbyggande.
- ◆ Karakteriseras av en informell möteskultur och en icke-hierarkisk samtalsordning.
- ◆ Har uppnått mötesdisciplin.

- ◆ Har åstadkommit goda rutiner för dokumentation och information.
- ◆ Har arbetat fram en väl fungerande elektronisk plattform som redskap för dokumentation, information och diskussion.
- ◆ Präglas av flexibilitet.
- ◆ Utmärks av ett öppet, rakt och ärligt språk.

LÄRDOMAR FÖR FRAMTIDEN

◆ Tid

Partnerskapets arbete måste komma igång snabbare - alternativt pågå under längre tid. Om Equal ska kunna vara den experimentverkstad den syftar till, krävs tid både för planering och för att genomföra de planerade projekten, samt för att reflektera över dess konsekvenser och löpande ompröva, värdera och utveckla verksamheterna. Under ett internat liknade en deltagare samarbetet vid en atlantångare; när den väl fått upp farten var det dags att ankra igen. Skapa medvetenhet om vad arbetet kräver i tid av alla parter. Det är viktigt att alla prioriterar samarbetet - och att alla samtidigt respekterar att parterna har en löpande verksamhet att sköta som sällan kan stå tillbaka. Undvik alltför frekventa möten, och sträva alltid efter att göra dem tidseffektiva. Var ute i god tid med information om möten och evenemang.

◆ Ekonomi

Skapa väl fungerande rutiner för ekonomi och administration från första början. Ett snårigt ekonomiskt system med en rad oklarheter som hänger kvar ända in i partnerskapets slutskede skapar irritation och tar onödigt mycket av den begränsade tiden i anspråk. Klara och tydliga besked till alla berörda parter redan vid uppstarten rekommenderas.

◆ Tillgänglighet

Avsätt tid och pengar och diskutera på ett tidigt stadium hur partnerskapets målgrupp ska kunna engageras aktivt i arbetet. Hur kan en referensgrupp se ut? Vem eller vilka ska ansvara för att den blir delaktig i samarbetet? Vilka delar av arbetet ska vara öppet? Vad krävs för att öka partnerskapets tillgänglighet?

◆ Möteskultur

Diskutera på ett tidigt stadium hur ni vill att mötena ska vara utformade, och hur samtalsordningen ser ut. Kan man utläsa några mönster när det gäller vem som tar mest tid i anspråk, vem som har tolkningsföreträde eller informell beslutanderätt? Skapa medvetenhet om härskartekniker (exempelvis att avbryta, ignorera eller nedvärdera andras röster, att använda ett kroppsspråk som uttrycker tydligt avståndstagande eller att tala nedlåtande till någon annan) och om det språkbruk som används. Kan det verka exkluderande för några?

◆ Säkerställ individens fulla potential

Diskutera fortlöpande era roller! Vad vill jag, vad kan jag, vad gör jag? Det finns alltid en risk att man fastnar i en uppgift, och inte får möjlighet att tillvarata hela sin potential.

◆ Förankra samarbetet hos varje organisation

Partnerskap bygger på personliga relationer, att man får ett ansikte till namnet och att man vet vem man personligen kan vända sig till i olika ärenden. Vid omorganiseringar och personalomsättning är det viktigt att samarbetet förankras även hos ny personal, så det inte står och faller med de individer som varit representerade i partnerskapet.

De oförutsedda förändringarna i Aros Asyls organisering visar på vikten av att varje representant vidareför information om partnerskapet till sin verksamhet, och att fler än bara de ordinarie representanterna får bekanta sig med arbetet och med övriga deltagare i partnerskapet.

SWOT-analys av partnerskapets arbete

SWOT står för strenghts, weaknesses, opportunities och threats, vilket översatts till styrkor, svagheter, möjligheter och hot. Analysmetoden används som ett verktyg för att analysera en organisation eller verksamhet. De första två variablerna - styrkor och svagheter - refererar till interna faktorer, dvs. förhållanden i den egna organisationen; i det här fallet partnerskapet. Det är också i första hand en analys av "nuläget". Vilka fördelar har partnerskapet, och vilka brister kan man identifiera? Möjligheter och Hot belyser i sin tur externa faktorer, och ligger i en tänkt framtid. Hur kan partnerskapet utvecklas? Vilka förutsättningar har man för att ta vara på styrkorna? Och vilka tänkbara hot finns mot ett fortsatt arbete?

SWOT-analys-schemat nedan redovisar i punktform de styrkor, svagheter, möjligheter och hot som utvärderingen behandlat.

SWOT Partnerskapets arbete

- **Styrkor**
- Kunskap, erfarenhet
- Nätverk – stöd av varandra
- Engagemang
- Informell struktur, "högt till tak"
- Närhet till målgruppen
- Fungerande redskap
- Olika perspektiv och kompetenser
- Identifiera hindrande strukturer
- **Möjligheter**
- Plattformen
- Vidgat kontaktnät
- Ökad kunskap i partnerskapet
- Kunskapsspridning
- Möjlighet att påverka
- Från problem till resurs
- **Svagheter**
- Tidsbrist
- Personalbrist
- Hörs och syns vi tillräckligt?
- När vi rätt grupper?
- Predikan för de redan frälsta?
- Snårig ekonomi
- **Hot**
- Plattformen (ekonomi, kontinuitet)
- Hinder i strukturlpåverkan
- Informella strukturer – exkluderande beslutsvägar?
- Vad händer när koordinatorena försvinner?
- Resurser, tid

(Ur Lennartsson, R., Från Tanke till Handling, Institutionen för Kulturanthropologi och etnologi, Uppsala universitet, 2007.)

7 Spridning och påverkan

7.1 Delmål

2c. Ett delmål är att öka kunskaperna om och förståelsen för asylsökande och asylprocessen hos politiker, beslutsfattare, bredare allmänhet och media.

Attitydförändringsarbetet ska också föras i partnerskapet och uppmuntra olika aktörer att delta i offentlig debatt och på så sätt kunna föra fram en bild av asylprocessen som är nyanserad och förankrad i verksamheterna och verkligheten. Ytterligare en ambition är att påtala struktur och systemfel av utestängande eller diskriminerande art som uppdagas i syfte att åstadkomma förändringar till det bättre. Detta kan ske genom offentlig debatt eller lobbyverksamhet men också genom partnerskapets referensgrupp med deltagare från målgruppen, näringslivet, massmedia, kommun och landsting hoppas vi kunna sprida kunskaper och därigenom påverka attityder och förhållningssätt.

Genom opinionsarbetet förväntas att

- påverka attityder i jämställdhets- och mångfaldsfrågor
- minska diskriminering
- sprida erfarenheter och kunskaper

7.1.1 Aros Asyl Kompetens

Aros Asyl Kompetens' seminarier och workshops

Genom att öppna seminarier för en bred publik och även öppna workshops för andra än partnerskapets medlemmar har dessa evenemang också fått möjlighet att sprida kunskaper om arbetet i Aros Asyl Kompetens såväl som UP Aros Asyl. Asylsökandes situation men även den personal som arbetar med asylsökande har stått i fokus på dessa seminarier och workshops.

Seminarieriet Transittliv som genomfördes på Upplandsmuseet i Uppsala hade en publik på ca hundra personer. Många fler hade önskat komma men lokalen rymde inte fler.

Seminarieriet Hur står det till? i Västerås hade en publik på 50-60 personer, alla med professionell anknytning till ämnet.

Seminarieriet Att mötas med Gillis Herlitz drog en publik på ett hundratal i Västerås och ca 75 i Uppsala. Också här personer med professionell anknytning till asylsökande och/eller asylsökande själva.

Teaterföreläsningen Undantagstillstånd drog också en publik på ett hundratal personer med professionell anknytning till ämnet.

Också workshops anordnade av Aros Asyl Kompetens har dragit främst samarbetspartners men också en del asylsökande. Deltagare i Aros Asyl Kompetens har varit samarbetspartners på Länsstyrelsen, AF, LAN men också från andra projekt som Företagare som bryr sig, Lika Möjligheter och NTG-Asyls delprojekt i Malmö-Uppsala Meritportfölj. De nationella samordnarna från NTG Asyl har också deltagit/och/eller medverkat i seminarier och workshops anordnade av Aros Asyl Kompetens.

Nationella seminarier och konferenser

Aros Asyl har deltagit i en rad nationella seminarier och konferenser där tillfälle givits att sprida information om arbetet i Aros Asyl Kompetens. Och informationsmaterial har funnits tillgängligt.

28 maj - 2 juni, 206 deltog Aros Asyl i Tylösandsveckan. Mapper med informationsmaterial delades ut och Aros Asyl presenterades tillsammans hade en monter tillsammans med NTG Asyl.

30 maj - 1 juni medverkade Aros Asyl i Tylösandsveckan. Utställningsmonter visades tillsammans med NTG Asyl och informationsmaterial delades ut.

9 -14 juli 07 medverkade Aros Asyl med seminarium på politikerveckan i Almedalen. Mapper med informationsblad delades ut.

26-30 september medverkar Aros Asyl med utställning och informationsmaterial på internationella torget vid Bokmässan i Göteborg

Den 25 oktober 07 presenteras resultaten av Aros Asyl Kompetens på Aros Asyls slutkonferens i Uppsala.

22-23 november 07 presenteras Aros Asyl på NTG Asyls slutkonferens i Stockholm

Transnationella seminarier och konferenser

. Direkt efter det första internatet för en delegation från Aros Asyl till Groningen i Holland för att medverka i ett seminarium. Information om Aros Asyl Kompetens aktiviteter förmedlades till ett 50-tal deltagare

I november 06 presenterades Aros Asyl i Budapest, Ungern. E-plattformen och PP-presentationen "From Created till Creative" utgjorde underlag för ett interaktivt seminarium med ett trettiotal deltagare

I mars 07 deltog en delegation från Aros Asyl i ett transnationellt möte om yrkeskartläggning i Assen i Holland. DET - Digital Empowerment Tool presenterades. Informationsmaterial om Aros Asyl delades ut.

I april 07 presenterades Aros Asyl i Wien, Österrike. Mappar med informationsmaterial delades ut. PP-presentationen "From Must to Lust" utgjorde underlag för en workshop med ett trettiotal deltagare.

22 -23 maj 07 presenterades Aros Asyl på Malmö Policy Forum med utställning och informationsmaterial

5-6 juni 07 deltog Aros Asyl i Employment Week I Bryssel. Ett seminarium hölls tillsammans med NTG Asyl. Utställning och informationsmaterial

28 juni 07 presenterades Aros Asyl i Emmen, Holland. Informationsmaterial spreds. En workshop om e-plattformen hölls för ett trettiotal deltagare.

19-20 september 07 presenteras Aros Asyl tillsammans med NTG Asyl med en utställningsmonter och informationsmaterial i Bryssel.

8 Transnationellt

8.1 TCP AVE

See document: www.aveeurope.eu

8.1.1 Sammanfattning slutrapport

A TCP AVE Sammanfattning

Partners and overall aim of the partnership

I TCP AVE, Added Value by Empowerment har följande utvecklingspartnerskap deltagit:

a.1. Nederländerna	Projekt "Mobilee" (sekretariat)	<u>NL-2004/EQI/0001</u>
Österrike	First Aid in Integration	<u>AT-6-11/261</u>
Ungern	"Önállóan - egyenlőesélyekkel"	HU-25
Nederländerna	Projekt "SPARK"	NL2004/EQE/0012
Sverige	AROS -ASYL	<u>SE-90</u>

Ave är ett transnationellt partnerskap bildat 2004 inom ESF-rådets program EQUAL inom Tema Asyl. I det transnationella partnerskapet samarbetar organisationer och utvecklingspartnerskap från Nederländerna, Ungern, Sverige och Österrike. Samtliga nationella utvecklingspartnerskap består av flera olika organisationer som alla har gemensamt att de arbetar med asylsökande och migranter.

TCP AVE partners har beslutat att övergripande mål för det transnationella partnerskapet är att

- Förbättra information om och möjligheter till deltagande och integration i det omgivande samhället, dess utbildningssystem och arbetsmarknad genom att använda väntetiden till att förbättra asylsökandes möjligheter till samhällsdeltagande.
- Motverka hinder för integration, deltagande och personlig utveckling, så att asylsökande och flyktingar i likhet med övriga EU medborgare ska kunna utveckla sin fulla potential.

a.2. Mål och målgrupper

I arbetet med att definiera de gemensamma målen beslutade det transnationella partnerskapet följande fyra verksamhetsmål. Verksamheterna kom sedan att följa de uppställda målen.

1. Att underlätta deltagande i utbildning och yrkesförberedande verksamheter för målgruppen.
2. Att skapa ett nätverk (information och kommunikation) gällande målgruppen inom EU
3. Arbeta för en attitydförändring i positiv riktning gentemot målgruppen
4. Kartlägga nationella regelverk gällande asylsökande och jämföra dessa med Equalprogrammet och EU: s mål gällande asylsökande, samt förmedla diskrepanser på EU-nivå.

Förväntade mervärden utifrån målformuleringarna är:

- Synergieffekter förväntas genom att vart och ett av de i det transnationella partnerskapet ingående UP:na får tillgång till varandras teman, resultat och produkter. Inget enskilt UP skulle så ha möjlighet att arbeta inom ett så brett område som det gemensamma arbetet innebär.
- På nationell nivå förväntas det bli lättare att nå politiker och beslutsfattare med gemensamma europeiska erfarenheter
- Gemensamt arbete är alltid mer effektivt och effektivt
- Olika erfarenheter på olika nivåer är mycket värdefulla i den transnationella kommunikationen och europeisk erfarenhet blir en realitet i kommunikation på hemmaplan.

Partnerskapet AVE arbetade med att identifiera målgrupper. Till att börja med baserat på de olika nationella partnerskapen fokuserades asylsökande och flyktingar. Grupper som ofta lever isolerat ifrån samhället. Dessa målgrupper har av olika skäl otillräcklig information och få tillfällen till deltagande och inklusion i samhället, i utbildningar och i arbetslivet. Senare kom det transnationella partnerskapet att fokusera på den personal som arbetar direkt med de primära målgrupperna såväl som lokala och nationella medborgare samt avnämare på såväl nationell som europeisk nivå.

a.3. Det transnationella partnerskapets verksamheter

Partnerskapets verksamheter valdes utifrån de nationella verksamhetsområdena. Tio olika verksamheter kom att utformas utifrån de fyra verksamhetsmålen som uppställts. Verksamheterna 3.1 och 3.2 ansvarades för gemensamt av de fyra UP:na som ingick i TCP AVE.

Nr.	Verksamheter	AU	HU	NL	NL s	SE
1.1 1.2	Att genomföra en komparativ studie över de olika nationella regelverken Att utarbeta rekommendationer på såväl nationell som EU nivå		X X			
2.1 2.2	Att organisera utbytesprogram för personal som arbetar med asylsökande Att ta fram ett pragmatiskt informationspaket för asylsökande och personal	X X				
3.1 3.2	Att genomföra attitydpåverkan hos allmänheten i positiv riktning gällande asylsökande genom information, utbildning och media.	X X	X X	X X	X X	X X
4.1 4.2 4.3 4.4	Att utveckla en meritportfölj Att erbjuda asylsökande arbetsmarknadsträning och möjlighet till sociala aktiviteter Att synliggöra det dubbla perspektivet Att utveckla en e-plattform		X	X X	X X	X X

a.4. Produkter

Vid inledningen av TCP AVEs verksamhet formulerades ett antal förväntade produkter utifrån målsättningar och verksamhetsprogram. Ett exempel var att TCP

AVE partners liksom övriga samarbetspartners skulle kunna arbeta med en e-plattform som informations och kommunikationskanal. Andra förväntade resultat var en matris av olika erfarenheter och produkter som skulle bli resultatet av de olika nationella UP: na samt de erfarenheter, kunskaper och kompletterande utveckling som förväntades bli resultatet av de olika utbytesprogram som planerades inom det transnationella partnerskapet.

Därutöver kom oförutsedda produkter som det gemensamma utvecklingsprogrammet där den svenska produkten DET, Digital Empowerment Tool, och den holländska meritportföljen utvecklas gemensamt en verktygslåda för yrkeskartläggning.

Oförutsedda produkter (mervärden):

DET, The Digital Empowerment Tool, som utvecklades inom det svenska UP Aros Asyl var en oförutsedd produkt, som föddes ur det intensiva och omfattande arbete som lades ned på utvecklingen av den gemensamma informations-och kommunikationsplattformen för att möta TCP AVEs behov. Det bilaterala samarbetet mellan Sveriges e-plattform och Nederländernas meritportfölj kom så att inspirera till utveckling av en ny transnationell produkt.

Att kombinera transnationella partnerskapsmöten med gemensamma workshops resulterade i interaktiva seminarier och föreläsningmaterial inom flera olika områden. Exempel på detta är "From Created to Creative" som beskriver hur ett partnerskap kan bildas och hur elektroniska verktyg kan underlätta kommunikation och känsla av närhet. Ett annat exempel är "From Must through Trust to Lust" som behandlar hur man kan bibehålla livskraft i partnerskap/nätverk för att åstadkomma hållbar utveckling. Båda dessa exempel utvecklades av den svenska transnationella partnern.

a.5. Organisation och strukturell utveckling

a. Övergripande transnationell strategi

En komparativ studie över de olika transnationella parternas nationella regelverk för asylsökande och hur det stod i samklang/stred mot EU: s mål var den verksamhet som krävde en nära kommunikation mellan de olika transnationella parterna. För att möjliggöra en sådan kommunikation och utbyte av kunskaper och erfarenheter behövdes en strategi utarbetas.

Inom TCP AVE kom denna strategi att förutom utökade bilaterala och multilaterala fysiska möten främst att fokusera på olika former av e- kommunikation.

b. Strukturell utveckling

De transnationella verksamheterna utarbetades i enlighet med LPM metod (Logical Project Management). Modellen möjliggjorde för det transnationella partnerskapet att arbeta med tio olika delverksamheter fördelade på fyra nationer.

LPM är ett sätt att beskriva ledningsfunktioner, beslutsfattande, rollfördelning, ansvarsfördelning och dokumentation under projektets livstid. Each DP was responsible for certain activities within this framework (view 0.3).

Varje transnationell partner lämnade en lägesrapportering över sitt transnationella arbete inför partnerskapsmötena.

Från och med april 2006 skedde lägesrapportering skriftligen via e- plattformen.

Varje partnerskapsmöte föregicks av ett koordinatorsmöte.

Nederländerna koordinerade TCP Aves sekretariat.

c. Transnationella partnerskapsmöten

De transnationella partnerskapsmötena var inplanerade till en gång i halvåret. Fem partnerskapsmöten planerades, där var och en av partnerna kom att stå värd och planera kommande möte. De bilaterala och multilaterala aktiviteterna kom emellertid att utvecklas i en sådan riktning att fysiska möten partnerna emellan kom att ske ca 5-6 gånger per år.

d. Beslutsfattande

Alla övergripande beslut inklusive ekonomi och budget fattades på de transnationella partnerskapsmötena. Varje partner hade röst och mötena bevisades av minst en representant med mandat att fatta beslut.

8.1.2 Sammanställning SE studiebesök

Mottagande av asylsökande I Wien, Österrike

Det "organiserade boendet" för asylsökande I Wien innebär följande ersättningar förutom hyran:

- Matpengar till asylsökande
- Fickpengar (€ 40,- /månad)
- Pengar till kläder (€ 150,- /år)
- Pengar till sociala aktiviteter (t.ex. idrott, bio, teater etc.) mot inlämnande av kvitto (max. € 10,- /månad)
- Pengar till elever för skolaktiviteter ersätts mot uppvisande av kvitto (max. € 200,- per elev /år)

Österrikiska socialarbetare (socialarbetare är den term som används I Europa för personal som arbetar med asylsökande) ansvarar också för att asylsökande i Wien får tillgång till hälso-och sjukvård genom att ta kontakter med läkare och eller sjukhus vid behov. Asylsökande i Österrike är automatiskt anslutna till sjukförsäkringssystemet i och med att de blivit registrerade som asylsökande. Socialarbetarna ansvarar också för att asylsökande får träffa juridiska ombud, advokater eller annan professionell person. Därutöver ansvarar socialarbetarna för skolkontakter, de följer med föräldrar till föräldramöten eller till förskolemöten. Utöver dessa ansvarsområden arbetar socialarbetarna i Österrike med personlig hjälp till asylsökande bl.a. i form av översättning av brev, information etc.

Asylsökande i Österrike är helt beroende av dessa socialarbetares insatser under den tid de väntar på beslut i asylfrågan.

Asylsökande i Wien tillåts arbeta och tjäna lite pengar genom att arbeta för den (frivillig) organisation som anordnar deras boende. Man kan då betala asylsökande ett maximum av € 5/timme, dock ej mer än €100 per månad för enklare arbetsuppgifter såsom städning, småreparationer etc. inom boendet. Om asylsökande skulle tjäna mer än €100/månad utgår deras fickpeng, som i stället tillfaller en socialfond i Wien, som har till uppgift att organisera att asylsökande i Wien får livets nödortf.

Boendet för ensamkommande barn (under 19 år) håller i allmänhet samma standard. Socialarbetarna försöker också hitta skolplaceringar för dessa ungdomar. Språkkurser är gratis för ungdomar men inte för de vuxna.

Mottagande av asylsökande i Nederländerna

Det finns cirka 25.000 asylsökande i Nederländerna. Ansvarig för mottagande av asylsökande är COA (Central Organisation for Asylum Seekers), som också anordnar boendet för dem. COA har egna anläggningar där de asylsökande bor. COAs mottagning av asylsökande följer asylprocessen, vilket innebär att vid ett avslag förflyttas den asylsökande till annat anläggningsboende avsett för dem som ska avvisas. Det finns fyra olika typer av anläggningsboende i Nederländerna: Register Centres för de som just anlänt, Orientation Centres för de som väntar på besked i asylärendet, Return and Removal Centres för dem som fått avslag, överklagar eller ska avvisas.

Asylsökande i COAs anläggningsboende erbjuds mängder av både skriftlig och muntlig information om det nya samhället. Denna information ges på deras eget språk. De asylsökande får fickpengar, pengar till kläder samt mat. I övrigt förväntas de asylsökande att ansvara för sig själva genom att sköta sina vardagsrutiner med inköp, mathållning, tvätt, städ etc. (Städningen kontrolleras av COAs personal) Asylsökande ansvarar också själva för kontakter med juridiska ombud och förfarandet i samband med överklagande av beslut etc. COAs personal är emellertid behjälplig dels med förfarandet omkring asylansökan, dels när det gäller överklaganden. Asylsökande avkrävs också en framtidsplan där de får ta med i beräkningen att asylansökan kan avslås.

På COAs anläggningar finns också läkarmottagning som asylsökande kan besöka vid behov. Asylsökande tillhör automatiskt det nederländska sjukförsäkringssystemet i och med att de blivit registrerade som asylsökande. De har också rätt att välja vilken husläkare de vill.

Asylsökande måste rapportera och registrera sig en gång i veckan dels hos den lokala polisen dels på COAs kontor.

Asylsökande har rätt att arbeta inom anläggningen för en liten summa (0.50 Euro cents per timme/max 25 timmar)

Mottagande av asylsökande i Ungern

I Ungern finns cirka 600-700 asylsökande. De bor i Ungerns två mottagningsanläggningar; Debrecen och Bekescseba Reception Centres.

Mottagandet av asylsökande är inte knutet till asylprocessen som i Nederländerna. Det är ett kontrollsystem och påminner till en del om ett fängelse. Framför allt den

yttre miljön. På förläggning serveras asylsökande sina måltider i en gemensam matsal, tvätten tas om hand av personal etc. De asylsökande har ingen möjlighet att upprätthålla vanliga vardagsrutiner som att handla, laga mat, tvätta, städa etc. De asylsökande måste rapportera sin närvaro och registrera sig en gång om dagen samt när de lämnar och kommer tillbaka till förläggningen.

Personalen består av dels vakter, dels socialarbetare. Socialarbetarna ansvarar för cirka 60 asylsökande var och uppgifterna är huvudsakligen av kontrollerande slag. Ett försök till rådgivningsverksamhet för asylsökande misslyckades främst på grund av personalbrist.

Inom anläggningsområdet finns också en läkarmottagning där alla asylsökande som kommer till anläggningen undersöks innan de blir anvisade sitt rum. Alla asylsökande som kommer till anläggningen hålls i karantän de första två veckorna. Asylsökande i Ungern har samma rätt till hälso- och sjukvård som övriga befolkningen.

Inom anläggningen omhändertas 25-30 mentalpatienter som fördes dit från Bosnien under kriget på 90-talet och som ingen har varit intresserad av att hämta hem.

8.1.3 Konklusioner

TCP AVE Konklusioner

De övergripande målen för TCP AVE var att utveckla metoder och skapa nätverk för att öka kunskaperna om och förståelsen för asylsökande och flyktingars mottagande, utbildning och möjligheter att få tillträde till arbetsmarknaden. Målet var också att utveckla en mångfald av aktiviteter som kunde anpassas till asylsökande och flyktingars behov och önsknings. Verksamheterna skulle fokusera på asylsökande och flyktingars livskvalitet. liksom att öka det transnationella partnerskapets kompetenser och kunskaper.

:

Tio verksamheter valdes ut för att underlätta asylsökandes livsvillkor.

Att genomföra en komparativ studie av de olika ländernas lagar och regelverk

Att leverera rekommendationer på såväl nationell som EU nivå

Att genomföra ett utbytesprogram för personal som arbetar med asylsökande

Att utveckla ett pragmatiskt informationspaket för asylsökande och personal som arbetar med mottagandet

Att arbeta med positiv attitydförändring genom information, utbildning och media

Att utveckla kommunikationsstrategier

Att utveckla en meritportfölj

Att erbjuda asylsökande arbetsmarknadsutbildning, annan utbildning samt sociala aktiviteter

Att synliggöra det dubbla perspektivet

Att skapa en e-plattform och e-baserad kommunikation och information

TCP AVE har således arbetat på olika nivåer med fokus på:

1. Komparativa studier på EU nivå
2. Kompetensutveckling genom olika utbytesprogram mellan de transnationella parterna
3. AVE gemensam utveckling av produkter
4. utbildning, coachning och praktikanordnande för asylsökande och flyktingar
5. organisation av gränsöverskridande verksamheter samt utvecklande av verktyg/metoder för underlättandet av gränsöverskridande samarbete

TCP AVE har funnit mycket stora skillnader mellan de fyra medlemsstaternas system för mottagande av asylsökande genom studien *The Integration of Asylum Seekers in the European Union, Analysis and Action*. Det multilaterala utbytesprogrammet mellan personal som arbetar direkt med asylsökande samt det av UP Aros Asyl genomförda studiebesöken på mottagandeenheter i vart och ett av de transnationella parternas stater visar också de på mycket stora skillnader medlemsstaterna emellan. Dessa skillnader gäller alla aspekter av asylsökandes livsvillkor, hälsovård, boende, utbildningsmöjligheter inklusive arbetsmarknadsutbildning, praktikplatser samt möjligheter att kunna få arbete och därmed kunna stå för sin försörjning. Skillnaderna gäller också allmänhetens inställning till asylmottagande, något som i sin tur påverkar de olika nationella regeringarna och lagstiftare.

TCP AVE fann också likheter igenom sina erfarenheter och studier och då särskilt inom personalens intresse och engagemang i direktarbetet och kontakter med asylsökande i de olika länderna.

I de jämförande studierna mellan de fyra medlemsstaterna i EU; Nederländerna, Sverige, Ungern och Österrike står det klart att harmoniseringen av asyl och flyktingmottagandet i den Europeiska Unionen är en verkligt långsam process.

Kompetensutveckling genom utbytesprogram

Ett mycket stort antal bilaterala och multilaterala utbytesprogram har genomförts inom ramen för TCP AVEs verksamheter. Ett stort antal personal som arbetar med asylsökande, politiker och beslutsfattare har deltagit i utbytesprogrammen och därmed har möjligheter multilateral till spridning och påverkan givits såväl horisontellt som vertikalt. Det är viktigt att var och en av de fyra länderna har kunnat visa progressivt arbete och tänkande som har kunnat ingå i den gemensamma läroprocessen. Det verkliga mervärdet har dock legat i de personliga mötena mellan deltagarna själva i utbytesprogrammen och mötena med asylsökande i de olika länderna. En viktig kompetenshöjande aspekt av utbytesprogrammen har varit vidgade perspektiv, förändringsvillighet som föds ur de vidgade perspektiven och som lett till vidareutveckling på personlig, professionell och samhällsnivå. Mest av allt så har TCP AVEs utbytesprogram bidragit till att utvecklingen av en gemensam värdegrund och samsyn omkring mottagandet av asylsökande.

Gemensam produktutveckling

I början av det transnationella samarbetet hade varje nationellt UP planer på att utveckla olika metoder och produkter på hemmaplan. En av AVEs målsättningar var att så snabbt som möjligt utveckla en gemensam elektronisk informations-och kommunikationsplattform. En pilot-plattform sattes upp inför det transnationella partnerskapsmötet i Uppsala i april 2006 och under olika workshops utvecklades kommunikationsstrategier och olika användningsområden för plattformen. Yrkeskartläggning, kompetensbedömningar och arbetsmarknadsutbildning för asylsökande var en annan gemensam nämnare för parterna i AVE. I samband med Nederländernas multilaterala presentation av den digitala meritportfölj som de hade utvecklat, presenterades även den svenska digitala produkten DET. Det transnationella partnerskapet insåg då att meritportföljen och DET inte bara var kompatibla utan också väl kompletterade varandra. Av detta följde ett beslut att med de två av varandra oberoende utvecklade produkterna fortsätta ett gemensamt utvecklingsarbete. Detta är framgångsrikt exempel på sann transnationellt utvecklingskraft och det mervärde som uppstår i och med ett utvecklingsarbete kan spridas ut och komma oerhört många fler till godo än på endast den lokala marknaden.

Utbildning, coaching och praktikanordnande för asylsökande

Multilaterala utbytesprogram har lett till nya utbildningsprogram för asylsökande, liksom nya undervisningstekniker. Ett språkutbildningsprogram som utvecklats i Sverige har exporterats till Nederländerna genom TCP AVEs gemensamma intresse för språkutbildning för asylsökande och flyktingar. Elektroniskt lärande har varit ett intresseområde i Österrike och därför har just deras E-lärande program studerats av AVE. Coaching och praktikplatsanordnande har skett i Sverige och i Nederländerna. I Sverige kan också asylsökande undantas från arbetstillstånd om handläggningen av deras ärende förväntas ta mer än fyra månader. I ett fortsatt gemensamt arbete planeras utveckling av E-lärande och e-business som en del av utbildningsprogram för asylsökande.

Organisation av verksamheter och verktyg/metoder för underlättandet av gränsöverskridande arbete.

TCP AVE har organiserat det gemensamma arbetet på ett sådant sätt att varje partner har fått möjlighet att uttrycka sina åsikter och delta i verksamhetsplaneringen. Koordinatorsmöten har hållit inför de transnationella partnerskapsmötena vilket har inneburit att varje partner haft möjlighet att diskutera och påverka agendan, det har också inneburit att det formella mötet och beslutsfattandet har kunnat genomföras på ett effektivt och tidsbesparande sätt. Varje partner har varit delaktig i finansieringen av AVEs sekretariat, varit delaktig i de transnationella studierna samt utvecklandet av e-plattformen. Därutöver har de olika nationella parterna och deras personal givits möjlighet att delta i transnationella workshops, konferenser och studiebesök. Genom den elektroniska informations-och kommunikationsplattformen har UP och TCP deltagare med lätthet kunnat nå varandra och kommunikationen har varit enkel, snabb, oavhängig tid och rum och inte minst kostnadseffektiv.

Avslutningsvis så har TCP AVE identifierat några framgångsfaktorer för att lyckas nå målpuppfyllelse och skapa ett livskraftigt och hållbart gränsöverskridande nätverksarbete:

1. gemensamma mål
2. gemensam planering av partnerskapsmöten
3. UP deltagande i det transnationella arbetet
4. lättillgänglig elektronisk tillgång till varandra genom e-plattform, Skype, Netviewer etc.
5. kompetenshöjande aktiviteter som t.ex. workshops, konferenser och sociala tillställningar
6. lyssna på målgruppen
7. ha roligt tillsammans

9 Framtid

9.1 Fortsatt utveckling

9.1.1 ABO kartläggning

En ansökan om medel för vidareutveckling av det kartläggningsarbete som påbörjats av UP Aros Asyl har beviljats av Europeiska Flyktingfonden och kommer att genomföras under 2007 - 2008 under förutsättning att medfinansiering kan ordnas.

Här följer huvudsyftet med kartläggningen:

Kartläggning av asylsökande i Migrationsverkets anläggningsboende

Ett första steg i riktning mot ökade kunskaper om asylsökandes boendeform är att på motsvarande sätt kartlägga hur asylsökande i Migrationsverkets anläggnings- och förläggingsboende upplever sin livssituation med fokus på samma variabler som i EBO-kartläggningen; hälsa, boende, föräldraskap, familj, studier, praktik, arbete och fritid. Att söka svar på frågan, varför man väljer anläggningsboende framför eget boende. Det kan vara så att man tror sig veta svaret, men hur skulle man kunna det, innan man har frågat. I likhet med EBO-kartläggningen blir denna nya kartläggning av asylsökande i anläggningsboende en studie som ger röst till målgruppen. En målgrupp som sällan hörs i debatten eller i diskussionerna om vad som är bäst för dem och samhället. Att ge asylsökande en egen röst är ett delmål i det mer övergripande målet att öka kunskaperna om och insikterna i asylsökandes livsvillkor under tiden de väntar på beslut om tillståndsfrågan. Sådana kunskaper är nödvändiga för att samhället, Sverige såväl som EU: s medlemsstater, ska kunna skapa mottagningssystem, där asylsökande kan leva ett värdigt liv också i väntan på asyl. Kunskaper som i förlängningen ska införlivas i material som ligger till grund för EU kommissionens mottagandedirektiv: miniminormer för mottagande av asylsökande.

Övergripande målsättning

Den övergripande målsättningen för Aros Asyl ABO är att genomföra en kartläggning av asylsökande i Migrationsverkets anläggnings och förläggingsboende på fokusområdena hälsa, boende, föräldraskap, familj, sysselsättning och fritid.

Detta i syfte att öka kunskaperna om och förståelsen för asylsökandes livssituation i väntan på asyl, men också att utgöra underlag för en komparativ analys av fokusområdena samt en komparativ diskursanalys mellan EBO kartläggningen och ABO kartläggningen.

Kartläggningen är huvudsakligen av kvalitativ karaktär, men med kvantitativa inslag i huvudsak statistiska uppgifter. De kvalitativa målen är att få en så god bild som möjligt av asylsökandes egna upplevelser av väntan på asyl, men en lika viktig uppgift är att ge asylsökande en röst, en delaktighet i debatten om sin boendeform. Kartläggningen gäller dock inte enbart boende utan förväntas även ge en bild av hur väntan på asyl påverkar den enskildes hälsa och familjeliv, vilka sysselsättnings- och/eller försörjningsmöjligheter den enskilde har och hur fritiden hanteras av både barn och vuxna. Kartläggningen läggs upp på samma sätt som EBO studien för att möjliggöra de komparativa analyserna.

9.1.2 SE,NL och HU ERF ansökan

Det transnationella arbete har lett till att de transnationella parterna gemensamt ansökan om fortsatt gemensamt utvecklingsarbete. Ansökan är ställd till European Refugee Fund i Bryssel. Här en kort sammanfattning av innehållet i ansökan.

Två produkter som utvecklats under EQUAL programmet och sammanförts i det transnationella partnerskapet AVE; en meritportfölj utvecklad i Nederländerna av UP SPARK samt den digitala yrkeskartläggningen DET, Digital Empowerment Tool, utvecklad av Sverige UP Aros Asyl, avser gemensamt vidareutveckla de båda produkterna till en modernt och flexibelt yrkeskartlägningsverktyg/metod.

Till detta utvecklingsarbete knyts även en tredje produkt utvecklad i Ungern av UP N.E.E.D.S en metodik för att arbeta med ett interkulturellt förhållningssätt. Därutöver kommer det svenska stadsdelsutvecklingsarbetet Gottsunda Factory att inkluderas i utvecklingsarbetet och därmed förväntas en helt ny yrkes- och kompetenskartlägningsprodukt kunna utvecklas.

Mål och Målgrupper

- Invandrare. Mål: Underlätta integration i det nya samhället
- Flyktingar/asylsökande. Mål Underlätta integration i det nya samhället
- Aktörer som arbetar med asylsökande och flyktingar Mål Ökad kulturell kompetens och vägledning för europeisk integration
- Utbildningsanordnare Mål Ökad kulturell kompetens och vägledning för europeisk integration

Förväntade resultat:

- Kunna genomföra tillförlitliga bedömningar av klienters kunskaper och kompetenser, formella såväl som informella

- Vara till hjälp för personlig utveckling, coachning samt i skapande av realistiska personliga framtidsplaner
- Stärka och utveckla sociala kompetenser, kommunikation och interkulturell förståelse.

10 Konklusioner

Integration från första dagen. Aros Asyl har under verksamhetsperioden 2004 - 2007 arbetat med målgruppen

UP Aros Asyls övergripande målsättningar var

- utveckla gränsöverskridande samarbetsformer
- ta tillvara befintlig kompetens hos alla parter
- synliggöra strukturella hinder för asylsökandes integration/återvändande
- bibehålla och / eller förbättra asylsökandes hälsa under väntetiden
- öka förståelsen av hälsans betydelse i asylprocessen
- vidareutveckla hälsofrämjande metoder och verksamhetsformer för en sammanhållen process för integration och återvändande

I syfte att genomföra detta bildades ett partnerskap mellan elva olika myndigheter och organisationer i Uppsala och Västmanlands län. Den gemensamma nämnan för samtliga partners var verksamheter som berörde asylsökande.

Av de resultat som UP Aros Asyl uppnått under verksamhetsperioden 2004 - 2007 har följande slutsatser dragits:

Integrationsprocessen präglas starkt av det bemötande en individ får vid ankomsten till ett nytt samhälle. Ett respektfullt och värdigt bemötande underlättar omställningen till det nya. Möjligheter att delta i arbetsliv, sociala aktiviteter samt påverka det egna vardagslivet bidrar till att minimera de hälsorisker som uppstått på grund av de asylsökandes omständigheter. Att tänka integration från dag ett underlättar inte bara för enskilda asylsökande att hantera vardagssituationen under väntetiden. En sammanhållen process kan tillföra individen nya resurser som kan underlätta hanteringen av ett eventuellt avslag och därmed återvändande eller vidareflykt. Ur ett samhällsperspektiv underlättas integration av nyanlända avsevärt om introduktion till det nya samhället kan ske vid verklig ankomst till landet snarare än vid den teoretiska gräns som dras vid PUT, som kan ske många år efter ankomst.

För att skapa ett värdigt mottagande av asylsökande krävs ett respektfullt bemötande, tillgänglighet och möjlighet till deltagande i det svenska samhället.

UP Aros Asyl har identifierat några viktiga faktorer för att skapa ett mottagningssystem som uppfyller kraven på värdigt och respektfullt bemötande av asylsökande samt utvecklat hälsofrämjande verksamhetsformer för en sammanhållen process för integration/internationalisering.

- **Skapandet av starka partnerskap och nätverk**

Ett effektivt partnerskap eller nätverk bör omfatta så många aktörer som möjligt som arbetar direkt med asylsökande, som har att fatta beslut gällande asylsökande och som representerar asylsökandes möjligheter till sysselsättning, arbete, praktik,

bostad etc., företagare, bostadsbolag etc. För att lyckas med skapandet av starka partnerskap krävs en väl genomtänkt ledning och koordination.

Partnerskaps och/eller nätverksarbete länkar aktörer på alla nivåer till en sammanhållen och överblickbar helhet av asylområdet, bringar aktörer med helt olika arbetsfält samman och skapar såväl meningsfulla strukturer som övergripande förståelse för andras roller, kompetenser, arbetsuppgifter och synpunkter. I partnerskapsarbetet strävas efter att skapa en gemensam värdegrund och samsyn

UP Aros Asyl har tagit fram metoder för att skapa solida partnerskap samt informations- och kommunikationsverktyg för hållbar utveckling inom partnerskap/nätverk.

- **Asylsökandes möjlighet att påverka sin livssituation.**

Asylsökande behöver, som alla andra människor, möjligheter att överblicka och påverka sin vardagssituation för att bibehålla sin hälsa. Möjlighet till arbete eller försörjning är viktigt, men en tillvaro består inte endast av det. God hälsa är avhängig viss kontroll över familjesituationen, boendet, umgänge och sociala aktiviteter. Genom att ge asylsökande möjlighet att själva påverka sin situation vad gäller boende, sysselsättning, utbildningsinnehåll samt familjesituation minskar stress och det allmänna välbefinnandet ökar.

Förmågan till egen försörjning och deltagande i samhällslivet

UP Aros Asyl har lyssnat på asylsökandes egna röster och deras egna förslag till förbättringar av livskvaliteten i väntan på asyl. UP Aros Asyl har också tagit fram metoder och verktyg för kartläggning av kompetenser, kunskaper, intressen och önskemål hos asylsökande.

- **Möjlighet till en mångfald av olika aktiviteter under väntetiden.**

Den kartläggning av asylsökande i eget boende som genomförts inom ramen för UP Aros Asyl visar att sysslöshet är förödande för såväl hälsa som integration. För att främja asylsökandes hälsa såväl som integration behöver det finnas ett tillräckligt stort utbud av sysselsättningsmöjligheter för asylsökande. Alla har inte samma förutsättningar, intressen, förkunskaper etc. Genom partnerskaps/nätverksarbetet har det visat sig vara fullt möjligt att åstadkomma ett sådant utbud. Inom UP Aros Asyl har verksamheter utvecklats som tillvaratar medhavda kompetenser och/eller svarar mot önskad sysselsättning.

UP Aros Asyl har utvecklat utbildningsprogram som vilar på asylsökandes behov och önsknings. Praktik och arbete har anordnats för asylsökande. Föräldrabarn aktiviteter har arrangerats. Diskussionsgrupper och stödsamtal för asylsökande har arrangerats.

10.1 Rekommendationer

Rekommendationerna utarbetades inom det transnationella partnerskapet Added Value by Empowerment, som bildats av fem nationella utvecklingspartnerskap från fyra olika länder. (Nederländerna; UP SPARK och UP Mobilée, Sverige; UP Aros Asyl, Ungern; UP N.E.E.D.S., Österrike UP First Aid). Rekommendationerna är baserade på verksamheter inom ramen för TCP AVE och de nationella UP:na. Goda exempel tagna från dagliga arbetet med målgruppen har använts för att formulera policy rekommendationer. Det är en förhoppning att dessa rekommendationer kan ligga till grund för beslutsfattande på såväl nationell som europeisk nivå

För främjandet av asylsökandes hälsa och integration

Rekommendationer för ett värdigt mottagande

Möt varje asylsökande som en potentiell framtida medborgare och granne!

Betrakta asylsökande som en resurs som för med sig nya möjligheter och kreativa lösningar till Europa.

Erbjud asylsökande samhälls- och arbetsmarknadsintroduktion från första dagen i landet oberoende av utgången av asylansökan

För främjandet av det nationella och transnationella partnerskapsarbetet

Rekommendationer för att skapa ett värdigt mottagningssystem:

Skapa nätverk och partnerskap som inkluderar alla berörda; målgrupp, personal, arbetsgivare, politiker och beslutsfattare.

Genomför kompetensutvecklingsprogram för nätverken och de kommer att bli resursrika och kreativa!

Använd lättillgängliga elektroniska informations- och kommunikationsmedel!

Regard cultural differences as a positive challenge.

Betrakta kulturskillnader som en berikning och utmaning!

Utveckla kommunikationsstrategier och partnerskaps/nätverksidentitet!

För främjande av Europas asylmottagning

Rekommendationer för att skapa ett harmoniserat asylmottagande i Europa:

Stöd och uppmuntra transnationella partnerskap och nätverk! Stöd och uppmuntra olika former av utbytesprogram, konferenser och studiebesök i den gemensamma utvecklingen av ett harmoniserat asylmottagande i Europa. Stöd och uppmuntran krävs på alla nivåer, såväl verksamhetsområden som politikområden för att en gemensam värdegrund och samsyn kring asylmottagning i Europa ska utvecklas.